

TAMPEREEN TOIMINNAN JA TALOUDEN KATSAUS

8/2019

TAMPEREEN KAUPUNKI

Tampereen toiminnan ja talouden katsaus 8/2019

Julkaisija:
Tampereen kaupunki, Konsernihallinto
PL 487, 33101 Tampere
www.tampere.fi/talousjastrategia

Kannen suunnittelu: Tampereen kaupunki, Veli-Matti Lahdenniemi

Julkaisu on saatavissa sähköisesti osoitteessa: www.tampere.fi/talousjastrategia

Tampereen kaupungin toiminnan ja talouden katsaus 8/2019

SISÄLLYS

KONSERNIJOHTAJAN KATSAUS.....	5
-------------------------------	---

KAUPUNGIN TOIMINTA JA TALOUS.....	9
-----------------------------------	---

Kaupungin tuloslaskelma.....	9
Verotulot.....	12
Valtionosuudet.....	14
Henkilöstö.....	15
Hankinnat.....	18
Rahoituslaskelma.....	20
Investoinnit.....	22
Tase.....	24

KONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS	26
------------------------------------	----

Konsernivälitilinpäätös	26
Kaupunkikonsernin talous.....	28
Konsernituloslaskelma	28
Konsernin rahoituslaskelma	30
Konsernitase.....	32
Konsernikatsaus.....	34

TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU	48
------------------------------------	----

Olennaiset poikkeamat talousarvioon.....	49
Talousarvion toiminnan tavoitteiden toteutuminen	53
Hyvinvoinnin palvelualue.....	56
Sivistys- ja kulttuurilautakunta.....	57
Sosiaali- ja terveystalokunta	60
Elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualue	65
Elinvoima- ja osaamislautakunta	66
Asunto- ja kiinteistölautakunta.....	71
Kaupunkiympäristön palvelualue.....	76
Yhdyskuntalautakunta.....	77
Joukkoliikennelautakunta.....	82
Kehitysohjelmat.....	84
Hiedanranta	84
Viiden tähden keskusta	87
Smart Tampere	90
Raitiotie-kehitysohjelma	93
Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi -kehitysohjelma.....	95
Vetovoimainen elämyskaupunki.....	97
Konsernihallinto	98
Konsernihallinto.....	98
Yhteiset erät.....	99
Taseyksiköt.....	100
Pirkanmaan pelastuslaitos	100
Liikelaitokset	102
Tampereen Vesi	103
Tampereen kaupunkiliikenne	104
Tampereen Infra	105
LIITE 1 Raitiotie-kehitysohjelma ja Tampereen Raitiotie Oy	106

Taloudessa vuoristorata jatkuu

TILIKAUDEN TULOS

-46,5 milj. €

(TP Enn 2019)

NETTOMENOT

4,1 %

(TP Enn 19 / TP 18)

VERORAHOITUS

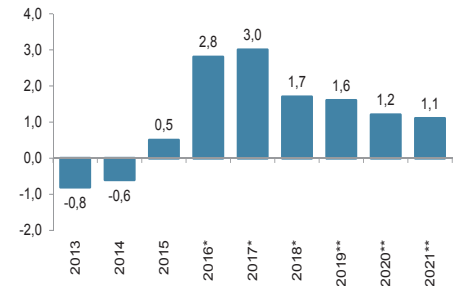
5,4 %

(TP Enn 19 / TP 18)

Kuluvan vuoden tulosestus on toteutumassa valtuuston hyväksymää muutettua talousarviota heikompana. Tulosestus kääntyi ensimmäisellä vuosikolmanneksella parempaan suuntaan, mutta verokorttiuudistuksen arvioitu negatiivinen vaikutus verokertymään muutti suunnan toisella vuosikolmanneksella jälleen huonommaksi. Verokorttiuudistuksessa on kyse siitä, että uudessa ennakoperintämenettelyssä on luovuttu palkkakausikohtaisista tulorajoista ja sivutulokorteista, jonka johdosta ennakonpidätykset on toimitettu alkuvuodesta huomattavasti aiempaa käytäntöä alhaisempina.

Tilanteeseen saatiin pientä helpotusta valtion päätettyä aikaistaa vuodelle 2020 esitetty kertaluonteinen kilpailukysymyskompensaatio kunnille, mutta samalla vähennettiin ennakoituja valtionosuustuloja ensi vuodelta vastaavalla euromäärällä. Talouden ennustettavuutta on leimannut voimakas epävarmuus,

BRUTTOKANSANTUOTTEEN VOLYYMIN MUUTOS, %

Lähde: Tilastokeskus, Valtiovarainministeriö

*) 2016-2018 Tilastokeskuksen ennakkotieto, 2019-2021 Valtiovarainministeriön ennuste

eikä tilanne näytä helpottuvan lähitulevaisuudessa.

Kaupungin nettomenojen kasvuksi ennustetaan 4,1 prosenttia. Toimintakate on jäämässä noin 22,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikommaksi. Sosiaali- ja terveystalokunta on ylittämässä vuosisuunnitelmansa 21,1 milj. euroa pääosin Pirkanmaan sairaanhoitopiirin palvelutilauksen sekä vammaispalvelujen ja lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen ylitysten vuoksi. Elinvoima- ja osaamislautakunnan toimintakate on

TUNNUSLUKUTAULUKKO

	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TA 2019	VS 2019	TP Enn 2019
Toimintakate, milj. €	-812,9	-1 179,9	-1 206,3	-1 206,5	-1 228,8
Nettomenojen kasvu, %	4,7	3,7	2,2	2,3	4,1
Vuosikate, milj. €	52,2	48,0	88,8	88,3	67,3
Vuosikate / poistot, %	71,7	44,3	75,5	75,3	58,6
Tulos, milj. €	-19,6	-58,8	-28,8	-29,0	-46,5
Toiminnan ja investointien rahavirta, 5 vuotta (milj. €)	-546,1	-600,3	-570,0	-612,7	-597,8
Investoinnit (netto), milj. €	-85,3	-197,5	-192,9	-234,8	-197,6
Investointien tulorahoitus, %	61,0	24,0	46,1	37,6	34,1
Lainat, milj. €	715,1	670,5	797,5	797,5	790,2
Lainat, € / asukas	3 012	2 850	3 336	3 336	3 305
Verorahoituksen kasvu, %	4,0	0,1	5,5	5,4	5,4
Asukasmäärä	237 392	235 239	239 100	239 100	239 100

VUOSIKATE

67,3 milj. €

(TP Enn 2019)

LAINAMÄÄRÄ / ASUKAS

3 305 €

(TP Enn 2019)

NETTOINVESTOINNIT

-197,6 milj. €

(TP Enn 2019)

jäämässä 3,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikommaksi pääosin Tredun henkilöstömenojen ja työmarkkinatuen kuntaosuuden ylitysten vuoksi. Sivistys- ja kulttuurilautakunnan ennuste on 1,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi.

Kaupunginhallitus on kehottanut ylitystä ennustavia yksiköitä ryhtymään toimenpiteisiin ennustettujen ylitysten pienentämiseksi. Yksiköiden raporttien perusteella käytettävillä toimenpiteillä on kuitenkin vain vähäisiä vaikutuksia ennustettujen ylitysten estämiseksi.

Ulkoisten nettoinvestointien määräksi arvioidaan noin 198 milj. euroa, mikä alittaa valtuuston hyväksymän määrän noin

37 milj. eurolla. Investointien alituksen pääasiallisena syynä on talonrakennushankkeiden toteutumisen viivästyminen. Kaupungin lainamäärän arvioidaan kasvavan noin 90 milj. eurolla. Toisella vuosikolmannekselle uutta lainaa on nostettu 50 miljoonaa euroa. Asukaskoh- taiseksi lainamääräksi vuoden lopussa arvioidaan 3 305 euroa.

Kireä taloustilanne yhdistettynä palvelutarpeen kasvuun vaikeuttaa vuoden 2020 talousarvion valmistelua. Myös seuraavien vuosien talousarvioiden valmistelussa tulee toiminnan ja talouden yhteensovittaminen olemaan äärimmäisen hankalaa. Ratkaisevaa on onnistua ainakin hidastamaan tai jopa vähentämään kaupunkilaisille järjestettävien palvelujen kustannuksia. Pääosa kaupungin menoista koostuu lakisääteisistä palvelujen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista, mikä vaikeuttaa huomattavasti talouden tasapainottamista.

Kuntien talous syöksykierteessä

Manner-Suomen kuntien ulkoiset toimintakulut olivat vuoden 2019 tammi-kesäkuussa 4,4 prosenttia suuremmat kuin edellisen vuoden vastaavana ajanjaksona ja kuntien toimintakate heikkeni 6,3 prosentilla. Kuntayhtymien ulkoiset toimintakulut kasvoivat Manner-Suomessa vuoden ensimmäisellä puoliskolla 8,2 prosenttia edellisvuodesta. Tampereen toimintakate kasvoi 4,7 prosenttia tammi-elokuussa edellisen vuoden vastavaan ajankohtaan verrattuna.

Kunnallisveron ennakonpidätysten kertymät eivät ole koko maassa kasvaneet odotetulla tavalla vuonna 2019. Kuntaliiton arvion mukaan ennakoita olisi pitänyt kertyä kunnille elokuun loppuun mennessä yli 450 milj. euroa toteutunutta enemmän verokorttiuudistuksen sekä Tulorekisteri-ilmoittamisen ongelmien vuoksi. Vuoden 2019 ennakkoverojen kertymävajeeksi on uudistusten johdosta oletettu peräti 600 milj. euroa.

Verokorttiuudistuksella ja verotuksen joustavalla valmistumisella on pysyviä vaikutuksia kuntien verotulojen tilitystyhtiin. Vaikka kertymävaje korjaantuu vuoden 2019 kunnallisverojen osalta pääosin vuoden 2020 aikana, niin verovuoden 2020 ennakkoverot kertyvät taas samalla tavalla jättäen vuoden 2020 ennakot vastaavasti alemmalle tasolle.

Koska kuntien menojen kasvu on kiihtynyt palvelutarpeiden ja velvoitteiden kasvun vuoksi ja samaan aikaan kuntien verotulojen kasvu on jäämässä tänä vuonna vaatimattomaksi, on kuntatalouden vuodesta 2019 tulossa ennätysellisen huono. Ylijäämäisen tuloksen tekevien kuntien lukumäärä jäänee historiallisen pieneksi.

Ennakkotiedot suurten kaupunkien vuoden 2019 taloudesta ovat hälyttäviä. Yhdestätoista suurimmasta kaupungista vain yksi on tekemässä positiivisen tuloksen. 10 suuren kaupungin yhteenlaskettu tulosenuste on painumassa ennätysellisen heikkoon noin 400 milj. euron alijäämäiseen tulokseen. Tampereen talouden kehitys on samassa linjassa muiden suurten kaupunkien joukossa

VÄKILUKU

237 392

(31. elokuu)

VÄESTÖNMUUTOS 2019

+ 2 153

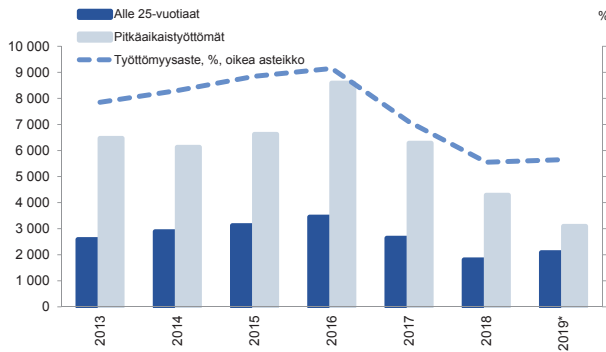
(tammi-elokuu)

TYÖTTÖMYYSASTE

11,3 %

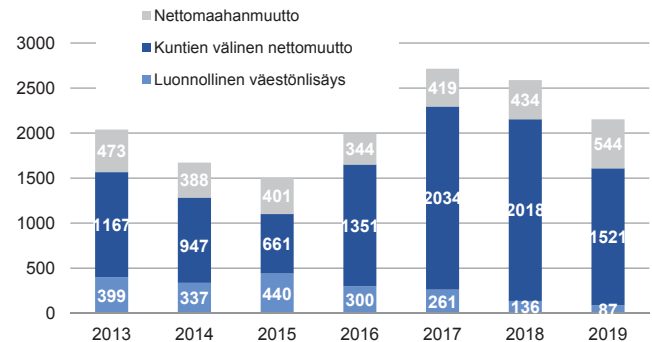
(elokuu)

TYÖTTÖMYYSASTE SEKÄ NUORTEN JA PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN MÄÄRÄ TAMPEREELLA

Lähde: Pirkanmaan ELY-keskus
* 2019 tiedot ovat tammi-elokuu

VÄESTÖNMUUTOKSET

Lähde: Tilastokeskus
* 2019 tiedot ovat tammi-elokuu

ja kaupungin tilinpäätöksestä on tulossa jälleen huomattavan alijäämäinen.

Valtiovarainministeriö on arvioinut kuntatalouden pysyvän selvästi alijäämäisenä vuosina 2020 – 2023.

Ennakkotiedot suurten kaupunkien vuoden 2020 talousarviovalmistelusta tukevat valtiovarainministeriön arviota. Kaupunkien talous on pääosissa suuria kaupunkia pysymässä hyvin kireänä. Tähän tilanteeseen sopii erittäin huonosti hallituksen kaavailemat kunnille annettavat uudet tehtävät ja velvoitteet. Suurten kaupunkien investointitaso pysyy lähivuosina korkeana ja sosiaali- ja terveyspalvelujen palveluntarve jatkaa väestön ikääntymisen vuoksi kasvuaan.

Kuntatalouden kehityksen kannalta olisi välttämätöntä mitoittaa kuntien velvoitteet ja niihin osoitettava rahoitus vastaamaan toisiaan nykyistä paremmin. Valitettavasti näin ei ole käymässä.

Työllisyydessä hienoista laskua

Tampereen työllisyystilanteen hyvä kehitys on hidastunut kuluvan vuoden aikana. Kaupungin työttömien määrä nousi elokuussa 3 prosenttia (374 henkilöä) vuoden takaisesta. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä lisääntyi 280 henkilöllä. Pitkäaikaistyöttömien määrän suhteen kehitys on ollut sen sijaan positiivista. Työttömiä oli elokuussa 1 195 edellisvuotta vähemmän. Myös ulko-

maalaisten työttömyys on jatkanut laskuaan. Avoimia työpaikkoja oli elokuussa 3510, mikä on 211 enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Tampere jatkaa työllisyystilanteen kohentamiseksi vaikuttavan työllisyydenhoidon mallin kehittämistä. Syksyn 2019 aikana valmistaudutaan hallitusohjelman mukaiseen kuntien työllisyydenhoidon toimivallan laajentamiseen ja työllisyyskokeilujen uudelleen käynnistämiseen vuoden 2020 aikana.

Kaupungin kasvuvauhti hidastunut

Tampereen ennakkoväkiluku oli elokuun lopussa noin 237 400 asukasta. Kuluvan vuoden aikana väestö on kasvanut 2153 asukkaalla, mikä on 455 asukasta vähemmän kuin edellisvuonna vastaavana ajanjaksona. Mikäli kasvu jatkuu loppuvuoden osalta samansuuntaisena kuin kolmena edellisenä vuonna, tulee 3 000 asukkaan kasvu toteutumaan myös tänä vuonna.

Väestönkasvun vähäisestä hidastumisesta huolimatta palveluvolyymejä koskevat vaatimukset säilyvät korkealla tasolla. Palvelutarpeen kasvu edellyttää kaupungilta mittavia panostuksia palvelutuotantoon. Tampere jatkaa sosiaali- ja terveyspalveluissa rakennemuutosta, jossa painottuvat ennaltaehkäisevät ja kotiin vietävät palvelut. Muun muassa tamperelaisista ikäihmisistä valtaosa

asuu tavoitteen mukaisesti kotona.

Kaupungin kasvu edellyttää panostusta houkuttelevaan, monipuoliseen ja kohtuuhintaiseen asuntotuotantoon. Tammi-elokuussa käynnistyi noin 430 kohtuuhintaisen asunnon rakentaminen ja näyttää siltä, että kohtuuhintaisten asuntojen määrälle asetettu tavoite tullaan vuoden loppuun mennessä saavuttamaan.

Tampereen tavoitteena on kasvaa kestäväällä tavalla. Tavoitteen toteuttamiseksi tuetaan muun muassa kestävien liikkumismuotojen kulkutapaosuutta vahvistamalla. Positiivinen kehitys näkyy elokuussa joukkoliikenteen matkustajamäärien kasvaessa 2,5 prosenttia, sekä pyöräilymäärien kasvaessa 2,1 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Tampere tavoittelee vuoden 2026 Euroopan kulttuuripääkaupunkitteliä. Toukokuussa 2020 jätettävän hakemuksen sisältöjä on valmisteltu syksyn aikana laajassa yhteistyössä asukkaiden ja asiantuntijoiden kanssa. Kulttuurin teema näkyy myös lokakuussa kaupungin 240 juhluvuoden valmistelussa.

Tapahtumatarjonnalla on merkittävä vaikutus kaupungin vetovoimaan ja houkuttelevuuteen. Elokussa keskeisten kulttuuri-, vapaa-aika- ja matkailukohteiden kävijämäärät ovat jatkaneet kasvuaan ja Tampereella järjestettyjen kansallisen ja kansainvälisen tason ta-

pahtumien määrä on säilynyt edellisen vuoden tasolla. Ulkomaalaisten yöpyjien määrä on kuitenkin laskenut tammi-heinäkuussa 19 prosenttia edellisvuoden

vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Kaupungin toimintaa haastaa vaikea taloustilanne, jonka vaikutukset näkyvät tammi-elokuussa investointien tulorahoi-

tuksen sekä nettomenojen kasvun heikkenemisenä. Talouden tasapainottaminen edellyttää merkittäviä tehostamistoimenpiteitä koko kaupunkikonsernin tasolla.

Juha Yli-Rajala
Konsernijohtaja

KAUPUNGIN TULOSLASKELMA

Ei sisällä sisäisiä eriä

Milj. euroa	Tot. 2019 1-8	TP 2018	TA 2019	VS 2019	TP 2019 Enn	TP Enn 19 / TP 18
Toimintatulot						
Myyntitulot	141,8	217,6	219,0	217,9	221,8	4,2
Maksutulot	66,9	102,4	90,9	92,1	105,7	3,2
Tuet ja avustukset	19,4	29,5	25,2	27,8	29,5	-0,0
Vuokratulot	45,4	66,2	67,7	67,6	68,9	2,6
Muut toimintatulot	11,9	34,6	38,8	38,8	29,1	-5,5
Tulot yhteensä	285,4	450,5	441,5	444,2	454,9	4,4
Valmistus omaan käyttöön	12,2	26,4	21,1	26,1	24,1	-2,3
Toimintamenot						
Henkilöstömenot	-406,9	-630,9	-629,8	-628,9	-630,4	0,5
Palkat ja palkkiot	-323,5	-498,7	-501,2	-500,7	-501,2	-2,5
Henkilösivukulut	-83,4	-132,2	-128,6	-128,2	-129,2	3,0
Eläkekulut	-73,2	-112,9	-110,6	-111,1	-112,1	0,8
Muut henkilösivukulut	-10,2	-19,3	-18,0	-17,0	-17,1	2,2
Palvelujen ostot	-542,9	-770,6	-799,5	-806,7	-828,0	-57,4
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-43,0	-74,7	-60,4	-64,1	-66,4	8,3
Avustukset	-76,8	-118,0	-113,5	-111,4	-117,3	0,8
Vuokramenot	-38,3	-55,9	-59,8	-60,3	-60,2	-4,2
Muut toimintamenot	-2,6	-6,5	-6,0	-5,4	-5,6	1,0
Menot yhteensä	-1 110,4	-1 656,7	-1 668,9	-1 676,8	-1 707,8	-51,1
Toimintakate	-812,9	-1 179,9	-1 206,3	-1 206,5	-1 228,8	-48,9
Verotulot	647,0	914,5	981,0	981,0	970,5	56,0
Valtionosuudet	193,7	291,1	290,4	290,0	300,2	9,2
Rahoitustulot ja -menot	24,4	22,3	23,7	23,7	25,4	3,1
Vuosikate	52,2	48,0	88,8	88,3	67,3	19,3
Suunnitelmapoistot	-72,8	-108,3	-117,6	-117,3	-114,8	-6,5
Satunnaiset erät	1,0	1,5	0,0	0,0	1,0	-0,5
Tilikauden tulos	-19,6	-58,8	-28,8	-29,0	-46,5	12,3

Tuloslaskelman toteuma ja tilinpäätösennuste

Kaupungin tammi-elokuun ulkoinen tulos oli 19,6 milj. euroa alijäämäinen. Tuloon sisältyy satunnaisia tuottoja 1,0 milj. euroa. Edellisen vuoden vastaavan ajanjakson tulos oli 17,5 milj. euroa alijäämäinen, mistä satunnaisten tuottojen

osuus oli 2,4 milj. euroa. Ilman satunnaisia eriä tammi-elokuun tulos oli 0,8 milj. euroa vertailujaksoa heikompi. Tilikauden -46,5 milj. euron tulosenuste on 12,3 milj. euroa edellisvuotta parempi. Vuosisuunnitelmaan nähden tilinpäätös-

tösennuste toteutuu kuitenkin 17,5 milj. euroa heikompana.

Toimintakate-ennuste on 48,9 milj. euroa edellisvuotta ja 22,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi. Toimintakate eli nettomenojen ennustetaan

NETTOMENOJEN KASVUENNUSTE

4,1 %

(TP Enn 19 / TP 18)

VERORAHOITUS

5,4 %

(TP Enn 19 / TP 18)

kasvavan edellisvuodesta 4,1 prosenttia. Vuosisuunnitelma mahdollistaisi 2,3 prosentin kasvun. Vuonna 2018 toimintakatteen kasvu oli 3,7 prosenttia. Ylijäämäisen tuloksen saavuttaminen mahdollistaisi taloussuunnitelmakaudella 2019-2022 keskimäärin 2,3 prosentin vuotuisen toimintakatteen heikkenemisen, mihin ei kuitenkaan päästäne.

Ulkoiset nettomenot eivät ole vertailukelpoisia edelliseen vuoteen nähden organisaatiomuutosten vuoksi. Tampereen Voimia liikelaitoksen yhtiöittäminen 1.1.2019 ja Konsernipalveluiden talouspalvelujen sekä osan henkilöstö- ja ict-palveluista siirtyminen liikkeenluovutuksella Monetra Pirkanmaa Oy:lle 1.1.2019 vaikuttavat vertailukelpoisuuteen tilikausien välillä. Merkittävimmät ylityksenusteet vuosisuunnitelmiin nähden ovat Hyvinvoinnin ja Elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualueilla. Toimintayksiköiden on edellytetty ryhtyvän toimenpiteisiin ennustettujen ylitysten estämiseksi. Merkittävimmät negatiiviset poikkeamat edelliseen vuoteen ja vuosisuunnitelmaan nähden ovat muiden toimintatulojen alittuminen ja palvelujen ostojen ylittyminen. Asukaskohtainen toimintakate-ennuste on 5 139 euroa (2018: 5 016 euroa). Asukaskohtaista kasvua edellisvuoteen nähden ennustetaan 2,5 prosenttia.

Verorahoitus on kasvamassa ennusteen mukaan 65,2 milj. euroa (5,4 %) edellisvuodesta. Verotuloja arvioidaan kertyvän yhteensä 970,5 milj. euroa, mikä on 56,0 milj. euroa (6,1 %) enemmän kuin vuonna 2018. Vuosisuunnitelmaan nähden verotulojen arvioidaan alittuvan 10,5 milj. eurolla. Ennustetta laskettiin 29,5 milj. eurolla huhtikuun ennusteesta verokorttiuudistuksen vaikutusten vuoksi. Valtionosuuksia arvioidaan saatavan 300,2 milj. euroa, mikä on 9,2 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Valtionosuusenuste on 10,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempi. Peruspalvelujen valtionosuuden ennuste on parantunut 9,5 milj. eurolla, koska valtio päätti budjettiriihen yhteydessä aikaistaa kunnille maksettava kertaluonteinen valtionosuuksien lisäys ensi vuodelta tälle vuodelle.

Rahoituserien 25,4 milj. euron tilin päätösennuste on 3,1 milj. euroa edellisvuotta ja 1,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempi. Kasvua selittää muiden rahoitustuottojen kasvu Pirkanmaan Jätehuolto Oy:ltä saatavan 3,0 milj. euron osinkotulon vuoksi. Vuosisuunnitelmaan sisältyvä PSHP:n ylijäämän palautus 1,7 milj. euroa jää toteutumatta. Korkotuottojen ja -kulujen ennustetaan toteutuvan 1,2 milj. euroa edellisvuotta heikommin, mutta vuosisuunnitelman mukaisesti.

Vuosikatteen 67,3 milj. euron ennuste kattaa ennustetuista suunnitelmapoistoista 59 prosenttia. Kaupungin tulo-rahoitus on alijäämäinen suhteessa investointitasoon, ennuste on kuitenkin parempi kuin vuoden 2018 tilinpäätöksen taso 44 prosenttia. Poistojen ja arvonalentumisten 114,8 milj. euron ennuste on 6,5 milj. euroa (6,0 %) edellistä vuotta suurempi. Poistotason kasvua selittää kaupungin korkea investointitaso. Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmän poistojen ennustetaan kasvavan 2,5 milj. eurolla (6,4 %) ja Kaupunkiympäristön palvelualueen 2,4 milj. eurolla (5,8 %) edellisvuodesta. Vuosi-

)) Vuosikate-ennuste 67,3 milj. euroa kattaa ennustetuista suunnitelmapoistoista 59 prosenttia."

suunnitelmaan nähden poistot alittuvat 2,5 milj. euroa investointitason alittumisen vuoksi.

Satunnaisiin eriin on kirjattu 1,0 milj. euron tuotto Tampereen Voimia Liikelaityksen liiketoiminnan myynnistä Pirkanmaan Voimia Oy:lle.

Tuotot

Kaupungin toimintatuottojen toteuma tammi-elokuussa oli 285,4 milj. euroa ja koko vuoden ennuste 454,9 milj. euroa. Ennuste on 10,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempi. Edelliseen vuoteen verrattuna toimintatuottojen ennustetaan kasvavan 4,4 milj. eurolla. Organisaatiomuutokset vaikuttavat yksittäisen erien vertailukelpoisuuteen edelliseen vuoteen nähden. Muutoksilla ei ole vaikutusta toimintakatteen vertailukelpoisuuteen.

Myyntituottojen tilinpäätösennuste ylittää vuosisuunnitelman 3,9 milj. eurolla. Ylitys kohdistuu pääosin Avo- ja asu-mispalveluihin ja se aiheutuu muun muassa kotikuntalain mukaisten palvelujen laskutuksesta muilta kunnilta, pakolaisien kustannuskorvauksista, tulkkauspalvelujen myynnistä sekä aiheutuneisiin kustannuksiin perustuvasta Oriveden yhteistoimintaosuudesta. Edelliseen vuoteen verrattuna kaupungin myyntituottojen ennustetaan kasvavan 4,2 milj. eurolla.

Maksutuottojen ennuste ylittää vuosisuunnitelman 13,5 milj. eurolla. Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmän maksutuottojen ennustetaan ylittävän maankäyttösopimuksista saatavien korvausten kasvun vuoksi. Vuoteen 2018 verrattuna kasvua on 3,2 milj. eu-

Verotulot

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18	%
Kunnallisvero	534,0	767,4	817,3	801,0	33,6	4,4
Yhteisövero	53,3	71,1	76,0	80,0	8,9	12,5
Kiinteistövero	59,7	76,0	87,7	89,5	13,5	17,7
Yhteensä	647,0	914,5	981,0	970,5	56,0	6,1

Verotulojen toteuma ja tilinpäätösennuste

Tilikauden 2019 verotulojen kokonaiskertymäksi arvioidaan noin 970 milj. euroa. Verotulojen arvioidaan kasvavan 56 milj. euroa (6,1 %) vuodesta 2018. Verotuloennuste alittaa talousarvion 10,5 milj. eurola. Ennustetta laskettiin 29,5 milj. eurolla edellisestä ennusteesta.

Kunnallisverotuloja arvioidaan kertyvän yli 33 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Ennustetta on laskettu 27,5 milj. euroa edellisestä ennusteesta ja kunnallisverotulojen arvioidaankin jäävän noin 16 milj. euroa talousarviosta.

Kunnallisveron ennakonpidätyksen kertymät eivät ole kasvaneet odotetulla tavalla vuonna 2019. Kuntaliiton arvion mukaan ennakoita olisi pitänyt kertyä kunnille elokuun loppuun mennessä yli 450 milj. euroa toteutunutta enemmän. Koko vuoden kertymäajaksi on uudistusten johdosta oletettu 600 milj. euroa.

Verohallinnon selvitysten perusteella suurin osa kertymäajasta johtuu verokorttiuudistuksesta ja tulorekisterin ongelmat selittävät vain pienen osan vajasta. Verokorttiuudistuksessa on kyse siitä, että uudessa ennakoperintämenettelyssä on luovuttu palkkakausi-kohtaisista tulorajoista ja sivutulokorteista, jonka johdosta ennakonpidätykset on toimitettu alkuvuodesta huomattavasti

aiempaa käytäntöä alhaisempina. Kertymäajaksi kasvaa loppusyksyn aikana edelleen, elleivät veronmaksajat korota laajasti veroprosenttejaan tai verokorttien vuosittaiset ansiorajat ylity laajasti. Verokorttiuudistuksesta johtuva kertymäajaksi alkaa korjaantua suurelta osin vasta joulukuussa tehtävissä ennakonpidätyksissä. Kuntien saamista tilityksissä korjausliike näkyisi siten suuremmassa määrin vasta tammikuussa. Lopullisesti vaje korjaantuu vasta verotuksen valmistuessa kesästä 2020 alkaen.

Tulojen kehitys on kuitenkin ollut Tampereella muuta maata voimakkaampaa. Ennakotiedon mukaan ennakonpidätyksen alaiset tulot kasvoivat verovuonna 2018 suurista kaupungeista parhaiten (4,6 %) keskiarvon ollessa 3,9 prosenttia. Palkkatulot kasvoivat Tampereella jopa 6,5 prosenttia. Vahvistunut työllisyys näkyy myös työttömyysturvamaksujen kasvossa laskussa.

Yhteisöveron tuotoksi Tampereella arvioidaan 80 milj. euroa eli 4 milj. euroa talousarviota enemmän, mutta 2 milj. euroa edellistä ennustetta vähemmän. Vuoteen 2018 nähden verotuloja ennakoidaan kertyvän 8,9 milj. euroa eli 12,5 prosenttia enemmän. Yhteisöveron arvioissa verovuosille on pohjana käytetty

valtiovarainministeriön ennustetta yhteisöjen verotettavasta tulosta ottaen huomioon maksuunpantujen ennakkoverojen kehitys. Ennusteesta on myös huomioitu elokuun yhteisöverotilitykset ja Verohallinnon ennakkotiedot vuoden 2018 osalta.

Kiinteistöverotuloja on kertymässä noin 89,5 milj. euroa eli 13,5 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Kiinteistöveron kasvu selittyy veroprosenttien korotuksella ja kiinteistöveroprojektin vaikutuksella.

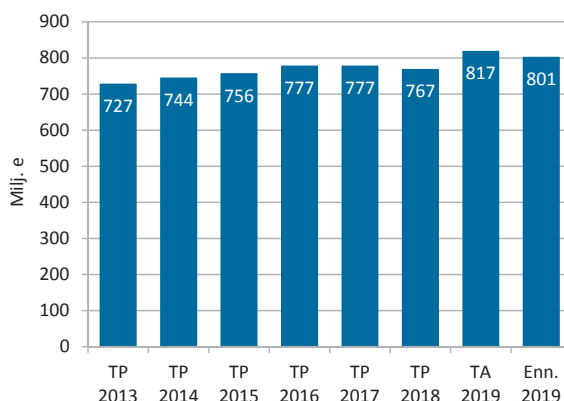
Elokuun loppuun mennessä verotuloja on tilitetty yhteensä 671,8 milj. euroa, mikä on 28,0 milj. euroa edellisen vuoden vastaavaa ajankohtaa enemmän. Verotulokertymien vertailua ja seuranta kuukausitasolla haastaa sekä verotuksen joustavaan valmistumiseen siirtyminen, joka muuttaa verotulojen tilitysajankohtia, että jossain määrin Tulorekisterin ongelmista johtuvat viivästykset ennakoiden tilityksissä. Verotulot on jaksotettu Tampereella kirjanpitoon tasaisesti kuukausille tilinpäätösennusteen mukaan ja tammi-elokuun osuus on noin 24,8 milj. euroa maksuperusteista toteumaa vähemmän.

KUNNALLISVERON MAKSUPERUSTEISET TILITYKSET

Milj. euroa	2017	2018	2019
Tammikuu	65,3	73,7	75,3
Helmikuu	84,9	83,8	81,4
Maaliskuu	66,8	69,0	66,8
Huhtikuu	71,6	72,8	70,8
Toukokuu	73,9	76,3	78,5
Kesäkuu	65,9	68,8	66,7
Heinäkuu	76,2	78,6	71,0
Elokuu	66,9	69,1	50,0
Syyskuu	63,0	65,6	
Lokakuu	64,8	65,8	
Marraskuu	1,9	48,9	
Joulukuu	75,5	-5,0	
Koko vuosi	776,8	767,4	560,4
Kumulat. 1-8	571,5	592,1	560,4

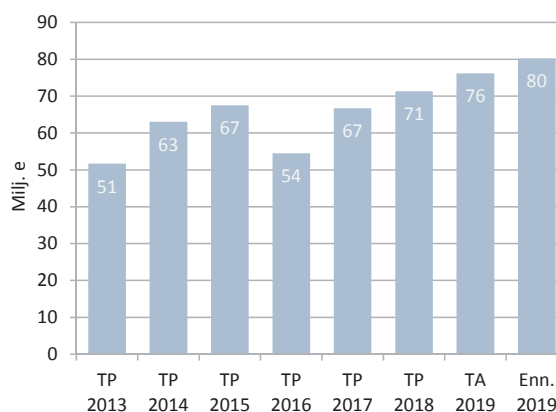
KUNNALLISVERON KEHITYS

YHTEISÖVERON MAKSUPERUSTEISET TILITYKSET

Milj. euroa	2017	2018	2019
Tammikuu	5,4	6,4	7,0
Helmikuu	4,7	11,8	13,7
Maaliskuu	3,8	5,5	6,1
Huhtikuu	3,7	5,3	5,5
Toukokuu	18,5	4,4	5,9
Kesäkuu	3,3	4,0	5,7
Heinäkuu	3,5	7,0	5,8
Elokuu	5,2	4,8	5,9
Syyskuu	4,6	5,3	
Lokakuu	3,1	6,6	
Marraskuu	5,4	3,9	
Joulukuu	5,3	6,1	
Koko vuosi	66,5	71,1	55,7
Kumulat. 1-8	48,1	49,2	55,7

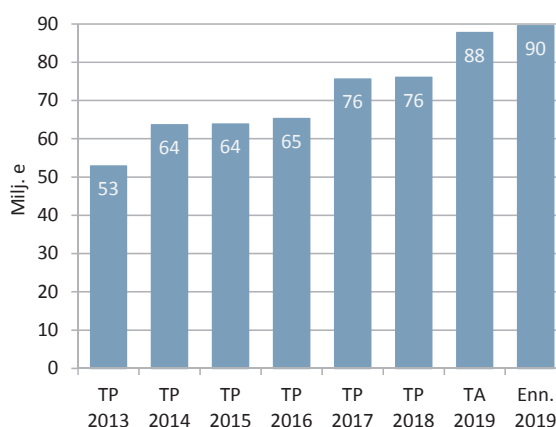
YHTEISÖVERON KEHITYS

KIINTEISTÖVERON MAKSUPERUSTEISET TILITYKSET

Milj. euroa	2017	2018	2019
Tammikuu	0,1	0,1	0,2
Helmikuu	0,0	0,1	0,1
Maaliskuu	1,3	0,1	0,3
Huhtikuu	0,9	0,5	0,8
Toukokuu	0,3	0,2	0,3
Kesäkuu	0,1	0,2	0,1
Heinäkuu	0,2	0,3	0,3
Elokuu	0,7	0,8	1,0
Syyskuu	35,3	36,4	
Lokakuu	33,3	34,1	
Marraskuu	2,6	2,5	
Joulukuu	0,6	0,6	
Koko vuosi	75,6	76,0	3,0
Kumulat. 1-8	3,7	2,4	3,0

KIINTEISTÖVERON KEHITYS

Valtionosuudet

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18	%
Peruspalvelujen valtionosuus, ml. tasaukset	155,0	231,9	232,5	242,0	10,1	4,4
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	38,7	59,2	57,5	58,3	-0,9	-1,6
Yhteensä	193,7	291,1	290,0	300,2	9,2	3,2

Valtionosuuksien toteuma ja tilinpäätösennuste

Valtionosuuksia ennustetaan saatavan 300,2 milj. euroa eli 9,2 milj. euroa (3,2 %) enemmän kuin vuonna 2018.

Peruspalvelujen valtionosuuden ennuste on parantunut 9,5 milj. eurolla, koska valtio päätti budjettiriihen yhteydessä 17.9.2019 aikaistaa kunnille maksettava kertaluonteinen 237 milj. euron valtionosuuksien lisäys ensi vuodelta tälle vuodelle. Lisäyksessä on kyse kiky-sopimuksen lomarahaleikkauksiin liittyvästä kompensatiosta. Maksatuksen

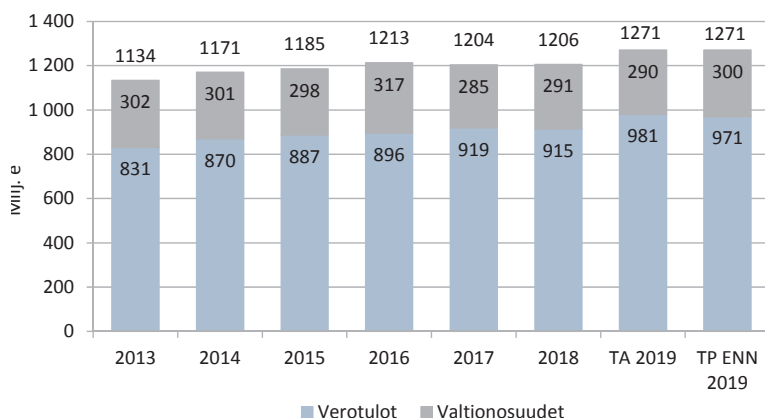
aikaistuksella halutaan helpottaa kuntien erittäin haastavaa taloustilannetta vuonna 2019. Painetta kuntatalouden vahvistamiseen ovat lisänneet erityisesti ennakonpidätysmenettelyn muutokset, jonka johdosta osa kuntien verotulojen maksatuksesta siirtyy vuodelle 2020.

Ilman edellä mainittua kertaerää valtionosuudet säilyisivät lähes ennallaan huolimatta kaupungin asukasmäärän suuresta kasvusta vuosina 2017-2018. Merkittävimmät valtionosuusleikkaukset

koskevat ammatillista koulutusta.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksia ennustetaan saatavan 0,8 milj. euroa vuosisuunnitelmaa enemmän, koska opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyi poikkeuksellisesti kesken vuoden kaupungin oikaisupyynnön oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetuksen valtionosuuden perusteena olevaan suoritelmäärään.

VERORAHOITUKSEN KEHITYS

Henkilöstö

Henkilöstömenot (milj. euroa)	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Palkat ja palkkiot	-323,5	-498,7	-500,7	-501,2	-0,5
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-73,2	-112,9	-111,1	-112,1	-1,0
Muut henkilösivukulut	-10,2	-19,3	-17,0	-17,1	-0,0
Yhteensä	-406,9	-630,9	-628,9	-630,4	-1,5

Vertailukelpoiset henkilöstömenot (milj. euroa)	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18	%
Henkilöstömenot yhteensä	-599,4	-627,0	-27,6	4,6 %

Henkilöstömenot ja palkalliset henkilötyövuodet

Henkilöstömenot olivat elokuun lopussa 406,9 milj. euroa. Taloudellisiin syihin perustuvien palkattomien vapaiden (9 940 henkilötyöpäivää) palkka- ja sivukuluja vähentävä vaikutus oli tammi-elokuussa 0,8 milj. euroa.

Tammi-elokuussa 2019 palkallisten henkilötyövuosien määrä oli 8 528 hen-

kilötyövuotta. Palkalliset henkilötyövuodet kuvaavat sitä panosta, josta kaupungille aiheutuu henkilöstömenoja. Määrä on 308 henkilötyövuotta pienempi kuin edellisenä vuonna. Vakinaisen henkilöstön palkalliset henkilötyövuodet vähenivät 260 henkilötyövuodella (-3,8 %) vuoden 2018 vastaavaan ajankohtaan

nähteen. Sijaishenkilöstön henkilötyövuodet vähenivät 76 henkilötyövuodella (-6,4 %) ja muun määräaikaisen henkilöstön henkilötyövuodet kasvoivat 5 henkilötyövuodella (0,7 %). Palkkatuetun henkilöstön henkilötyövuosien määrä lisääntyi 22 henkilötyövuotta (14,3 %).

Palkalliset henkilötyövuodet	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Hyvinvoinnin palvelualue	5919	8801	8899	8910	10
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	2998	4533	4512	4552	40
Sosiaali- ja terveystalautakunta	2921	4268	4387	4358	-29
Elinvoiman ja kilpailukyyn palvelualue	1114	1651	1692	1669	-23
Elinvoima- ja osaamislautakunta	1087	1612	1650	1627	-23
Asunto- ja kiinteistölaikunta	27	38	42	42	0
Kaupunkiympäristön palvelualue	210	305	328	320	-8
Yhdyskuntalautakunta	196	284	306	298	-8
Joukkoliikennelautakunta	15	21	22	22	0
Konsernihallinto	255	187	373	360	-12
Konsernipalveluyksikkö Koppari	0	275	0	0	0
Liikelaitokset	596	1434	907	880	-27
Tampereen Infra	256	393	406	375	-31
Tampereen Kaupunkiliikenne	246	356	363	367	4
Tampereen Vesi	93	136	138	138	0
Tampereen Voimia	0	549	0	0	0
Pirkanmaan pelastuslaitos	434	644	645	645	0
Yhteensä	8528	13297	12844	12784	-60

Vertailukelpoiset henkilötövuodet	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18	%
Henkilötövuodet yhteensä	12 606	12 784	178	1,4

Henkilöstömenojen tilinpäätösennuste on 630,4 milj. euroa, mikä on lähes vuoden 2018 tasolla. Kunta-alan palkkaratkaisun sopimuskorotusten kustannusvaikutukset sivukuluineen vuonna 2019 ovat noin 14,0 milj. euroa (2,9 % henkilöstömenoista). Palkallisten henkilötövuosien ennuste vuodelle 2019 on 12 784 henkilötövuotta, josta palkkatuetun henkilöstön osuus on 266 henkilötövuotta. Henkilötövuosien ennustetaan vähenevän 514:lla (-3,9 %) vuoteen 2018 nähden.

Vertailukelpoisten henkilöstömenojen ennustetaan kuitenkin kasvavan 27,6 milj. euroa (4,6 %) edellisvuodesta. Henkilötövuosien vertailukelpoinen kasvu edellisvuoteen verrattuna on ennusteen mukaan ilman palkkatuettuja 164 henkilötövuotta (1,3 %) ja koko henkilöstön osalta yhteensä 178 henkilötövuotta (1,4 %), mikä lisää henkilöstömenoja noin 8 milj. euroa. Vertailukelpoisuuslaskelmissa on eliminoitu organisaatiomuutosten ja kunta-alan palkkaratkaisun vaikutukset. Laskelmassa on huomioitu Tampereen Voimia liikelaitoksen yhtiöittäminen 1.1.2019, Konsernipalveluiden talouspalvelujen sekä osan henkilöstö- ja ict-palveluista siirtyminen liikkeenluovutuksella Monetra Pirkkanmaa Oy:lle 1.1.2019, Talous- ja velkaneuvonnan siirtyminen liikkeenluovutuksella valtiolle 1.1.2019 alkaen, sivukuluprosenttien lasku 1,12 prosenttiyksiköllä, toimistotyöajan taukokäytännön muutoksesta maksetut kertakorvaukset, vuodelle 2018 kohdistunut tuloksellisuuserä sekä lomarahaleikkauksen päättymisen vaikutus.

Merkittävimmät muutokset vuosisuunnitelmiin nähden

Elinvoima- ja osaamislautakunnan osalta henkilöstömenojen ennustetaan toteutuvan 3,6 milj. euroa suunniteltua suurempina. Merkittävin osuus poikkeamasta johtuu Ammatillisen koulutuksen henkilöstömenoista, joiden ennuste ylittää vuosisuunnitelman n. 2,4 milj. eurolla. Tredussa on tehty talouden sopeuttamista, mutta vaikutukset eivät toteudu vuosisuunnitelman mukaisesti. Työllisyyspalveluiden henkilöstömenoihin ennustetaan 0,9 milj. euron ylitystä, joka johtuu pääosin aktiivisesta palkkatukityöllistämisestä. Lukiokoulutuksen osalta henkilöstömenot ovat ylittämässä vuosisuunnitelman 0,1 milj. eurolla. Elinvoima- ja osaamislautakunnan alaisen toiminnan palkallisten henkilötövuosien ennuste alittaa vuosisuunnitelman 23 henkilötövuotta. Merkittävin alitusta selittävä tekijä on palkkatuetun henkilöstön henkilötövuosien ennusteen täsmentyminen.

Sivistys- ja kulttuurilautakunnan alaisen toiminnan henkilöstökulujen ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelman yhteensä 0,4 milj. eurolla. Henkilöstökulujen ylitykseen vaikuttavat varhaiskasvatuksen arvioitua suuremmat tehtävän vaativuuden arviointi (TVA) -korotukset ja eläkemenoperusteiset maksut. Ennuste on parantanut kasvatus- ja opetuspalveluissa tehtyjen talouden tasapainottamistoimenpiteiden vuoksi. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa henkilöstömenojen ylitykset johtuvat projektirahoituksella palkatuista henkilöistä,

joita ei oltu huomioitu budjetissa. Palkalliset henkilötövuodet ylittävät vuosisuunnitelman 40 henkilötövuotta, josta kasvatus- ja opetuspalveluiden osuus on 29 henkilötövuotta ja kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden 11 henkilötövuotta. Kasvatus- ja opetuspalveluissa henkilötövuosiin vaikuttaa perusopetuksen ulkopuolisen rahoituksen varmistuminen syksyllä 2019, lisärahoituksella rekrytoidaan resurssi- ja tuntiopettajia sekä koulunkäynninohjaajia. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa henkilötövuosien ylitystä selittävät ulkopuolisella rahoituksella palkatun projektihenkilöstön lisäksi aktiivinen nuorten kesätyöllistäminen sekä Tesoman hyvinvointikeskuksen ja Kulttuuritalo Laikon palveluiden laajentuminen kokovuotiseksi.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan henkilöstökulujen ennuste on 2,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempi alkuvuoden rekrytointihaasteista johtuen. Henkilöstökulujen alitukseen vaikuttavat mm. vastaanottopalvelujen täyttämättömät vakanssit erityisesti suun terveydenhuollossa, lääkärin rekrytointiongelmien psykiatrian yksiköissä ja psykogeriatrian palveluissa sekä ikäihmisten palvelulinjan resurssipoolin käyttö. Vastaavasti suunterveydenhuollon ja mielenterveyspalvelujen vuokratyövoiman ostojen sekä kotihoidon resurssipoolin palvelujen ostojen ennustetaan ylittyvän. Palkalliset henkilötövuodet alittavat vuosisuunnitelman 29 henkilötövuotta. Vuosisuunnitelman alitusta selittävät alkuvuoden rekrytointihaasteet ja useat täyttämättömät vakanssit. Henkilöstövajausta on

jouduttu korvaamaan palvelujen ostoilla. Edellisvuoteen verrattuna palkallisten henkilötövuosien kasvu on 90 henkilötyövuotta (2,1 %), mikä selittyy palvelutarpeen kasvulla.

Konsernihallinnon henkilöstökulujen arvioidaan toteutuvan noin 1,1 milj. euroa suunniteltua pienempinä. Vuosisuunnitelmaa parempi ennuste johtuu pääasiassa projekteista, joissa rekrytoimiteja ei ole tehty alkuperäisessä aikataulussa. Lisäksi harkinnanvaraisten henkilöstömäärärahojen arvioidaan alittavan

vuosisuunnitelman. Konsernihallinnon palkallisten henkilötyövuosien tilinpäätösennuste alittaa vuosisuunnitelman 12 henkilötyövuodella. Vuosisuunnitelmaa alempi ennuste selittyy pääasiassa vasta käynnistymässä olevilla projekteilla sekä useilla täyttämättömillä vakansseilla.

Työvoimakustannukset

Työvoimakustannukset saadaan laske-
malla yhteen kaupungin oman henkilös-
tön henkilöstömenot sekä vuokratyövoi-
man käytöstä aiheutuneet kustannukset.

Työvoimakustannusten tilinpäätös-
ennuste on 634,3 milj. euroa, mikä ylittää
vuosisuunnitelman 2,6 milj. eurolla.
Henkilöstömenojen osuus ylityksestä
on 1,5 milj. euroa ja työvoimanvuokraus
menojen osuus 1,1 milj. euroa. Merkittä-
vin työvoimakustannusten ylitysennuste
3,6 milj. euroa on Elinvoiman ja kilpailu-
kyvyn palvelualueella. Ylityksen syytä on
selitetty edellä henkilöstömenojen kap-
paleessa.

Työvoimakustannukset (milj. euroa)	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Hyvinvoinnin palvelualue	-398,8	-416,1	-415,3	0,7
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	-195,6	-200,4	-200,8	-0,4
Sosiaali- ja terveystalautakunta	-203,1	-215,6	-214,5	1,1
Elinvoiman ja kilpailukyvyn palvelualue	-92,8	-89,3	-92,8	-3,6
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-89,5	-85,8	-89,3	-3,6
Asunto- ja kiinteistölautakunta	-3,3	-3,5	-3,5	0,0
Kaupunkiympäristön palvelualue	-17,4	-18,7	-18,9	-0,2
Yhdyskuntalautakunta	-16,4	-17,6	-17,9	-0,2
Joukkoliikennelautakunta	-1,0	-1,0	-1,0	0,0
Konsernihallinto	-16,0	-27,3	-26,3	1,1
Konsernipalveluyksikkö Koppari	-12,6	0,0	0,0	0,0
Liikelaikokset	-63,7	-43,9	-44,2	-0,2
Tampereen Infra	-18,1	-18,3	-18,2	0,0
Tampereen Kaupunkiliikenne	-17,3	-18,0	-18,3	-0,3
Tampereen Vesi	-7,5	-7,6	-7,6	0,0
Tampereen Voimia	-20,7	0,0	0,0	0,0
Pirkanmaan pelastuslaitos	-34,4	-36,4	-36,8	-0,4
Yhteensä	-635,6	-631,7	-634,3	-2,6

Hankinnat

Milj. euroa	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Palvelujen ostot	-770,6	-806,7	-828,0	-21,3
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-74,7	-64,1	-66,4	-2,3
Yhteensä	-845,3	-870,8	-894,4	-23,6

Hankintojen toteuma ja tilinpäätösennuste

Palvelujen ja materiaalien ostojen koko vuoden ennuste on 894,4 milj. euroa, mikä on 23,6 milj. euroa suunniteltua enemmän. Palvelujen ostot ovat ennusteen mukaan ylittymässä 21,3 milj. eurolla ja aineet, tarvikkeet ja tavarat ylittymässä 2,3 milj. eurolla. Hankintojen ennusteesta noin 22,2 milj. euroa on investointihankkeisiin liittyviä, Valmistus omaan käyttöön -erän kautta taseeseen aktivoitavia hankintoja.

Palvelujen ja materiaalien ostojen ennustetaan kasvavan edelliseen vuoteen verrattuna 49,1 milj. eurolla (5,8 %). Suurimpina merkittävänä tekijöinä palvelujen ostojen 57,4 milj. euron kasvua selittää Tampereen Voimian yhtiöittäminen ja konsernipalveluyksikkö kopparin siirtyminen osittain osaksi Pirkanmaan Monetra Oy:a. Muutoksen jälkeen kyseiset palvelut näkyvät kaupungin tuloslaskelmassa palvelujen ostoissa, kun aiemmin omasta toiminnasta aiheutui muun muassa henkilöstömenoja sekä aine- ja tarvikeostoja. Kyseiset organisaatiomuutokset vaikuttavat myös aine- ja tarvikeostojen 11 prosentin pienenemiseen.

Palvelujen ostoissa merkittävin erä on asiakaspalvelujen ostot, joiden ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelman tason 19,3 milj. eurolla. Ennusteen mukaan kaupungin asiakaspalvelujen ostot tulevat toteutumaan 532,4 milj. euron, josta Avo- ja asumispalvelujen ostot muodostavat valtaosan, noin 95 prosenttia. Vuoden 2019 vuosisuunnitelmassa Avo- ja asumispalvelujen asiakaspalvelujen os-

Ostot palveluryhmittäin (milj. euroa)	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
1. Asiakaspalvelujen ostot	-513,2	-532,4	-19,3
2. Puhtaanapito- ja pesulapalvelut	-48,4	-50,5	-2,1
3. Matkustus- ja kuljetuspalvelut	-45,6	-47,8	-2,3
4. Toimisto- ja asiantuntijapalvelut	-45,1	-45,2	-0,1
5. Majoitus- ja ravitsemuspalvelut	-31,7	-31,5	0,2
6. Rakennusten ja alueiden rakentamis- ja kunnossapitopalvelut	-31,6	-25,8	5,9
7. ICT-palvelut	-23,7	-22,9	0,7
8. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut	-14,0	-14,9	-0,9
9. Muut palvelut	-7,9	-8,6	-0,6
10. Maansiirto- ja työkonopalvelut	-6,2	-8,4	-2,2

Merkittävimmät asiakaspalvelujen ostot organisaatioittain (milj. euroa)	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Asiakaspalvelujen ostot yhteensä	-513,2	-532,4	-19,3
Avo- ja asumispalvelut	-486,3	-507,3	-21,0
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut	-28,5	-33,9	-5,4
Vastaanottopalvelut	-18,1	-16,9	1,2
Psykososiaalisen tuen palvelut	-63,0	-68,0	-5,0
Ikäihmisten palvelut	-66,3	-68,0	-1,7
Erikoissairaanhoidon palvelut	-310,3	-320,4	-10,1
Kasvatus- ja opetuspalvelut	-17,2	-17,0	0,2
Varhaiskasvatus ja esiopetus	-3,5	-3,3	0,2
Perusopetus	-13,7	-13,7	0,0
Työllisyydenhoidon palvelut	-6,9	-5,3	1,6

tojen budjetti on hieman pienempi kuin vuoden 2018 tilinpäätös. Avo- ja asumispalvelujen palvelulinjoista merkittävimmät asiakaspalvelujen ostot on erikoissairaanhoidon palveluissa (320,4 milj. euroa). Erikoissairaanhoidon asiakaspalvelujen ostot ovat ennusteen mukaan ylittymässä 10,1 milj. eurolla, mikä johtuu PSHP:n palvelutilauksesta. Lasten, nuor-

ten ja perheiden palvelujen ennustettu ylitys on 5,4 milj. euroa johtuen pääosin lastensuojelun sijaishuollon ostopalveluista. Psykososiaalisen tuen ennustettu ylitys on 5,0 milj. euroa johtuen pääosin vammaispalvelujen asiakasmäärän ja palvelutarpeen kasvusta.

Matkustus- ja kuljetuspalvelujen ennustetuista 47,8 milj. euron ostoista 32,7

milj. euroa on joukkoliikenteen palveluryhmän hankintoja kaupungin ulkopuolisilta liikennöitsijöiltä. Rakennusten ja alueiden rakentamis- ja kunnossapitopalvelujen ennustetaan toteutuvan 25,8 milj. euron suuruisena josta suurimmat ostot ovat Kiinteistöt tilat ja asuntopoliittikka -palveluryhmän sekä Tampereen Infran tekemiä palvelujen ostoja.

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden tiliryhmässä merkittävin erä on lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden ostot. Lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden ostot ovat ylittämässä vuosisuunnitelman 1,6 milj. eurolla. Vastaanottopalvelujen palvelulinjalla ostojen ennustetaan ylittyvän joh-tuen pääasiassa ikäihmisten palvelujen rakennemuutoksesta, diabeetikoiden määrän kasvusta ja uusien välineiden käyttöönnotosta. Palvelulinjan hoitotar-

Ostot tavararyhmittäin (milj. euroa)	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
1. Lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden ostot	-12,5	-14,0	-1,6
2. Muun materiaalin ostot	-11,2	-11,0	0,2
3. Poltto- ja voiteluaineiden ostot	-6,3	-6,4	-0,1
4. Elintarvikkeiden ostot	-5,8	-5,8	-0,0
5. Kaluston ostot	-5,5	-5,5	0,0
6. Rakennusmateriaalin ostot	-4,1	-5,4	-1,2
7. Sähkön ostot	-4,3	-4,3	0,0
8. Kirjallisuuden ostot	-3,9	-3,9	0,0
9. Veden ostot	-2,7	-2,7	-0,0
10. ICT-kaluston ostot	-2,2	-2,2	-0,0

vikepalvelun ennusteen kasvu tilinpäätökseen 2018 verrattuna on 8 %. Psykososiaalisen tuen palvelulinjalla lääke- ja hoitotarvikemenot ylittyvät huume-kuntoutuksen lisääntymisestä johtuen. Muut materiaalin ostot -tilille kirjataan erilaisia muihin kuluryhmiin sopimattomia mate-

riaali- ja tarvikehankintoja. Merkittävimmät muun materiaalin ostot ovat Toisen asteen koulutuksen 1,8 milj. euron materiaali- ja tarvikehankinnat sekä Kasvatus- ja opetuspalvelujen 1,6 milj. euron tarvikehankinnat.

RAHOITUSLASKELMA

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TA 2019	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19	TP Enn 19 / TP 18
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	52,2	48,0	88,8	88,3	67,3	-21,0	19,3
Satunnaiset erät	1,0	1,5	0,0	0,0	1,0	1,0	-0,5
Tulorahoituksen korjauserät	-8,6	-23,6	-31,7	-31,7	-21,6	10,1	2,0
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-85,2	-199,5	-196,1	-238,1	-200,6	37,5	-1,0
Rahoitusosuudet investointimenoihin	-0,0	2,0	3,2	3,2	3,0	-0,3	1,0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	11,0	30,0	40,1	40,0	27,4	-12,6	-2,6
Toiminnan ja investointien rahavirta	-29,7	-141,6	-95,6	-138,2	-123,4	14,8	18,2
Rahoituksen rahavirta							
Antolainauksen muutokset							
Antolainasaamisten lisäykset	-1,5	-0,0	-22,1	-22,1	-8,0	14,1	-8,0
Antolainasaamisten vähennykset	0,6	4,0	0,6	0,6	1,0	0,4	-3,0
Lainakannan muutokset							
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	50,0	179,8	133,4	133,4	133,4	0,0	-46,4
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-37,5	-6,6	-43,4	-43,4	-43,4	-0,0	-36,8
Lyhytaikaisten lainojen muutos	32,0	-30,3	0,0	0,0	29,7	29,7	60,1
Muut maksuvalmiuden muutokset	-113,7	27,3	0,0	0,0	0,0	0,0	-27,3
Rahoituksen rahavirta	-70,1	174,0	68,5	68,5	112,7	44,2	-61,3
Rahavarojen muutos	-99,8	32,5	-27,1	-69,8	-10,7	59,1	-43,2
Rahavarat tilikauden lopussa	71,0	170,9	-	-	160,2	-	-
Rahavarat tilikauden alussa	170,9	138,4	-	-	170,9	-	-

Rahoituslaskelman toteuma ja tilinpäätöksen nuste

Toiminnan rahavirta osoittaa tilikauden aikana toiminnan avulla saatujen rahavarojen riittävyyden toimintaedellytysten säilyttämiseen, uusien investointien tekemiseen ja lainojen takaisinmaksuun. Toiminnan rahavirran ennuste on 46,7 milj. euroa, mikä alittaa vuosisuunnitelman 9,9 milj. eurolla. Vuosikatteen ennustetaan alittavan vuosisuunnitelman 21,0 milj. eurolla. Vuosikatetta on analysoitu tarkemmin tuloslaskelman analysoinnin yhteydessä. Toiminnan rahavirtaan vaikuttaa positiivisesti tulorahoituksen korjauserien toteutuminen 10,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa paremmin pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoittoennusteen alituksen

vuoksi. Kaikkien asunto- ja kiinteistöalutakunnan talousarvioon sisältyvien tonttimyyntien ei ennusteta toteutuvan, sillä osa myytäväksi suunnitelluista tonteista ei ole vielä saanut lainvoimaa. Edelliseen tilinpäätökseen nähden toiminnan rahavirran ennustetaan kasvavan 20,8 milj. euroa vuosikatteen kasvun vuoksi.

Investointien rahavirta osoittaa sen rahavarojen käytön, jonka avulla järjestetään palvelutuotannon edellytykset ja kerrytetään tulevia rahavirtoja pitkällä aikavälillä. Investointien rahavirran ennuste on -170,2 milj. euroa, mikä on 24,7 milj. euroa pienempi kuin vuosisuunnitelmassa. Nettoinvestointien ennustetaan toteutuvan 37,3 milj. euroa

RAHAVAROJEN MUUTOS

-10,7 milj. €

(TP Enn 2019)

suunniteltua pienempinä pääasiassa talonrakennusinvestointien aikataulu-muutosten vuoksi. Pysyvien vastaavien luovutustulojen ennustetaan alittavan vuosisuunnitelman 12,6 milj. eurolla pääasiassa tonttimyyntien alittumisen vuoksi. Investointien ja pysyvien vastaavien luovutustulojen ennustetta on käsitelty tarkemmin kohdassa Investoinnit. Edelliseen tilinpäätökseen nähden investointien rahavirran ennustetaan toteutuvan 2,7 milj. euroa suurempana.

Toiminnan ja investointien rahavirran ennuste -123,4 milj. euroa on 14,8 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempi. Edelliseen tilinpäätökseen nähden ennuste on 18,2 milj. euroa parempi. Toiminnan ja investointien rahavirran viiden vuoden kertymä muodostuu ennusteen mukaan

597,8 milj. euroa negatiiviseksi. Matalan tulorahoituksen tason vuoksi investointeja on viime vuosina rahoitettu yhä enemmän lainarahoituksella.

Rahoituksen rahavirran ennustetaan toteutuvan 44,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana, mikä aiheutuu pääosin lyhytaikaisten lainojen kasvusta 29,7 milj. euroa. Uutta pitkäaikaista lainarahoitusta nostetaan talousarvion mukaisesti 133,4 milj. euroa ja olemassa olevia lainoja lyhennetään 43,4 milj. eurolla. Kaupungin lainakannan ennuste vuoden lopussa on 790,2 milj. euroa, mikä on 3 305 euroa asukasta kohden. Lainakannan ennustetaan kasvavan edellisestä vuodesta 119,7 milj. euroa ja asukaskoh-taisen lainakannan 455 euroa. Rahavarojen muutos tammi-elokuussa oli -99,8

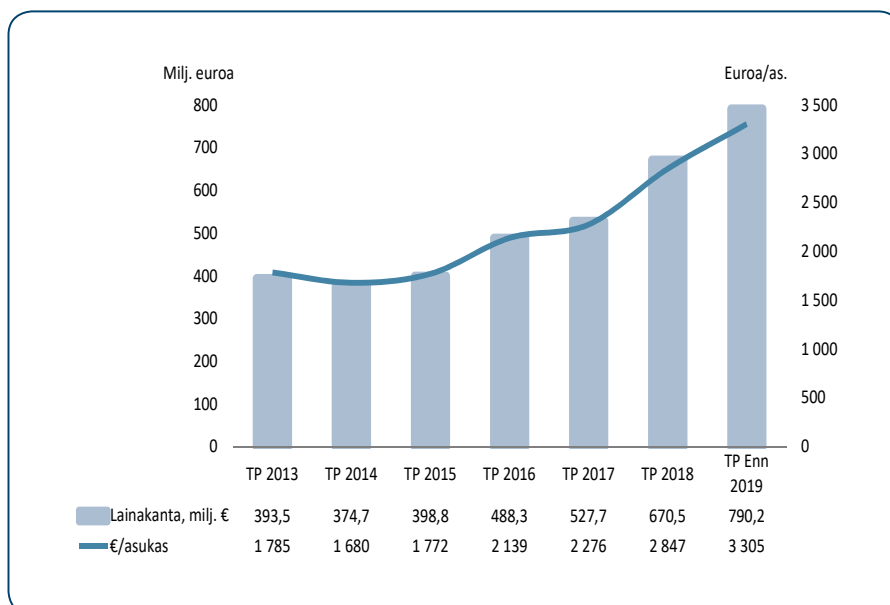
milj. euroa. Edelliseen tilinpäätökseen nähden rahoituksen rahavirran ennustetaan toteutuvan 61,3 milj. euroa pienempänä. Eron syynä ovat edellisvuotta pienemmät lainojen nostot ja suuremmat lyhennykset sekä muut maksuvalmiuden muutokset, jota ei ole huomioitu vuoden 2019 ennusteessa. Ilman muiden maksuvalmiuksien muutosta ero on -23,1 milj. euroa.

Maksuvalmiutta mittaavan investointien tulorahoitusprosentin ennuste on 34 prosenttia. Vuosikate on riittämätön suhteessa nettoinvestointeihin ja kaksi kolmasosaa investoinneista katetaan lainarahoituksella. Vuosisuunnitelmassa asetettu tavoite investointien tulorahoitusprosentiksi on 38 prosenttia, mitä ei tulla ennusteen mukaan saavuttamaan.

TUNNUSLUKUTAULUKKO

Rahoituslaskelman tunnusluvut	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, milj. euroa	-546,1	-600,3	-597,8
Investointien tulorahoitus, %	61	24	34
Lainanhoitokate	1,3	3,3	1,4
Rahavarojen riittävyys, pv	21	34	30

LAINAMÄÄRÄN KEHITYS

Investoinnit

Milj. euroa (sis. kaupungin sisäiset erät)	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TA 2019	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Aineettomat hyödykkeet						
Tietokoneohjelmistojen käyttöoikeudet	-0,0	0,0	-0,1	-0,3	-0,1	0,3
Tietokoneohjelmistojen valmistusarvot	-0,0	-0,1	-1,6	-3,9	-2,2	1,7
Muut pitkävaikutteiset menot	-2,1	-5,3	-1,2	-8,8	-8,8	0,0
Aineelliset hyödykkeet						
Maa- ja vesialueet	-8,9	-14,7	-26,1	-27,1	-23,1	4,0
Rakennukset ja rakennelmat	-8,2	-40,4	-53,1	-73,7	-47,0	26,7
Kiinteät rakenteet ja laitteet	-4,2	-46,3	-92,0	-95,8	-96,8	-0,9
Koneet ja kalusto	-2,0	-12,7	-10,8	-11,4	-9,3	2,1
Muut aineelliset hyödykkeet	-0,2	-0,2	-0,3	-0,4	-0,4	0,0
Keskeneräiset hankinnat	-48,9	-78,7	0,0	0,0	0,0	-0,0
Sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	-10,7	-27,5	-11,0	-16,6	-13,0	3,6
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	-85,3	-225,8	-196,1	-238,1	-200,6	37,5
Rahoitusosuudet	-0,0	2,0	3,2	3,2	3,0	-0,3
NETTOINVESTOINNIT YHTEENSÄ	-85,3	-223,9	-192,9	-234,8	-197,6	37,3
Pysyvien vastaavien luovutustulot	11,0	55,7	40,1	40,0	27,4	-12,6

Investointien toteuma

Investointimenojen toteuma elokuun lopussa oli 85,3 milj. euroa. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloja on kertynyt yhteensä 11,0 milj. euroa.

Investointien tilinpäätösennuste

Tilinpäätösennusteen mukaan vuoden 2019 nettoinvestoinnit tulevat olemaan 197,6 milj. euroa, mikä alittaa vuosisuunnitelman 37,3 milj. eurolla.

Suurimmat investoinnit peruskaupungin sisällä ovat Asunto- ja kiinteistölautakunnassa ja Yhdyskuntalautakunnassa. Näiden lisäksi myös Tampereen Veden investoinnit, konsernihallinnon yhteisten erien sekä Sivistys- ja kulttuurilautakunnan investoinnit ovat merkittäviä. Suurimpia poikkeamia tilinpäätösennusteeseen verrattuna vuosisuunnitelmaan on

Asunto- ja kiinteistölautakunnan talonrakennushankkeissa, Yhdyskuntalautakunnan Kaupunkiympäristön palvelualueella, Hiedanranta-kehitysohjelmassa, Konsernihallinnon yhteisissä erissä ja Sivistys- ja kulttuurilautakunnassa.

Asunto- ja kiinteistölautakunnan 20,2 milj. euron investoinnit koostuvat maanhankinnasta, vahvistuneiden asemakavojen ja kaupungin sitoumusten mukaisista johtosiirroista sekä pilaantuneiden maiden puhdistuksista. Myös vuokrauksella tai muulla rahoitusmallilla toteutettavien hankkeiden osuus on merkittävä vuonna 2019.

Asunto- ja kiinteistölautakunnan talonrakennusinvestointien ennustetaan toteutuvan 15,7 milj. euroa vuosisuun-

NETTOINVESTOINTIENNUSTE

-197,6 M€

(TP Enn 2019)

ERO TILINPÄÄTÖSENNUSTE/
VUOSISUUNNITELMA

+ 37,3 M€

nitelmaa pienempänä. Merkittävimmät talonrakennusinvestointien alitukset ovat Pispalan koulun perusparannus (+7,1 milj. euroa), Koukkuniemen Männistö - Rausan laajennus (+6,0 milj. euroa), Olkahisen koulun uudisrakennus ja päiväkodin perusparannus (+2,6 milj. euroa), Mustametsän päiväkotia ja neuvola (+1,2 milj. euroa), Hervannan uimahalli (+1,6 milj. euroa) sekä Haukiluoman päiväkotia (+1,0 milj. euroa). Talonrakennusinvestoinneissa on tapahtunut laajuusmuutoksia verrattuna alkuperäiseen vuosisuunnitelmaan tai ne ovat myöhästymässä suunnitellusta (mm. Pispalan koulun perusparannus ja Koukkuniemen Männistön rakennustöiden aloitus).

Yhdyskuntalautakunnan 52,4 milj. euron nettoinvestointien tilinpäätöksen ylittää vuosisuunnitelman noin 3,6 milj. eurolla Rakennuttaminen ja ylläpito -palveluryhmän vuosisuunnitelman en-

nustetun ylityksen takia. Ylityksiä ennustetaan raitiotien rinnakkaishankkeiden, Raitiotieallianssin urakoiman vesihuoltoverkostojen siirron hulevesiosuuden laskutuksen nousun, Sammonkadun pohjoispuolen kevyen liikenteen väylän, Lahdesjärven kaava-alueen toteuttamisen ja vanhojen valaisinpisteiden uusimisen osalta. Toisaalta ennustetaan vuosisuunnitelman alituksia viivästysten ja toteutusmuutosten vuoksi, mikä pienentää nettoinvestointien kokonaismäärän ylitystä.

Kehitysohjelma Hiedanranta alittaa vuosisuunnitelman 5,5 milj. eurolla pääasiassa Hiedanrannan rakennusten perusparannuksen (+1,2 milj. euroa) ja Vaitinaron vesistötäyttö viivästymisen (+ 3,0 milj. euroa) vuoksi.

Konsernihallinnon yhteisten erien 9,3 milj. euron investoinnit ovat pääasiassa sijoituksia konserniyhtiöihin. Investoin-

tien ennustetaan alittavan vuosisuunnitelman 4 milj. eurolla, koska sijoituksen Suomi-rata-hankeyhtiöön ei arvioida toteutuvan vuoden 2019 aikana.

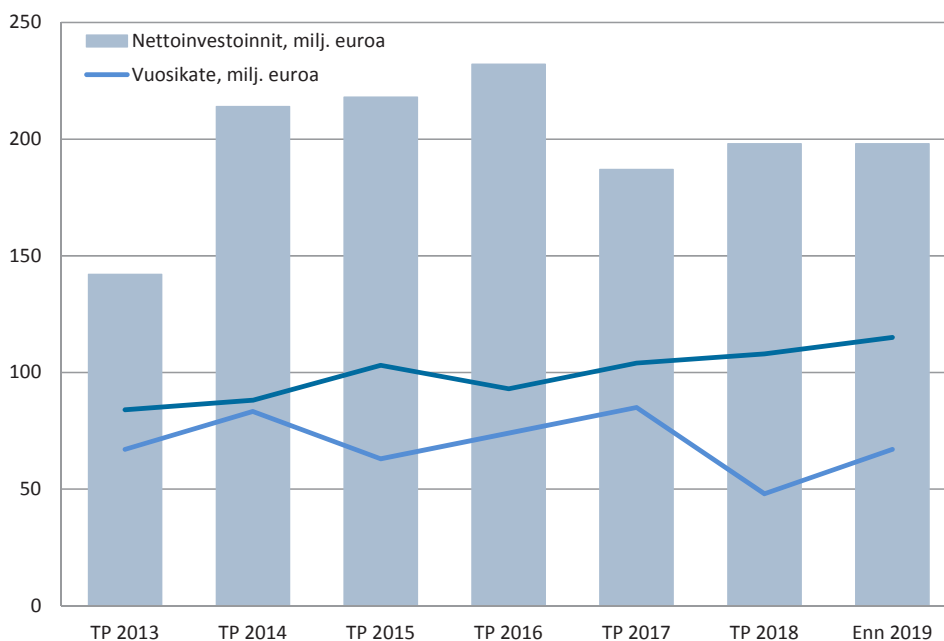
Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen 9,8 milj. euron nettoinvestointien tilinpäätöksen ylittää vuosisuunnitelman 2,3 milj. eurolla johtuen suunniteltua hitaammasta investointien käynnistymisestä (Sorsapuiston tekojää ja Kaupin urheilupuisto).

Pysyvien vastaavien luovutustulojen ennustetaan alittavan vuosisuunnitelman 12,6 milj. euroa.

Tarkemmat tiedot investointien etenemisestä löytyvät Talousarvion toteumavertailu -osioissa.

NETTOINVESTOINNIT JA VUOSIKATE

Milj. euroa

TASE

Milj. euroa	31.8.2019	31.12.2018
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 893,2	1 883,9
Aineettomat hyödykkeet	117,0	119,4
Aineettomat oikeudet	0,1	0,3
Muut pitkävaikutteiset menot	116,9	119,1
Aineelliset hyödykkeet	1 388,5	1 387,8
Maa- ja vesialueet	214,9	206,5
Rakennukset	564,5	581,1
Kiinteät rakenteet ja laitteet	423,3	438,7
Koneet ja kalusto	31,3	36,6
Muut aineelliset hyödykkeet	4,6	4,4
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	149,8	120,5
Sijoitukset	387,7	376,6
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	0,7	0,6
VAIHTUVAT VASTAAVAT	157,8	276,6
Vaihto-omaisuus	1,8	1,6
Saamiset	84,9	104,1
Pitkäaikaiset saamiset	8,0	8,4
Lyhytaikaiset saamiset	76,9	95,8
Rahoitusarvopaperit	20,2	19,8
Rahat ja pankkisaamiset	50,9	151,1
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 051,7	2 161,2

Milj. euroa	31.8.2019	31.12.2018
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	1 108,0	1 126,3
Peruspääoma	636,7	636,7
Muut omat rahastot	26,7	26,7
Edellisten tilikausien ylijäämä	463,0	517,7
Tilikauden alijäämä	-18,3	-54,7
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	22,2	23,6
PAKOLLISET VARAUKSET	3,8	5,5
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	15,8	14,9
VIERAS PÄÄOMA	901,9	990,8
Pitkäaikainen	546,3	500,5
Lyhytaikainen	355,6	490,3
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 051,7	2 161,2

Taseen toteuma

Kaupungin taseen loppusumma oli elokuun lopussa 2 051,7 milj. euroa, mikä oli 109,4 milj. euroa (5,1 %) vähemmän kuin vuoden alussa.

Pysyviä vastaavia ovat erät, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa jatkuvasti useana tilikautena. Pysyvät vastaavat ovat kasvaneet tammi-elokuussa 9,3 milj. eurolla (0,5 %) ennakkomaksujen ja keskeneräisten hankintojen sekä sijoitusten kasvun vuoksi. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat ovat kasvaneet vuoden vaihteen tilanteesta 29,3 milj. eurolla (24,3 %) kaupungin investointien vuoksi. Investointeja on analysoitu tarkemmin katsauksen kohdassa Investoin-

nit. Aineellisten hyödykkeiden tase-erä on kokonaisuudessaan kasvanut vain 0,7 milj. eurolla (0,0 %) korkean poistotason vuoksi.

Kaupungin sijoitusten tasearvo on kasvanut edelliseen tilinpäätökseen nähden 11,1 milj. euroa (2,9 %). Pääosa kasvusta tulee konserniyhtiöihin tehdyistä sijoituksista, joista merkittävin on 9,4 milj. euron sijoitus Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy:öön.

Vaihtuvia vastaavia ovat vaihto-omaisuus ja rahoitusomaisuus. Edelliseen tilinpäätökseen nähden vaihtuvat vastaavat ovat pienentyneet 118,9 milj. eurolla (-43,0 %) pääosin rahavarojen muutok-

sen vuoksi. Pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset yhteensä ovat pienentyneet 19,2 milj. eurolla (-18,5 %). Merkittävin yksittäinen muutos oli raitiotiehankkeeseen kohdistuvan 20,0 milj. euron valtionosuussäämisen pienentyminen. Kaupunki välitti erän hanketta toteuttavalle Tampereen Raitiotie Oy:lle. Erä näkyy myös muiden velkojen pienemisenä, jolloin nettovaikeus oli kaupungin kannalta 0. Tammi-elokuun saamiset eivät ole täysin vertailukelpoisia edelliseen tilinpäätökseen kirjanpidon jaksotusten vuoksi. Jaksotuksilla on vaikutusta etenkin myyntisaamiin, lainasaamiin ja siirtosaamiin.

Rahoitusarvopaperien tasearvo 20,2 milj. euroa on kasvanut hieman (1,9 %) edelliseen tilinpäätökseen nähden muiden arvopapereiden kasvun vuoksi. Rahat ja pankkisaamiset pienentyivät 100,2 milj. euroa (66,3 %) edellisestä tilinpäätöksestä. Rahavarojen muutosta on käsitelty tarkemmin rahoituslaskelman analyysin yhteydessä.

Negatiivisen tuloksen vuoksi kaupungin oma pääoma pieneni tammi-elokuussa 18,3 milj. eurolla.

Vieras pääoma pieneni tammi-elokuussa 88,9 milj. eurolla (-9,0 %). Uutta pitkäaikaista lainaa on nostettu 50,0 milj. euroa ja vanhoja lainoja on lyhennetty 37,5 milj. eurolla. Kaupungin lainakanta elokuun lopussa oli 715,1 milj. euroa, mikä on 3 012 euroa asukasta kohden. Kaupungin lainakannan ennustetaan olevan vuoden lopussa 790,2 milj. euroa, mikä on 119,7 milj. euroa edellistä tilinpäätöstä enemmän. Lainakantaennuste asukasta kohden on 3 305 euroa, mikä tarkoittaa 455 euron kasvua edellisvuodesta.

Muilta luotonantajilta olevat lyhytaikaiset lainat 202,3 milj. euroa ovat kaupungin konsernitilillä olevia tytäryhteisöjen

TUNNUSLUKUTAULUKKO

Taseen tunnusluvut	31.8.2019	31.12.2018
Omavaraisuusaste, %	55	53
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	80	76
Kertynyt ylijäämä, 1 000 euroa	444 707	462 976
Kertynyt ylijäämä, euroa/asukas	1 873	1 966
Lainakanta, 1 000 euroa	715 099	670 543
Lainat, euroa/asukas	3 012	2 847
Lainasaamiset, 1 000 euroa	93 027	92 100
Asukasmäärä	237 392	235 487

varoja. Edelliseen tilinpäätökseen verrattuna lainat muilta luotonantajilta on kasvanut 32,0 milj. eurolla (18,8 %). Muut vieraan pääoman erät eivät ole tammi-elokuun osalta täysin vertailukelpoisia edelliseen tilinpäätökseen nähden kirjapidon jaksotuksista johtuen. Jaksotuksilla on vaikutusta etenkin ostovelkoihin, muihin velkoihin ja siirtovelkoihin.

Kaupungin omavaraisuusaste oli elokuun lopussa 55 %, mikä on hieman korkeampaa kuin edellisen tilinpäätöksen 53 %. Omavaraisuusasteen hyvä tavoitetaso kuntataloudessa on 70 %, mitä kau-

punki ei ole viime vuosina saavuttanut. Suhteellinen velkaantuneisuus oli 80 %, mikä tarkoittaa, että tammi-elokuun käyttötuloista olisi tarvittu 80 % kaupungin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun vertailutieto on laskettu edellisen vuoden tammi-elokuun käyttötulokertymän kasvaessa suhteellinen velkaantuneisuusaste laskee loppuvuotta kohden, vuoden 2018 tilinpäätöksessä tunnusluku oli 60 %.

KOROLLISET VELAT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TA 2019	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Pitkäaikaiset korolliset velat						
Rahalaitoksille	512,8	500,3	597,5	597,5	590,2	90,0
Lyhennykset	-37,5	-6,6	-43,4	-43,4	-434,5	-36,8
Nostot	50,0	179,8	133,4	133,4	133,4	-46,4
Lyhytaikaiset korolliset velat						
Henkilöstökassalle	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,0
Tytäryhtiöille	202,3	170,2	200,0	200,0	200,0	29,8
Korolliset velat yhteensä	715,1	670,5	797,5	797,5	790,2	119,7

KONSERNIVÄLITILINPÄÄTÖS

Konsernin toiminta ja talous -osio sisältää kuvauksen kaupunkikonsernin rakenteesta sekä sen muutoksia ja olennaisista tapahtumista tilikauden aikana. Kaupunkikonsernin talous -osio sisältää konsernituloslaskelman ja konsernituloslaskelmaennusteen, konsernin

rahoituslaskelman ja konsernitaseen sekä niiden analyysit. Lisäksi merkittävimpien konserniyhteisöjen taloudesta on erillinen yhteisökohtainen raportti. Tampereen Raitiotie Oy:n taloudesta on erillinen, laajempi raportti katsauksen lopussa. Konsernivälitilinpäätökseen on

vuonna 2019 yhdistelty yhteensä 70 yhteisöä. Omistusosuuksissa tapahtuneita muutoksia osoittaa viereisen taulukon muutos-% -sarake, joka vertaa konsernin omistusosuutta edellisvuoden tilinpäätöshetkeen, jolloin edellinen yhdistely konsernin osalta on tehty.

Konsernirakenne ja olennaiset tapahtumat

Kaupunki on perustanut uuden tytäryhtiön Hiedanrannan Kehitys Oy, jonka kaupunki omistaa 100 prosenttisesti.

Kaupungin ja vuonna 2018 perustetun tytäryhtiön, Pirkanmaan Voimia Oy:n välinen liiketoimintakauppa tapahtui 1.1.2019. Kaupassa siirtyi liiketoiminta ja siihen kuuluvat omaisuuserät kaupungin Tampereen Voimia- liikelaitoksesta Pirkanmaan Voimia Oy:lle, jonka

kaupunki omistaa yhdessä Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kanssa.

Kaupungin omistusosuus Vuores Palvelu Oy:stä, Pirkan Putkikeräys Oy:stä ja Ranta-Tampellan Putkikeräys Oy:stä pieneni edelleen, kun uusia taloyhtiötä liittyi yhtiöiden osakkaiksi. Kaupungilla on kuitenkin osakassopimusten perusteella määräysvalta yhtiöissä, joten ne kuuluvat edelleen Tampereen

kaupunkikonserniin.

Tuomi Logistiikka Oy:n omistusosuus on pienentynyt vuoden 2019 aikana, koska kaupunki on myynyt yhtiön osakkeita Pirkanmaan kunnille. Yhtiö on edelleen kaupungin tytäryhtiö.

Osakkuusyhtiöt Monetra Pirkanmaa Oy ja Tampereen Monitoimiareena Koy yhdisteltiin konsernivälitilinpäätökseen ensimmäisen kerran.

Tampereen kaupunki

	31.8.2019	Muutos-%		31.8.2019	Muutos-%
Tytäryhteisöt					
Ekokumppanit Oy (osuus äänim. 93,50 %)	90,57%		Tampere-talo Oy	100,00%	
Finnpark Oy **	100,00%		Tavase Oy	79,45%	
Pysäköintiveturi Kiint Oy (osuus äänim. 89,86 %)	92,70%		TREDU-Kiinteistöt Oy	66,46%	
Tullin Parkki Oy (osuus äänimäärästä 59,46 %)	69,60%		Tullinkulman Työterveys Oy	84,66%	
Pellavan Parkki Kiint Oy	60,60%		Tuomi Logistiikka Oy	68,76%	-0,61%
Haukiluoman Liikerakennus Oy	100,00%		Vilusen Rinne Oy	100,00%	
Helapuiston Lähipalvelukeskus Oy	70,05%		Vuores Palvelu Oy (osuus äänim. 14,82 %)	14,63%	-7,31%
Hiedanrannan Kehitys Oy	100,00%	100%			
Keinupuistokeskus Oy	57,02%				
Lukonmäen Palvelukeskus Kiint Oy	59,31%		Kuntayhtymät		
Länsi-Tesoman Liikekeskus Kiint Oy	52,97%		Pirkanmaan liitto	45,58%	
Majjalanpuiston Lähipalvelukeskus Oy	86,08%		Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä	38,18%	
Pelipuiston Lähipalvelukeskus Oy	54,34%		Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä	62,45%	
Pirkan Opiskelija-asunnot Oy	100,00%				
Tieteenkadun Parkki Kiint Oy	68,75%				
Tupakkikiven Parkki Kiint Oy	61,03%				
Pirkanmaan Jätehuolto Oy ** (osuus äänim. 65,33 %)	49,69%		Osakkuus- ja omistusyhteisyyshyönteisöt *		
Pirkan Putkikeräys Oy (osuus äänim. 60,37 %)	43,50%	-0,28%	Atalan Liikekeskus Kiint Oy*	40,00%	
Ranta-Tampellan Putkikeräys Oy (osuus äänim. 60,33%)	43,03%	-2,66%	Ateljeetalo Oy	47,66%	
Pirkanmaan Jätevesipalvelut Oy (osuus äänim. 65,33%)	49,69%		Coxa Oy (konserni) *	20,56%	
Pirkanmaan Voimia Oy	88,87%		Hervannan Juhani As Oy *	25,27%	-2,77%
Runoilijan tie Oy	72,58%		Hervannan Kanjoni As Oy *	41,28%	-2,19%
Tammenlehväsäätiö**	100,00%		Kosken Parkki Kiint Oy *	21,08%	
Tammenlehvakeskus Oy	100,00%		Monetra Oy	21,00%	-4,00%
T:reen kaupunkiseudun elinkeino- ja kehitysyhtiö Tredea Oy	60,47%		Monetra Pirkanmaa Oy	21,00%	
Visit Tampere Oy	60,47%		Mummunkujan pysäköinti Oy *	31,33%	
Tampereen Kotilinnasäätiö	100,00%		Suomen Hopealinja Oy	30,46%	
Pispan Tupahaka As Oy	75,71%		Tampereen Monitoimiareena Koy	40,00%	
Tampereen Tammelanokodit As Oy	100,00%		Tumpin Parkki Kiint Oy *	20,96%	
Vellamonkodit Oy	100,00%		Tuotekehitys Oy TamLink *	24,00%	
Tampereen Messu- ja Urheilukeskus Oy	66,00%		Virontrörmän Lämpö Oy	40,42%	
Tampereen Palvelukiinteistöt Oy	100,00%		YH Kodit Oy (konserni) *	21,86%	
Tampereen Raitiotie Oy	100,00%				
Tampereen Sarka Oy	100,00%				
Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy	71,20%		Yhteisyyshyönteisöt		
Tampereen Sähkölaitos Oy **	100,00%		Jotospirtti Oy	50,00%	
Tammervoima Oy (osuus äänim. 83,01 %)	75,35%		Lännen Palveluyhtiöt Oy	31,19%	
Tampereen Sähköverkko Oy	100,00%		Pikassos Oy	25,00%	
Tampereen Vera Oy	100,00%				
Tampereen Särkänniemi Oy**	100,00%		Yhdistelemättömät tytäryhteisöt		
FunZones Oy	66,67%		Suomen Itämeri-Instituutin säätiö	100,00%	
Tampereen Tilapalvelut Oy	100,00%				
Tampereen työvalmennussäätiö Syke	100,00%				
Tampereen Vuokra-asunnot Oy	100,00%				
Tampereen Vuokratalosäätiö	100,00%				
Tampereen Atalan Metsätonttu As Oy	100,00%				
Myllyn Pysäköinti Oy	56,68%				
VTS Kiinteistöpalvelu Oy	100,00%				

* merkityt osakkuusyhteisöt on yhdistelty konsernitalinpäätökseen

** yhdistelty alakonsernin luvuilla

KAUPUNKIKONSERNIN TALOUS

Konsernituloslaskelma

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2019	Tot 1-8 / 2018	TP 2018	TP Enn 19	TP Enn 19 / TP 18
Toimintatuotot	798,1	771,0	1 191,5	1 312,8	121,3
Toimintakulut	-1 470,1	-1 414,1	-2 190,1	-2 349,8	-159,7
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	1,9	3,2	4,4	5,0	0,6
Toimintakate	-670,1	-640,0	-994,2	-1 032,0	-37,8
Verotulot	647,0	615,3	914,5	970,5	56,0
Valtionosuudet	193,7	202,0	299,9	300,2	0,3
Rahoitustuotot ja -kulut					0,0
Korkotuotot	0,9	0,9	1,3	1,9	0,6
Muut rahoitustuotot	1,4	3,8	7,7	6,2	-1,5
Korkokulut	-20,4	-19,2	-28,7	-31,8	-3,1
Muut rahoituskulut	-0,9	-1,5	-2,9	-2,7	0,2
Vuosikate	151,5	161,3	197,5	212,4	14,9
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-133,6	-129,9	-199,9	-195,1	4,8
Omistuksen eliminointierot	0,0	0,0	-0,3	0,0	0,3
Arvonalentumiset	-0,6	0,0	-3,4	-0,9	2,5
Satunnaiset erät	0,0	-44,3	-46,7	0,0	46,7
Tilikauden tulos	17,2	-13,0	-52,8	16,4	69,2
Tilinpäätössiirrot	0,0	-1,6	2,3	0,5	-1,8
Tilikauden verot	-6,8	-7,6	-11,0	-10,9	0,1
Laskennalliset verot	-0,8	0,0	-3,3	-5,5	-2,2
Vähemmistöosuudet	-3,6	-3,0	-1,5	-2,5	-1,0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	6,1	-25,2	-66,3	-2,0	64,3

Konsernituloslaskelman toteuma ja ennuste

Konsernituloslaskelma kuvaa koko kaupunkikonsernin kannattavuutta. Konsernituloslaskelma osoittaa konsernin tilikauden tuloksen siten kuin konserniyhteisöt olisivat yksi kirjanpito-velvollinen. Tämä tarkoittaa, että konsernitalinpäätöksestä vähennetään konserniyhteisöjen väliset sisäiset tuotot ja kulut, sisäinen voitonjako, sisäiset katteet ja vähemmistöosakkaiden osuudet toiminnan tuloksesta.

Konsernin toimintakate toteutui tammi-elokuussa 30,1 milj. euroa edellisvuotta heikompana. Elokuun lopun tilanteesta laaditun ennusteen mukainen toimintakate on -1 032,0 milj. euroa, mikä on 37,8 milj. euroa (3,8 %) edellisvuotta

heikompi. Vuonna 2018 konsernin nettomenot kasvoivat 0,8 prosenttia. Toimintakulujen kasvun ennustetaan olevan luvana vuonna toimintatuottojen kasvua merkittävästi voimakkaampaa edelliseen vuoteen nähden.

Konsernin rahoitustuottojen ja -kulujen toteuma oli tammi-elokuussa 3,0 milj. euroa vähemmän kuin edellisen vuoden vastaavana ajankohtana. Ennusteen mukaan toteuma tulee olemaan 3,7 milj. euroa edellisvuotta heikompi pääosin rahoitustuottojen pienentymisen vuoksi. Vuosikate on toteutunut tammi-elokuussa 9,8 milj. euroa edellisvuotta heikommin, mutta tulee ennusteen mukaan kuitenkin olemaan 14,9 milj. euroa vertailujaksoa parempi. Syynä muutokseen on kaupungin verotulojen voima-

kas kasvu edelliseen vuoteen nähden.

Suunnitelman mukaiset poistot kasvovat tammi-elokuussa edelliseen vuoteen nähden, mutta niiden ennustetaan toteutuvan 4,8 milj. euroa pienempinä kuin edellisenä vuonna. Merkittävimmät poistot ovat kaupungilla ja Tampereen Sähkölaitos -konsernilla, jonka poistotasoa kuitenkin laski huomattavasti edellisvuodesta konserniliiketoiminnan poiston päättymisen myötä.

Konsernin tammi-elokuun tulos oli 17,2 milj. euroa, mikä oli 30,2 milj. euroa paremmin kuin edellisen vuoden vastaavana ajankohtana. Vuonna 2018 tulosta rasitti 45,9 milj. euron kertaluonteinen, satunnaisiin eriin kirjattu Tampereen ammattikorkeakoulu Oy:n omistuksen luovutus Tampereen korkeakoulusääti-

Konsernituloslaskelman tunnusluvut	Tot 1-8 / 2019	Tot 1-8 / 2018
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	54	55
Vuosikate/Poistot, %	113	124
Vuosikate, euroa / asukas	638	688
Asukasmäärä 31.8.	237 392	234 441

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= 100 * Toimintatuotot / Toimintakulut

Vuosikate prosenttia poistoista

= 100 * Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset

Vuosikate, euroa / asukas

= Vuosikate/Asukasmäärä

ölle. Elokuun lopun tilanteesta laaditun konsernin tulosen nusteen mukaan tilikauden tuloksen ennakoidaan olevan 16,4 milj. euroa. Tulos paranee merkittävästi edellisvuodesta kaupungin verotulojen kasvun sekä edellisvuotta rasittaneen satunnaisten kulun vuoksi. Tulosen nuste on 69,2 milj. euroa edellisvuotta parempi.

Konserniyhteisöjen tuloksen muodostuminen

Konserniyhteisöjen erillistilinpäätösten yhteenlaskettu tilikauden tulos tammi-elokuussa ennen konsernieliminoiteja oli noin 39,0 milj. euroa. Kun huomioidaan konsernitiilinpäätöksen eliminointien ja yhdistelykirjausten vaikutus tulokseen, kaupunkikonsernin tulokseksi muodostui 17,2 milj. euroa. Merkittävimmät konsernin tulokseen vaikuttavat eliminointi- ja yhdistelykirjaukset liittyivät konsernin sisäisiin pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynteihin, konsernin sisäisistä katteista kirjattaviin poistoihin ja konsernin sisäisiin osinkoihin. Konserniyhteisöjen toimintatuotoista ja toimintakuluista eliminoitiin konserniyhteisöjen välisiä sisäisiä liiketapahtumia yhteensä noin 312,0 milj. eurolla.

Konserniyhteisöjen tuloskehityksen analysoinnissa ei ole huomioitu konsernieliminoitien vaikutusta, ellei toisin ole mainittu.

Kaupungin tammi-elokuun tulos oli -19,6 milj. euroa, mikä oli 2,1 milj. euroa edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa heikompi. Kaupungin tuloksen toteutumista on analysoitu tarkemmin kohdassa Kaupungin tuloslaskelma.

Tampereen Sähkölaitos -konsernin tammi-elokuun tilikauden tulos 21,3 milj. euroa oli edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa heikompi. Liikevaihto laski 1,7 milj. euroa hyvin lämpimän alkuvuoden vuoksi. Vuoden 2019 tilikauden tuloksen ennustetaan kuitenkin olevan lähes vuoden 2018 tasoa, vaikka liikevaihdossa jäädäänkin jälkeen. Merkittävä syy tulostason pysymiseen on konsernin poistotason pienentyminen 4 milj. euroa, kun yhtiöittämisen yhteydessä syntynyt liikearvo poistettiin loppuun vuoden 2018 aikana.

Myös kaupunkikonsernin asunto- ja kiinteistöyhtiöillä oli edellisten vuosien tapaan merkittävä positiivinen vaikutus konsernin tulokseen. Tampereen Vuokralatoläätön tammi-elokuun tulos oli 10,1 milj. euroa, mikä oli 1,0 milj. euroa vertailujakson tulosta parempi. Tampe-

reen Vuokra-asunnot Oy:n tammi-elokuun tulos 3,2 milj. euroa toteutui edellisen vuoden tasolla ollen 0,3 milj. euroa vertailujaksoa parempi. Tampereen Kotilinnasäätiön tulos 1,7 milj. euroa oli edellisen vuoden tammi-elokuun tuloksen tasolla.

Pirkanmaan Jätehuolto -konsernin tammi-elokuun tulos oli 2,8 milj. euroa, mikä oli 1,5 milj. euroa vertailujaksoa parempi. Finnpark-konsernin tulos toteutui 3,1 milj. eurona, mikä oli 0,6 milj. euroa edellisvuoden tammi-elokuuta paremmin. Kokonaisuutena konsernin tuloskehitys on ollut strategian mukaista, ja tilikauden tulos on parantunut. Tuomi Logistiikka Oy:n kahdeksan ensimmäisen kuukauden liikevaihto oli 70,1 milj. euroa ja vastaavasti edellisvuonna 65,9 milj. euroa, joten kasvua liikevaihdossa oli noin 6 %. Tammi-elokuun tilikauden tulos oli edellisvuoden tasolla ollen 0,3 milj. euroa. Kaupunkikonsernin osuus Pirkanmaan sairaanhoitopiirin tuloksesta oli 1,8 milj. euroa, mikä oli lähes edellisvuoden tasolla.

Konsernin rahoituslaskelma

Milj. Euroa	Tot 1-8 / 2019	Tot 1-8 / 2018	TP 2018
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate	151,5	161,3	197,5
Satunnaiset erät	0,0	-44,3	-46,7
Tilikauden verot	-6,8	-7,6	-11,0
Tulorahoituksen korjauserät	-9,7	32,9	28,2
	135,0	142,2	167,9
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-217,1	-316,3	-495,8
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,3	0,1	22,0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutus- tulot	10,7	18,0	31,4
	-206,0	-298,1	-442,4
Toiminnan ja investointien rahavirta	-71,0	-155,9	-274,5
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset			
Antolainasaamisten lisäykset	-1,9	-0,3	-0,2
Antolainasaamisten vähennykset	0,0	0,1	0,2
	-1,8	-0,1	0,0
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	151,0	157,6	337,8
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-84,9	-38,7	-61,9
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-6,0	-4,6	-7,8
	60,2	114,3	268,2
Oman pääoman muutokset	0,7	2,5	-4,9
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muu- tokset	0,5	1,1	2,4
Vaihto-omaisuuden muutos	-1,3	-1,7	-0,6
Saamisten muutos	53,0	19,7	-7,9
Korottomien velkojen muutos	-112,6	-39,5	32,3
	-60,5	-20,3	26,3
Rahoituksen rahavirta	-1,4	96,5	289,5
Rahavarojen muutos	-72,4	-59,4	15,0
Rahavarat 31.8.	142,3	140,3	214,7
Rahavarat 1.1.	214,7	199,8	199,8

Konsernin rahoituslaskelman toteuma

Konsernin rahoituslaskelma kuvaa konsernin toiminnasta aiheutuneita rahavirtoja kaupunkikonsernin ja konsernin ulkopuolisten tahojen välillä. Rahoituslaskelmasta on vähennetty konsernin keskinäisten liiketapahtumien rahavirta-vaikutukset. Tammi-elokuun 2019 aikana konsernin rahavarat vähenivät 72,4 milj. eurolla.

Kaupunkikonsernin toiminnan rahavirta toteutui tammi-elokuussa 135,0

milj. eurona, mikä oli 7,2 milj. euroa edellisen vuoden vastaavaa ajanjaksoa vähemmän. Konsernin vuosikate heikkeni 9,8 milj. eurolla. Muutoksen taustalla olevia syitä on käsitelty konsernituloslaskelman analysoinnin yhteydessä. Tulorahoituksen korjauserissä vuosikatetta oikaistaan konsernin saamien pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoittoa ja -tappioiden, osakkuusyhteisöjen tulososuuksien, osakkuusyhteisöiltä saatujen osinkojen sekä pakollisten

varausten muutosten osalta.

Konsernin investointien rahavirta oli tammi-elokuussa -206,0 milj. euroa, kun se edellisvuoden vastaavalla ajankohdalla oli -298,1 milj. euroa. Investointimenojen toteuma oli 99,2 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot pienentyivät 7,3 milj. eurolla. Elokuun lopun tilanteesta laaditun konserniennusteen mukaan vuoden 2019 investointitaso tulee olemaan 438,7 milj. euroa, mikä

on hieman edellisvuotta vähemmän.

Kaupungin osuus investoinneista oli konsernin suurin. Kaupungin investoinnit toteutuivat tammi-elokuussa 85,1 milj. euroana. Kaupungin investointeja on analysoitu kaupungin investointien toteumavertailun ja rahoituslaskelman analyysien yhteydessä. Tampereen Raitiotie Oy:n investoinnit olivat 42,8 milj. euroa. Myös PSHP-konserni investoi tilikaudella merkittävästi, konsernin osuus Pirkanmaan sairaanhoitopiiri -konsernin investoinneista oli 21,2 milj. euroa. Tampereen Sähkölaitos-konsernin investoinnit tammi-elokuussa olivat 14,1 milj. euroa. Vuoden 2019 investointiennuste Sähkölaitos-konsernilla on 32,0 milj. euroa. Merkittävimmän investoinnit muodostuvat 8 milj. euron tuulivoimahankkeista ja 6 milj. euron Kangasala-Rautaharkko sähkön siirtoverkkoinvestoinnista. Lisäksi on menossa merkittäviä tietojärjestelmien päivityshankkeita ja Nais-tenlahti 3 esiselvitys. Esitetyissä investointiluvuissa ei ole huomioitu konsernitilinpäätöksen eliminointien vaikutusta.

Konsernin toiminnan ja investointien rahavirran toteuma oli tammi-elokuussa 71,0 milj. euroa negatiivinen. Rahavirran negatiivisuus tarkoittaa sitä, että toiminnan rahavirta ei ole riittänyt kattamaan konsernin investointimenoja kokonaisuudessaan. Investointien tulo-rahoitusprosentti oli 70, eli alkuvuoden vuosikate kattoi investointien omahankintamenoista 70 prosenttia. Tunnusluvun arvo on parantunut edellisen vuoden tammi-elokuun tilanteesta investointimenojen pienentymisen vuoksi.

Konsernin rahoituksen rahavirta toteutui tammi-elokuussa 1,4 milj. euroa negatiivisena. Konsernin lainakannan muutos tammi-elokuussa oli -54,1 milj. euroa. Kaupunki nosti alkuvuonna 50,0 milj. euroa uutta pitkäaikaista lainarahoitusta ja lyhensi olemassa olevia pitkäaikaisia lainojaan 37,5 milj. eurolla. Konserniyhteisöistä Tampereen Raitiotie Oy nosti pitkäaikaista lainaa 30,0 milj. euroa raitiotieinvestointia varten. Myös Pirkanmaan sairaanhoitopiirin lainamäärä kasvoi, ja kaupunkikonsernin osuus

KONSERNIN INVESTOINTIENNUSTE

-438,7 M€

(TP Enn 19)

lainakannasta kasvoi 22,9 milj. eurolla. Sähkölaitos-konsernin lainamäärä pieneni 14,0 milj. eurolla. Konserniennusteen mukaan pitkäaikaisen vieraan pääoman määrä tilikauden lopussa tulee olemaan 1 879,7 milj. euroa. Muut maksuvalmiuden muutokset muodostuivat lähinnä korottomien velkojen muutoksesta.

Konsernin rahavarat 31.8.2019 olivat 142,3 milj. euroa. Rahavaroilla olisi katettu 29 päivän ajan kaikki toiminnan aiheuttamat maksut. Konsernin lainanhoitokate oli elokuun lopussa kaksi, mikä ilmaisee konsernin lainanhoitokyvyn olevan tyydyttävällä tasolla. Tunnusluvun arvo on laskenut edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta. Tunnusluvun tulkinnassa tulee kuitenkin huomioida kaupungin kertalyhenteisten lainojen erääntymisen vaikutus. Vuonna 2018 kaupungin lainojen lyhennykset olivat poikkeuksellisen pienet, mikä on parantanut konsernin tunnuslukua.

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut	Tot 1-8 / 2019	Tot 1-8 / 2018
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, milj. €	-806,0	-716,5
Investointien tulo-rahoitus%	70	51
Lainanhoitokate	2	3
Kassan riittävyys, pv	29	29

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien rahavirta välituloksen viiden vuoden kertymän avulla seurataan investointien omahankituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä.

Investointien tulo-rahoitus

100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman pysyvien vastaavien lisäyksiä, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainanhoitokate

(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv

365 * Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Konsernitase

Milj. euroa	31.8.2019	31.12.2018	Milj. euroa	31.8.2019	31.12.2018
VASTAAVAA			VASTATTAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	636,7	636,7
Aineettomat oikeudet	11,9	13,2	Yhdistysten ja säätiöiden peruspääomat	0,3	0,3
Muut pitkävaikutteiset menot	130,4	132,6	Muut omat rahastot	39,8	39,8
Ennakkomaksut	3,6	2,0	Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	695,9	762,3
	145,9	147,8	Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	6,1	-66,3
Aineelliset hyödykkeet				1 378,7	1 372,7
Maa- ja vesialueet	243,8	236,7	VÄHEMMISTÖOSUUDET	83,1	77,1
Rakennukset	1 590,3	1 627,1			
Kiinteät rakenteet ja laitteet	673,3	706,8	PAKOLLISET VARAUKSET		
Koneet ja kalusto	108,4	102,9	Eläkevaraukset	1,9	2,2
Muut aineelliset hyödykkeet	33,5	33,6	Muut pakolliset varaukset	39,1	40,9
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	514,4	375,7		41,0	43,1
	3 163,7	3 082,8	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	21,0	21,3
Sijoitukset			VIERAS PÄÄOMA		
Osakkuusyhteisöosuudet	60,5	56,2	Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	1 725,9	1 612,2
Muut osakkeet ja osuudet	23,5	27,3	Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	85,5	84,6
Muut lainasaamiset	4,5	3,0	Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	50,6	106,6
Muut saamiset	1,5	1,1	Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	348,7	460,6
	89,9	87,6		2 210,7	2 263,9
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	4,3	5,1	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	3 734,4	3 778,1
VAIHTUVAT VASTAAVAT					
Vaihto-omaisuus	35,8	34,5			
Saamiset					
Pitkäaikaiset saamiset	13,5	13,8			
Lyhytaikaiset saamiset	139,1	191,8			
Rahoitusarvopaperit	26,0	25,6			
Rahat ja pankkisaamiset	116,3	189,1			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	3 734,4	3 778,1			

Konsernitase

Kaupunkikonsernin taseen loppusumma oli elokuun lopussa 3 734,4 milj. euroa. Konsernitase on pienentynyt alkuvuoden aikana 43,7 milj. eurolla (0,6 %). Alkuvuoden muutoksilla konsernirakenteessa ei ole ollut olennaista vaikutusta konsernin taseeseen.

Konsernitaseen vastaavista merkittävien osa muodostuu pysyvien vastaavien hyödykkeistä, joita oli elokuun lopun tilanteessa 3 309,6 milj. euroa (88,6 %

taseen loppusummasta). Pysyvät vastaavat kasvoivat tammi-elokuun aikana 79,0 milj. eurolla (2,4 %). Aineettomat hyödykkeet vähenivät 1,9 milj. eurolla ja aineelliset hyödykkeet lisääntyivät 80,9 milj. eurolla. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat ovat kasvaneet vuoden vaihteen tilanteesta 138,7 milj. eurolla (36,9 %) konsernin investointien vuoksi. Merkittävimmät investoijat ovat kaupungin lisäksi Tampereen Raitiotie Oy, PSHP-

konserni sekä Tampereen Vuokratalo-säätiö. Elokun lopun tilanteesta laaditun konserniennusteen mukaan vuoden 2019 investointitaso tulee olemaan 438,7 milj. euroa.

Sijoitukset kasvoivat vuodenvaihteen tilanteeseen nähden 2,3 milj. eurolla (2,6 %). Sijoitusten merkittävin erä oli osuudet osakkuusyhteisöissä 60,5 milj. euroa. Erä on kasvanut vuoden vaihteen tilanteesta 4,3 milj. eurolla KOy Monitoi-

miareenan ja Monetra Oy:n tultua osaksi konsernia. Muut osakkeet ja osuudet ovat vastaavasti pienentyneet edellisestä vuodesta 3,8 milj. euroa, koska KOy Monitoimiareenan ja Monetra Oy:n osakkeet siirrettiin taseen erään osakkuusyhteisöosuudet. Konsernin rahavarat vähenivät vuoden vaihteen tilanteesta 72,4 milj. eurolla (33,7 %). Muutosta on analysoitu konsernin rahoituslaskelman analyysin yhteydessä.

Konsernin oma pääoma oli elokuun lopussa 1 378,7 milj. euroa (36,9 % taseen loppusummasta). Konsernin omavaraisuusaste 39 prosenttia oli edellisen tilinpäätöksen tasolla. Omavaraisuuden tavoitetasona voidaan kuntasektorilla pitää vähintään 50 prosenttia, mitä ei todennäköisesti kuluva vuonna tulla saavuttamaan. Konsernin vieras pääoma elokuun lopussa oli 2 210,7 milj. euroa (59,2 % taseen loppusummasta). Vieras pääoma pienentyi vuoden alun tilanteesta 53,2 milj. eurolla lyhytaikaisen vieraan pääoman pienentymisen vuoksi. Kaikki vieraan pääoman erät eivät ole tammi-elokuun osalta täysin vertailukelpoisia edelliseen tilinpäätökseen nähden kirjapidon jaksotuksista johtuen. Jaksotuksilla on vaikutusta etenkin lyhytaikaiseen korottomaan vieraaseen pääomaan.

Konsernitaseen tunnusluvut

	31.8.2019	31.12.2018
Konsernin omavaraisuusaste, %	39	39
Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, %	89	94
Konsernin kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 euroa	702 001	695 950
Konsernin kertynyt ylijäämä (alijäämä), euroa / asukas	2 957	2 958
Konsernin lainat, euroa / asukas	7 483	7 307
Konsernin lainakanta 31.12., 1 000 euroa	1 776 465	1 718 791
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1 000 euroa	4 464	3 012
Asukasmäärä	237 392	235 239

Konsernin omavaraisuusaste, %

= $100 \cdot (\text{Oma pääoma} + \text{Vähemmistöosuus} + \text{Konsernireservi}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut Ennakot})$

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 \cdot (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Konsernin lainakanta 31.12.

= Korollinen vieras pääoma

Konsernin lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt Joukkovelkakirjalainasaamiset ja Muut lainasaamiset

Konsernin lainakanta, eli korollinen vieras pääoma oli elokuun lopun tilanteessa 1 776,5 milj. euroa. Lainaa asukasta kohden oli 7 483 euroa, mikä on 176 euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Konserniennusteen mukaan pitkäaikaisen vieraan pääoman määrä tilikauden lopussa tulee olemaan 1 879,7 milj. euroa. Ennusteen mukainen lainakanta asukasta kohden on 7 862, mikä on 555

euroa enemmän kuin edellisessä tilinpäätöksessä.

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus oli 89,0 prosenttia, mikä tarkoittaa sitä, että tammi-elokuun käyttötuloista tarvittaisiin lähes 90 prosenttia konsernin korollisen vieraan pääoman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuloista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

KONSERNIN LAINAKANTA

1 879,7 M€

(TP Enn 19)

KONSERNIKATSAUS

Konsernikatsaus-osiossa seurataan huhti-, elo- ja joulukuussa kaupunkikonsernin tytäryhteisöjen talouden kehitystä. Elokuun katsauksessa seurattavat tytäryhteisöt ovat Tampereen Sähkölaitos -konserni, Pirkanmaan Jätehuolto -konserni, Finnpark -konserni, Tampere-talo

Osakeyhtiö, Tampereen Palvelukiinteistöt Oy, Tampereen Kotilinnasäätiö, Tampereen Vuokra-asunnot Oy, TREDU-Kiinteistöt Oy, Tampereen Vuokratalosäätiö, Tampereen Messu- ja Urheilukeskus Oy, Särkänniemi -konserni, Tuomi Logistiikka Oy, Tullinkulman Työterveys Oy,

Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy, Tampereen Tilapalvelut Oy ja Pirkanmaan Voimia Oy. Tampereen Raitiotie Oy:stä on erillinen, laajempi raportti toiminnan ja talouden katsauksen lopussa.

Tampereen Sähkölaitos -konserni

Tampereen Sähkölaitos -konsernin tammi-elokuu 2019 meni liikeluoksesta 2,0 milj. euroa edellisvuotta heikommin. Tammi-elokuun aikana liikevaihdossa jäätin 1,7 milj. euroa edellisen vuoden tasosta hyvin lämpimän alkuvuoden takia. Kaukolämmön myyntivolymit toteutuivat 4 prosenttia edellisvuotta matalampi-na, vain tammikuu 2019 oli kylmä. Myös sähkön spot-markkinahinnat Suomessa toteutuivat 3 prosenttia edellisvuotta matalammalla tasolla. Polttoaineissa kaasun hinnan hinta toteutui 11 prosenttia edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa kalliimpana, ja edullisia tuotannonjakeita oli edellisvuotta vähemmän käytettävissä. Näiden johdosta liikeluoksesta jäätin 2,0 milj. euroa edellisvuoden tasosta.

Vuoden 2019 investointien nuste konsernilla on 32 milj. euroa. Euromääräisesti isoimmat investoinnit muodostuvat 8 milj. euron tuulivoimahankkeista ja 6 milj. euron Kangasala-Rautaharkko sähkön siirtoverkkoinvestoinnista. Konsernissa on menossa merkittäviä tietojärjestelmien päivityshankkeita ja Naistenlahti 3 esiselvitys. Muuten investoinnit ovat pääosin tyypillisiä vuosittaisia kunnossapito- ja muita investointeja, joilla toteutetaan pitkän tähtäimen suunnittelun mukaista laitosten ja verkkojen peruskorjausta ja laajentamista. Sähkölaitos kehittää jatkuvasti palvelujaan ja toimin-

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	181,7	180,0	288,7	285,6	-3,1
Liikevoitto (-tappio)	29,8	27,7	46,4	45,9	-0,5
Nettotulos	16,6	16,0	28,9	26,7	-2,2
Tilikauden yli-/alijäämä	16,6	16,0	28,9	26,7	-2,2
Investoinnit	17,4	14,1	29,9	32,0	2,1
Korollinen vieras pääoma	288,0	274,0	288,0	274,0	-14,0
Taseen loppusumma	514,2	507,6	549,2	535,6	-13,6
Sijoitetun pääoman tuotto-%	9,0	8,7	10,0	9,5	-0,5
Liikevoitto-%	16,4	15,4	16,1	16,1	0,0
Nettotulos-%	9,2	8,9	10,0	9,4	-0,6
Omavaraisuusaste-%	29,9	30,4	29,5	30,7	1,2
Henkilöstömäärä	393,0	404,0	388,0	404,0	16,0

tojaan. Tietojärjestelmähankkeissa ERP on testausvaiheessa ja uusi asiakastietojärjestelmä sekä siihen liittyvä extranet ovat käyttöönottoa valmistelevalle vaiheessa.

Sähkölaitoksen vuoden 2019 liikeluoksen ennustetaan noudattavan lähes vuoden 2018 tasoa, vaikka liikevaihdossa jäädytäänkin jälkeen. Merkittävä syy tulostason pysymiseen on konsernin poistotason pienentyminen 4 milj. euroa, kun yhtiöittämisen yhteydessä syntynyt liikearvo tuli poistetuksi vuoden 2018 aikana. Loppuvuodelle päästöoikeuksien hinnat ovat alkuvuoden tasolla, mutta selvästi edellisvuotta korkeammalla. Euroopassa kaasun hinta on painunut spot-markki-

nalla historiallisen alhaisille tasoille ja kaasuväarat ovat täynnä. Suomen kaasumarkkina aukeaa kilpailulle vuoden 2020 alusta ja toimijat pääsevät osittain hyötymään Euroopan halvoista kaasun referenssihinnoista, vaikka fyysinen putkikyhteys Keski-Eurooppaan vielä puuttuu. Sähkön hinta toteutuu edellisen vuoden tasolla, jos kohta viimeisen neljänneksen hinnat vaikuttaisivat jäävän viime vuoden vastaavasta. Kilpailu energian vähittäismarkkinoilla jatkuu haastavana ja Brexit tuo epävarmuutta mm. päästökaupamarkkinoille. Liiketulos on herkkä markkinoiden ja säätöjen muutokselle.

Pirkanmaan Jätehuolto -konserni

Pirkanmaan Jätehuolto -konsernin talous on vakaa mahdollistaen toiminnan kehittämisen ja tulevaisuuden investoinnit tehokkaan jätehuollon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Yhtiön asiakashinnoittelu on myös selvästi Suomen edullisimmasa kolmanneksessa.

Yhtiön perusliiketoiminnan odotetaan lähivuosina pysyvän nykyisen kaltaisena nykyisillä volyymitasoilla. Yhtiön tilikauden ylijäämä tulee vuonna 2019 olemaan normaalia suurempi johtuen pakollisten varausten tuloutumisesta. 2020-luvun alkupuolen tilikauden ylijäämä tulee pienentymään edellisten vuosien tasosta johtuen poistomassan isosta kasvusta biolaitoksen käyttöönoton myötä 2020.

Yhtiö on aloittanut biolaitosinvestoinnin toteuttamisen kesällä 2019. Biolaitoksen arvioidaan olevan tuotantokäytössä loppuvuodesta 2020. Biolaitosinvestointi parantaa merkittävästi biojätteen energia- ja ravinneyödyntämistä. Biolaitoksella on myös selkeä merkitys yhtiön toiminnan hiilijalanjäljen pienentämises-

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	27,1	27,4	42,8	42,7	-0,1
Liikevoitto (-tappio)	2,2	3,6	2,9	5,3	2,4
Nettotulos	1,9	3,0	2,4	3,7	1,3
Tilikauden yli-/alijäämä	1,9	3,0	2,4	3,7	1,3
Investoinnit	3,5	5,1	4,8	14,6	9,8
Korollinen vieras pääoma	0,5	0,5	0,5	0,5	0,0
Taseen loppusumma	75,2	74,3	78,1	78,0	-0,1
Sijoitetun pääoman tuotto-%	7,1	11,2	6,2	10,5	4,3
Liikevoitto-%	8,2	13,0	6,9	12,4	5,5
Nettotulos-%	7,2	11,0	5,6	8,7	3,1
Omavaraisuusaste-%	63,1	61,9	62,0	62,8	0,8
Henkilöstömäärä	88	86	86	87	1

sä, sillä biolaitoksen paikallisista jätteistä tuottamalla uusiutuvilla polttoaineilla tullaan korvaamaan esimerkiksi jätteenkuljetuksen käyttämiä fossiilisia polttoaineita.

Konsernin tytäryhtiöt Pirkan Putkikeräys Oy ja Ranta-Tampellan Putkikeräys

jatkavat alueellisten putkikeräysjärjestelmien rakennuttamista vielä pitkälle 2020-luvulle. Pirkanmaan Jätevesipalvelut Oy:n liiketoiminta on lopetettu alkuvuodesta 2019 ja yhtiö sulautuu emoyhtiöönsä loppuvuoden 2019 aikana.

Finnpark -konserni

Finnpark-konsernin talous on kehittynyt pääosin ennustetusti ja strategian mukaisesti. Edellisvuoden vastaavaan aikaan kohtaan verrattuna yhtiön liikevaihto on kuluvan kauden aikana kasvanut ja kannattavuus on parantunut. Loppuvuodeksi kasvun on ennustettu jatkuvan vakana. Loppuvuoden osalta liiketoiminnassa on näköpiirissä enemmän positiivisia kuin negatiivisia mahdollisuuksia.

Pysäköintiliiketoiminnan tulot ovat jatkaneet tasaista kasvuaan edellisvuoteen verrattuna. Sopimus pysäköinnin kasvu on ollut lyhytaikapysäköinnin kasvua nopeampaa. Pysäköintikohteista erityisesti P-Hämppi on jatkanut sekä sisäänajojen että myynnin osalta edelleen positiivisella kehityskäyrällä. Lyhytaikatariffimuutoksia ei ole tehty vuosina 2017-2019, joten kasvu on syntynyt volyymin kautta. Vuoden 2019 aikana ei ole myöskään luvassa tariffimuutosta lyhytaikapysäköinnissä. Noutoparkki muutettiin kesän aikana Sähkölatausparkiksi, jossa kaikki pysäköintiruudut varustettiin latauspistokkeilla. Pysäköintiliiketoiminnan kehityksen odotetaan jatkuvan positiivisena edellisvuoteen verrattuna.

Kiinteistöliiketoiminnassa tyhjien tilojen osuutta on saatu edelleen pie-

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	16,3	17,4	25,6	27,2	1,6
Liikevoitto (-tappio)	3,7	4,5	6,2	6,2	-0,0
Nettotulos	2,0	2,7	3,5	3,5	0,0
Tilikauden yli-/alijäämä	2,0	2,7	3,5	3,5	-0,0
Investoinnit	15,2	1,7	16,4	2,7	-13,7
Korollinen vieras pääoma	70,6	66,9	69,9	65,1	-4,8
Taseen loppusumma	128,5	127,0	128,0	127,1	-0,9
Sijoitetun pääoman tuotto-%	5,0	5,9	5,7	5,3	-0,4
Liikevoitto-%	22,3	25,6	24,0	22,7	-1,3
Nettotulos-%	12,1	15,3	13,6	12,9	-0,7
Omavaraisuusaste-%	36,4	38,8	36,3	37,7	1,4
Henkilöstömäärä	49	53	54	54	0

nennettyä, minkä vuoksi tulovirrat ovat kasvussa ja tulonäkymä noudattaa edellisvuotta korkeampaa trendiä. Myös kiinteistöliiketoiminnan tuloksen ennustetaan yltävän edellisvuotta paremmaksi, siitä huolimatta, että Tullin Saunan konkurssin tappiot on alaskirjattu raportointihetkeen mennessä.

Alkuvuonna ei ole tehty merkittäviä yksittäisiä investointeja, mutta tilikauden yhtenä keskeisenä hankkeena on Triplan kauppakeskuksen pysäköintiratkaisun

toteutus Helsingin Pasilassa. Hankkeen pysäköintiratkaisuun liittyvät investoinnit näkyvät tuotekehitysinvestointeina. Triplan myötä Moovy-palveluun odotetaan liittyvän merkittävästi uusia käyttäjiä pääkaupunkiseudulta. Moovyn kehitys Platform-liiketoimintamallin mukaisesti jatkuu edelleen. Finnpark on mukana Kaupin alueelle rakennettavassa pysäköintihankkeessa. Tavoitteena on toimia pysäköintihallin omistajana ja operaattorina.

Tampere-talo Osakeyhtiö

Tampere-talon talouden kehitys on toteutunut 31.8.2019 mennessä lähes budjettitavoitteen mukaisesti. Kokoukset, kongressit ja oma tuotanto eivät ole saavuttaneet budjetin mukaista tulosta, sen sijaan ravintolatoiminta on toteutunut budjetoitua paremmin. Edelliseen vuoteen nähden tuotot yhteensä ovat lisääntyneet 1,3 milj. euroa. Liikevaihdon kasvuun ovat vaikuttaneet ravintolamyynin kasvu, Events Tampere -tapahtumayksikön myötä lisääntyneet kaupunkitapahtumat sekä Tampere-talo Oy:n ohjelma-toimiston omat isot tuotannot. Osana uuden liiketoiminnan perustamista Tampere-talo Oy on ostanut Tampereen Messut Oy:ltä kongressitoimisto Tavicon Oy:n liiketoiminnan. Tampere-talon uusi Events Tampere -yksikkö tuottaa yrityksiä kaupunkitapahtumia sekä kongressi- ja kokouspalveluja. Tampere -talo Oy:n vuoden 2019 tulossennuste on noin 6.000 euroa positiivinen. Vuonna 2019 kaupungin toiminta-avustus alenee 119.000 euroa, ollen 1,046 milj. euroa.

Vuoden 2019 aikana on investointeja toteutettu yhteensä 208 000 eurolla, joista 10 prosenttia kohdistui IT-järjestelmien kehittämiseen ja loput 90 prosenttia teknisten laitteiden hankintoihin. Loppuvuonna Tampere-talo tulee suunnitellman mukaisesti tekemään investointeja vielä 342 000 eurolla, joista merkittävim-

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	11,5	12,8	18,9	21,0	2,1
Liikevoitto (-tappio)	-0,6	-0,6	0,1	0,0	-0,1
Nettotulos	-0,6	-0,6	0,1	0,0	-0,1
Tilikauden yli-/alijäämä	-0,6	0,6	0,1	0,0	-0,1
Investoinnit	0,2	0,2	0,5	0,6	0,1
Korollinen vieras pääoma	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Taseen loppusumma	5,6	6,7	6,2	6,4	0,2
Sijoitetun pääoman tuotto-%	-37,0	-38,2	3,2	0,6	-2,6
Liikevoitto-%	-5,4	-5,0	0,5	0,1	-0,4
Nettotulos-%	-5,4	-5,0	0,5	0,1	-0,4
Omavaraisuusaste-%	40,0	49,8	58,4	57,4	-1,0
Henkilöstömäärä	63	70	65	70	5

mät hankinnat ovat Tampere-talon juh-lavalaisu, kuvamodulaattorien uudistus sekä IT - järjestelmien edelleen kehittäminen.

Elokuun loppuun mennessä kävijöitä vuonna 2019 on ollut 366 676 ja tilaisuuksia 694 kappaletta. Edellisen vuoden vastaavat luvut olivat 244 144 kävijää ja 600 tilaisuutta. Tampere-talon kävijämäärä on 31.8.2019 mennessä kasvanut 50,19 prosenttia ja tilaisuuksien määrä lisääntynyt 15,67 prosenttia edellisen vuoden samaan ajankohtaan verrattuna. Tampere-talon tavoite uudistuksen myötä on kasvattaa päiväkävijämäärää 510 000

kävijään vuodessa. Kävijämäärän kasvu taustalla ovat uuden Events Tampereen tilaisuudet, joiden kävijämäärä on ollut 35 130 henkilöä elokuun 2019 loppuun mennessä.

Tampere-talon yhteyteen rakennettavan Marriott-hotellin rakennustyöt ovat hyvässä vauhdissa ja hotelli tullaan avaamaan tammikuussa 2020. Tampere-talo Oy rakentaa yhteisiä synergiaetuja Marriott-hotellin kanssa. Tampere-talo Oy:n hallitus uudisti myös yhtiön strategiaa omistajatahdon mukaisesti.

Tampereen Palvelukiinteistöt Oy

Palvelukiinteistöt investoi uusiin rakennushankkeisiin merkittävässä määrin vuosien 2017 ja 2018 aikana. Suurimmat investointikohteet olivat Kangasalan Paolasema, Särkijärven logistiikkakeskus ja Laukontorin Paviljonki (Saunaravintola Kuuma). Näiden kolmen kohteen kokonaisinvestoinnit olivat yhteensä 22 milj. euroa ja kohdistuivat vuosille 2017 ja 2018.

Yhtiön tulos on katsauskaudella kehittynyt edellisvuotta merkittävästi paremmin johtuen kertaluonteisesta Koy MeTammelat Oy:n osakekannan myynnistä. Tehdyt investoinnit näkyvät eritoten korollisen vieraan pääoman ja rahoituskulujen nousuna sekä poistojen kasvuna. Näin ollen sekä sijoitetun pääoman tuottoprosentti että omavaraisuusaste heikkenivät vuoteen 2018 verrattuna.

Yhtiön kassavirta on hyvä ja jatkuu investointien ansiosta vahvana myös tulevaisuudessa. Isoja rakennushankkeita ei tällä hetkellä ole meneillään.

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	3,1	4,2	4,9	5,7	0,8
Liikevoitto (-tappio)	0,6	0,9	1,1	1,2	0,1
Nettotulos	0,3	0,5	0,6	0,6	-0,0
Tilikauden yli-/alijäämä	0,3	0,5	0,6	0,6	-0,0
Investoinnit	14,8	0,2	18,3	1,0	-17,3
Korollinen vieras pääoma	32,9	33,1	32,4	31,9	-0,5
Taseen loppusumma	45,3	45,3	46,1	45,0	-1,1
Sijoitetun pääoman tuotto-%	1,0	3,0	2,6	2,8	0,2
Liikevoitto-%	19,0	21,4	21,6	19,2	-2,4
Nettotulos-%	11,0	13,1	13,0	10,5	-2,5
Omavaraisuusaste-%	24,0	25,5	23,9	26,1	2,2
Henkilöstömäärä	2	2	2	2	0

Koy MeTammelat Oy:n osakekannan myynti toteutui 10.5.2019 ja myynnistä tuloutui 0,4 milj. euron myyntivoitto. Asuntotorin saneeraus alkoi 9/2019. Kustannusarvio on 1,8 - 2,0 milj. euroa.

Palvelukiinteistöjen kohdekohtainen kiinteistöstrategia on saatu valmiiksi ja tämä mahdollistaa hallitun taseen kerrättämisen.

Tampereen Kotilinnasäätiö

Kotilinnasäätiön liikevaihto 1-8/2019 on lähellä edellisen vuoden liikevaihtoa, liikevaihdon kasvua on 54 000 euroa. Lievä kasvu johtuu Sulkavuoren perusparannuksen etenemisestä ja asuntojen uudelleen asuttamisesta. Kohde on kokonaisuudessaan valmistunut 31.8.2019. Loppuvuoden aikana eroa tulee hieman lisää niin, että vuoden 2019 lopussa liikevaihto on 13,6 milj. euroa. Liikevaihto kasvanee edelliseen vuoteen verrattuna noin 120 000 euroa. Kotilinnasäätiölle ei ole valmistumassa uusia kohteita vuoden 2019 aikana. Vuokria tai muita maksuja ei korotettu lainkaan vuodelle 2019, eli myös siksi liikevaihto pysyy lähes ennallaan vuoteen 2018 verrattuna. Kulut ovat lähellä samaa tasoa kuin edellisenä vuonna. Maanvuokria kertyy noin 78 000 euroa enemmän kuin vuonna 2018, koska Kotilinnasäätiö on vuokrannut Tampereen kaupungilta yhden uuden tontin sekä varannut toisen.

Investoinnit ajalla 1-8/2019 ovat noin 2,7 milj. euroa, loppuvuodesta kertyy vielä investointikustannuksia Sulkavuodesta ja uudishankkeiden suunnittelusta.

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	9,0	9,1	13,5	13,6	0,1
Liikevoitto (-tappio)	1,0	2,6	2,6	3,0	0,4
Nettotulos	0,2	1,7	1,4	1,6	0,2
Tilikauden yli-/alijäämä	0,2	1,7	0,0	0,0	0,0
Investoinnit	4,2	2,7	5,1	3,0	-2,1
Korollinen vieras pääoma	86,7	83,4	85,4	82,7	-2,7
Taseen loppusumma	104,3	102,8	102,9	102,4	-0,5
Sijoitetun pääoman tuotto-%	1,8	4,1	2,8	4,0	1,2
Liikevoitto-%	12,6	28,3	19,3	20,0	0,7
Nettotulos-%	2,2	18,7	10,4	12,0	1,6
Omavaraisuusaste-%	15,3	17,6	15,9	17,0	1,1
Henkilöstömäärä	15	14	15	14	-1

Yhteensä investoinnit vuonna 2019 ovat 3 milj. euroa, edellisenä vuonna ne olivat noin 5 milj. euroa.

Korollinen vieras pääoma on laske-massa vuoden 2018 lopun runsaasta 85 miljoonasta 82,7 miljoonaan euroon, koska uusia lainoja ei ole vuoden mittaan nostettu. Vuoden 2020 osalta tullaan nostamaan uutta lainaa uudishankkeiden toteuttamiseen noin 4 milj. euroa. Sa-

moin tulevana vuosina 2021-2022 tullaan ottamaan lisää lainaa uudishankkeisiin.

Kotilinnasäätiön uudishankkeet: Pappilänrinne (Takahuhti) n. 80 asuntoa, rakentaminen vuosina 2020-2021, Ranta-Tampella 60 asuntoa, rakentaminen vuosina 2020-21 sekä suunnitteilla oleva Niemenrannan kohde n. 40 asuntoa, rakentaminen mahdollisesti vuosina 2021-2022.

Tampereen Vuokra-asunnot Oy

Talouseläytys on edennyt budjetoidun talousarvion mukaisesti. Ennusteen mukaan yhtiön liikevaihto tilikaudella 2019 kasvaa maltillisesti 20,2 milj. euron tasolle. Yhtiön nettotulos asettuu 2019 tilikaudella 4,2 milj. euroon. Männistönraitin rakennushanke on käynnistynyt 2018 ja kohde valmistuu marraskuussa 2019. Kohteeseen valmistuu yhteensä 75 uutta arava-asuntoa. Hanketta varten on kilpailutettu 8,5 miljoonan korkotukilaina, joka nostetaan neljässä erässä vuoden 2019 aikana. Tammikuussa ja toukokuussa on nostettu yhteensä 5,1 milj. euroa ja loppuvuoden aikana (lokakuussa ja joulukuussa) nostetaan yhteensä 3,4 milj. euroa. Yhtiön korollinen vieras pääoma kasvaa kokonaisuudessaan ennusteen mukaan noin 5,3 milj. eurolla.

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	13,1	13,4	19,8	20,2	0,4
Liikevoitto (-tappio)	3,5	3,5	4,6	5,2	0,6
Nettotulos	3,0	3,0	3,7	4,2	0,5
Tilikauden yli-/alijäämä	3,0	3,0	0,0	1,5	1,5
Investoinnit	4,8	2,8	9,8	5,0	-4,8
Korollinen vieras pääoma	49,1	50,6	47,7	53,0	5,3
Taseen loppusumma	92,0	97,6	91,4	98,4	7,0
Sijoitetun pääoman tuotto-%	8,1	8,1	7,7	8,1	0,4
Liikevoitto-%	26,7	25,8	23,4	18,4	-5,0
Nettotulos-%	22,6	22,7	18,6	13,8	-4,8
Omavaraisuusaste-%	20,4	17,1	14,9	15,3	0,4
Henkilöstömäärä	19	19	19	19	0

TREDU-Kiinteistöt Oy

Tredu-Kiinteistöt Oy on viime vuosina investoinut merkittävässä määrin oppimisympäristöihin. Investointien myötä yhtiön korollinen vieraspääoma ja poistot ovat kasvaneet merkittävästi. Yhtiön kassavirta on hyvä ja jatkuu toteutettujen investointien ansiosta vahvana myös tulevaisuudessa.

Yhtiö on yleishyödyllinen ja yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön tarkoituksena ei ole voiton tuottaminen osakkeenomistajille, vaan tulos on käytettävä yhtiön toiminnan kehittämiseen.

Yhtiössä on laadittu kiinteistökehittämisen strategia, jossa on huomioitu Tredun toiminnan sopeuttamistoimenpiteiden aiheuttamat tilatavemuutokset. Tredulta vapautuville kohteille on laadittu kehityssuunnitelmat, joilla varmistetaan toiminnan pitkän tähtäimen kannattavuus.

Investointien osalta on meneillään välivuosi. Nokian Kankaantaankadun kampushankkeen suunnittelu ja kilpailuttaminen on meneillään. Vanhat

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	8,5	9,1	11,5	13,6	2,1
Liikevoitto (-tappio)	2,2	1,9	0,5	2,8	2,3
Nettotulos	1,4	0,8	-0,7	1,1	1,8
Tilikauden yli-/alijäämä	1,4	0,8	-0,7	1,1	1,8
Investoinnit	7,6	1,0	6,3	2,9	-3,4
Korollinen vieras pääoma	81,1	77,4	81,6	76,3	-5,3
Taseen loppusumma	193,4	188,9	192,2	184,7	-7,5
Sijoitetun pääoman tuotto-%	1,8	1,5	0,3	1,2	0,9
Liikevoitto-%	26,1	20,8	4,0	20,2	16,2
Nettotulos-%	16,9	8,7	-6,1	8,1	14,2
Omavaraisuusaste-%	57,0	57,9	57,1	59,4	2,3
Henkilöstömäärä	4	4	4	4	0

rakennukset puretaan ja uuden lukion ja Tredun toimipisteen on tarkoitus valmistua 2021. Vuoden 2019 tulossuhteissa on huomioitu Kankaantaankadun A-talon alaskirjauksena 0,9 milj. euroa. Alaskirjaus jaksotetaan kolmelle vuodelle 2019-2021.

Tampereen seudun ammattiopisto Tredun vuokrasopimukset siirretään Tampereen kaupunki, kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palvelualueelta Tredun ja Tredu-Kiinteistöt Oy:n väliseksi 1.1.2020 nykyisin sopimusehdoin.

Tampereen Vuokratalosäätiö

Liikevaihto on toteutunut noin miljoona euroa edellisvuotta paremmin. Ennusteen mukaan liikevaihto asettuu tilikaudella 2019 n. 65 milj. euroon. Vuokratuotot ovat kasvaneet 0,6 milj. euroa, mikä johtuu lähinnä uusista kiinteistöistä ja jota pienentää ennakoitua suurempi tyhjäänty. Tuottojen kasvua tulee myös muista tuotoista kuin asuntojen vuokrista. Hoitokulut ovat kasvaneet noin 0,2 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna, mikä johtuu suurimmaksi osaksi energia- ja kulutuskustannuksista ja VTS Kiinteistöpalvelu Oy:n sulautumisen järjestelyiden ja eläköitymisen aiheuttamista palkkakustannuksista.

Rahoitustuotoissa ja -kuluissa osinkotulot ovat edellisvuotta suuremmat ja korkokulut ovat toteutuneet suunnilleen edellisen vuoden tasolla. Korkosuojauksia lisätään tarvittaessa tulevaisuuden painotuksella ja pyritään tekemään ylimääräisiä lyhennyksiä.

Tulostaso on nyt hieman parempi kuin vuosi sitten, mihin vaikuttaa pääasiassa korkeampi liikevaihto ja korjauksien kausivaihtelu, koska korjaustöiden valmistuminen jatkuu vielä syksyyn. Koko vuoden

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	42,3	43,5	63,7	65,0	1,3
Liikevoitto (-tappio)	10,9	11,7	16,4	14,0	-2,4
Nettotulos	9,0	10,1	13,1	10,7	-2,4
Tilikauden yli-/alijäämä	9,0	10,1	0,0	0,0	0,0
Investoinnit	15,3	24,6	24,2	31,0	6,8
Korollinen vieras pääoma	264,6	264,2	261,3	270,2	8,9
Taseen loppusumma	351,7	368,0	350,3	374,0	23,7
Sijoitetun pääoman tuotto-%	1,5	7,1	6,5	5,4	-1,1
Liikevoitto-%	25,7	27,0	25,7	21,5	-4,2
Nettotulos-%	21,4	23,2	20,6	16,4	-4,2
Omavaraisuusaste-%	21,5	24,5	22,8	24,1	1,3
Henkilöstömäärä	44	57	46	57	11

tulos jäänee alle edellisen vuoden edellyttäen, että suunnitellut korjaukset saadaan toteutettua aikataulussaan. Lisäksi kohonneet lämmitys- ja energiakustannukset vaikuttavat vielä loppuvuonna alentavasti tulokseen.

Vuokra- ja perintäsaamisten määrä on noussut viime vuodesta, mikä johtuu yleisestä taloustilanteen heikkenemisestä ja säätiön vuokralaisten alhaisen tulo-tason seurauksena olevasta maksukyvyyn

heikkenemisestä. Hakijamäärä on ollut kasvussa, mutta hyväksytyjen vuokralaisten tulotaso on jatkuvasti hyvin alhainen.

Investoinneissa on meneillään hankkeina kolme asuinkiinteistöä Niemenrannassa, Atalassa ja Hervannassa, joista valmistuu n. 220 asuntoa. Remonttikohteina vuoden 2019 puolella valmistuu Ruokomäenkatu 11 ja keväällä 2020 valmistuu kohde Atalassa, Nikinväylä 5:ssä.

Tampereen Messu- ja Urheilukeskus Oy

Yhtiön liikevaihto on kasvanut hieman vertailukaudesta ja koko vuoden ennusteen odotetaan ylittävän edellisen tilikauden liikevaihdon. Liikevoitto on 120 000 euroa edellisvuotta pienempi. Tämä johtuu kasvaneista kiinteistön ylläpitokustannuksista, kun A, B, ja C-hallit siirtyivät yhtiön omistukseen syksyllä. Tilinpäätös sisältää myös kertaluonteisia tulevien investointien suunnittelukuluja 55 000 euroa.

Yhtiö investoi myös parhaillaan uusiin seminaari- ja ravintolatiloihin. Liikevoiton odotetaan olevan koko tilikaudelta hieman edellisvuotta pienempi.

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	2,2	2,3	3,8	3,6	-0,2
Liikevoitto (-tappio)	0,2	0,1	0,6	0,3	-0,3
Nettotulos	0,1	-0,1	0,4	-0,0	-0,4
Tilikauden yli-/alijäämä	0,1	-0,1	0,1	-0,0	-0,1
Investoinnit	0,1	0,9	4,6	2,0	-2,6
Korollinen vieras pääoma	15,6	14,7	15,3	14,3	-1,0
Taseen loppusumma	25,7	24,9	25,7	26,0	0,3
Sijoitetun pääoman tuotto-%	2,0	1,0	1,7	1,0	-0,7
Liikevoitto-%	11,0	4,0	16,9	4,0	-12,9
Nettotulos-%	4,1	-2,0	9,6	1,0	-8,6
Omavaraisuusaste-%	22,0	35,0	35,0	30,0	-5,0
Henkilöstömäärä	2	2	2	2	0

Tampereen Särkänniemi -konserni

Tampereen Särkänniemi Oy:n liikevaihto on kasvanut yli 10 prosenttia viime vuoteen verrattuna. Suurin syy tähän on erittäin suosiollinen sää ja viime vuosien onnistuneet investoinnit huvipuiston puolelle. Ennusteen mukaan yhtiön liikevaihto tulee nousemaan lähes 22 milj. euron tasolle.

Särkänniemi-konsernin liikevaihdosta noin 4 prosenttia tulee Lempäälässä sijaitsevasta sisähuvipuistosta FunZones Oy:stä, joka tekee toistaiseksi tappiota. Puistossa on aloitettu toiminnan uudelleen järjestely, jonka tarkoituksena on saattaa sen toiminta voitolliseksi. Tampereen Särkänniemi -konsernin nettotulos jää ennusteen mukaan 2019 vuonna 0,2 milj. euron tasolle. Emoyhtiö Tampereen Särkänniemi Oy:n tulosenuste vuoden 2019 osalta on noin 0,8 milj. euroa.

Tämän vuoden suurin investointi oli tornilaite ja sen läheisen alueen teemoit-

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	17,6	19,5	20,2	21,9	1,7
Liikevoitto (-tappio)	2,3	3,8	-0,4	0,7	1,1
Nettotulos	2,1	3,7	-0,7	0,2	0,9
Tilikauden yli-/alijäämä	2,1	3,7	-0,5	0,2	0,7
Investoinnit	4,0	3,0	4,3	3,5	-0,8
Korollinen vieras pääoma	12,6	14,6	11,0	14,1	3,1
Taseen loppusumma	36,5	39,2	30,7	33,0	2,3
Sijoitetun pääoman tuotto-%	15,0	20,0	-1,2	2,5	3,7
Liikevoitto-%	13,0	19,0	-1,8	3,3	5,1
Nettotulos-%	12,0	19,0	-3,6	1,0	4,6
Omavaraisuusaste-%	55,0	59,0	57,4	52,6	-4,8
Henkilöstömäärä	482	483	281	282	1

taminen. Neljän viime vuoden onnistuneet investoinnit ja niiden ympärille rakennettu tapahtumamarkkinointi ovat auttaneet puiston kasvattamaan kävijämääriään ja liikevaihtoaan vuosi vu-

delta. Tänä vuonna on aloitettu myös Näkötorin hissien modernisointi, joka oli välttämätöntä vanhojen hissien käytön tullessa päätökseensä.

Tuomi Logistiikka Oy

Vuonna 2019 Tuomi Logistiikka Oy keskittyy toimintojen tehostamiseen ja vakiinnuttamiseen uusissa toimitiloissa.

Kahdeksan ensimmäisen kuukauden liikevaihto oli 70,1 milj. euroa ja vastaavasti edellisvuonna 65,9 milj. euroa, joten kasvua liikevaihdossa oli noin 6 %. Liikevoitto kaudella 1-8 oli 0,3 milj. euroa, edellisvuonna liikevoitto oli 0,3 milj. euroa. Myyntihinnat olivat vuoden 2018 vastaavaa jaksoa alemmalla tasolla. Kustannuksia nosti alkuvuonna logistiikkakeskuksen käynnistäminen uusissa toimitiloissa ja kahden varaston yhdistäminen. Henkilöresurssien lisäystä on tarvittu liikennepalvelulain vaatimiin muutoksiin, hyllytyspalvelun laajenemiseen sekä muutostilanteessa varaston palvelutason ja toimitusvarmuuden ylläpitämiseksi. Henkilömäärä oli 255 elokuun lopulla ja on kasvanut 18 henkilöllä verrattuna edelliseen vuoteen.

Koko vuoden ennusteen mukainen liikevaihto on 107,0 milj. euroa ja vuoden 2018 liikevaihto oli tasolla 101,3 milj. euroa. Liikevoittoennuste on 0,08 milj. euroa, budjetissa 0,3 milj. euroa ja viime vuonna -0,02 milj. euroa. Taseen loppusumma 8/19 oli 15,5 milj. euroa ja ennuste taseen loppusummasta vuoden 2019 lopulle on 16,0 milj. euroa, tähän vaikuttavat kassavarojen ja käyttöpääomaerien muutokset. Leasingrahoituksen osuutta rahoitusmuotona on lisätty.

Tilikauden merkittävien investointi, sähköisen ostamisen KORI -järjestelmä

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	65,9	70,1	101,3	107,0	5,7
Liikevoitto (-tappio)	0,3	0,3	-0,0	0,1	0,1
Nettotulos	0,2	0,3	-0,1	0,0	0,1
Tilikauden yli-/alijäämä	0,2	0,3	-0,1	0,0	0,1
Investoinnit	0,1	0,3	0,4	0,5	0,1
Korollinen vieras pääoma	1,6	1,5	1,6	1,5	-0,1
Taseen loppusumma	14,4	15,5	17,1	16,0	-1,1
Sijoitetun pääoman tuotto-%	7,6	11,0	-0,4	1,6	2,0
Liikevoitto-%	0,4	0,5	-0,0	0,1	0,1
Nettotulos-%	0,3	0,4	-0,1	0,0	0,1
Omavaraisuusaste-%	21,9	19,9	16,5	17,7	1,2
Henkilöstömäärä	237	255	228	251	23

helpottaa ostamista ja parantaa asiakaskokemusta asiakasrajapinnassa. Uusina ominaisuuksina asiakkaille ovat mm. mobiilikäyttö ja monipuoliset raportointimahdollisuudet. Järjestelmä korvaa aikaisemmin käytössä olleet Ostarin (Tampereen kaupunki) ja eTiltan (PSHP ja ympäryskunnat) ja laajentaa valikoimaa uusille tuotealueille. Järjestelmän tuotantokäyttö aloitettiin 2/2019 ja käyttöä laajennettiin kesään mennessä Ostari-asiakkaille ja kesän jälkeen eTilta-asiakkaille. Uusilta käyttäjiltä saatu palaute järjestelmästä on ollut positiivista. Pirkanmaan sairaanhoitopiirille tehtävä Leikkuri -projekti on edennyt suunnitelman mukaan. Ohjelmistorobotiikkasovellusten käyttöä laajennetaan.

Toimintojen keskittäminen samoihin tiloihin parantaa yrityksen yhteistyötä ja logistiikkaa. Varastoautomaattien ja varastohallintaohjelman käyttöönotossa oli haasteita tammi-helmikuussa, mutta nyt toimitusvarmuus on saatu korjattua normaalille tasolle ja varaston tuottavuutta parannettua. Keväällä aloitetuilla säästötalkoilla on onnistuttu painamaan oman toiminnan kustannuksia edellisvuoden tasolle. Alkuvuonna syntynyt liiketappio kurottiin voiton puolelle toisen vuosikolmanneksen aikana. Kustannussäästö- ja tehostamistoimia jatketaan loppuvuoden aikana. Yrityksen va. toimitusjohtajana toimi maaliskuusta elokuuhun Erkki Harju. Uusi toimitusjohtaja Vesa Haapamäki aloitti syyskuun alusta.

Tullinkulman Työterveys Oy

Pirten tilikausi 2019 on sujunut kaksijakoisesti. Liikevaihdon orgaaninen kasvu on ollut budjetoitua nopeampaa yli 9 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Kustannusrakennetta on pyritty jo pidempään muuttamaan vuokratyöstä kohti omaa tuotantoa ja ammatinharjoittajien käyttöä, missä onkin onnistuttu hyvin. Työehtosopimuksen mukaiset palkankorotukset ovat syöneet kannattavuutta, lisäksi tilikauden aikana on tehty käyttöomaisuuden alaskirjauksia, joilla on ollut tilikauden tulosta heikentävä vaikutus. Liikevaihdon odotetaan kehittyvän edelleen suotuisasti ja päätyvän noin 21 miljoonan euron tasolle tilikauden päätteeksi. Tilikauden tuloksen odotetaan kääntyvän noin 50 000 euroa voitolliseksi kesän hiljaisemman volyymin aiheuttaman tappion jälkeen, kun toiminta syksyn myötä palaa normaali-tasolle.

Yhtiö on tilikauden aikana avannut Kangasalalle täysin uuden toimipisteen sekä saneerauttanut TAYS:n alueella sijaitsevan toimipisteen tilat palvelemaan laajempaa toimintaa. Yhtiön vuosi sitten käynnistämä lääkärikeskustoiminta, hyvinvointipalvelut sekä erikoislääkäritar-

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	12,2	13,3	19,3	20,9	1,6
Liikevoitto (-tappio)	-0,3	-0,3	-0,1	0,1	0,2
Nettotulos	-0,4	-0,4	-0,1	0,1	0,2
Tilikauden yli-/alijäämä	-0,4	-0,4	-0,1	0,1	0,2
Investoinnit	0,6	0,2	0,8	0,3	-0,5
Korollinen vieras pääoma	1,2	1,1	1,1	1,0	-0,1
Taseen loppusumma	4,0	3,7	4,5	4,5	0,0
Sijoitetun pääoman tuotto-%	-26,0	-26,0	-3,9	9,2	13,1
Liikevoitto-%	-3,0	-2,0	-0,3	0,0	0,3
Nettotulos-%	-3,0	-3,0	-0,5	0,0	0,5
Omavaraisuusaste-%	6,0	2,0	11,6	10,8	-0,8
Henkilöstömäärä	190	260	210	260	50

jonta kasvavat myös odotetusti. Yhtiö on pilotoinut vuoden 2019 aikana kiinteähintaisen työterveyspalvelun tuotantoa kahdella asiakasyrityksellä sekä on kehittänyt kiinteähintaista ratkaisuaan valmiiksi vuodelle 2020.

Yhdestä digihankkeista on jouduttu tekemään noin 70 000 euron alaskirjaus, mutta muut digitalisaatiohankkeet ovat toteutuneet toivotusti, kuten HoitoChat, työnantajan Extranet ja automaattinen huonevarausjärjestelmä. Alaskirjatun järjestelmän tilalla on käytössä uusi

ohjelmisto. Näin ollen edellisvuosien kaltaista investointitarvetta ei enää kohdistu yhtiön käytössä olevaan ict-infrastruktuuriin.

Tilikauden 2020 ennusteen mukaan yhtiön liikevaihto kasvaa vain murtoosan siitä mitä kuluvalle tilikaudella, mutta kannattavuuden odotetaan parantuvan, kun alhaisen hinnan sopimukset päättyy ja yhtiössä meneillään oleva työn organisointi tiettyjen ammattiryhmien osalta saadaan päätökseen.

Tampereen Tilapalvelut Oy

Vuoden 2019 liikevaihdon kertymä 1-8/2019 on n. 18,2 milj. euroa pienempi kuin edellisenä vuonna. Tampereen kaupungin suurien rakennushankkeiden aloitus on siirtynyt. Isoja hankkeita on ollut käynnissä huomattavasti vähemmän kuin vuotta aiemmin. Tilanne paranee vuonna 2020, koska tällä hetkellä on useita hankkeita hanke- ja toteutussuunnitteluvaiheessa. Vuoden lopun tilanteen liikevaihdon ennustetaan olevan n. 99,2 milj. euroa, joka on n. 15,6 milj. euroa vuoden 2018 tilinpäätöstä pienempi. Liikevaihdon putoaminen näkyy vastaavasti myös palveluiden ostojen ennusteessa.

Kiinteistöjen ylläpidon ennustetaan olevan budjetin mukainen. Sovittuun miljoonan euron tehostumistavoitteeseen pääsemiseksi, vuoden 2019 hinnoittelua pienennettiin palvelusopimusneuvotteluissa ja lisäksi ulkoa ostettuja töitä on pystytty korvamaan omalla työllä, kuitenkin henkilöstömäärää merkittävästi lisäämättä.

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	75,5	57,3	114,8	99,2	-15,6
Liikevoitto (-tappio)	1,6	1,0	1,7	1,2	-0,5
Nettotulos	1,5	0,7	1,3	0,9	-0,4
Tilikauden yli-/alijäämä	1,5	0,7	1,3	0,9	-0,4
Investoinnit	2,4	0,0	2,4	0,0	-2,4
Korollinen vieras pääoma	1,2	1,2	1,2	0,9	-0,3
Taseen loppusumma	11,6	11,4	15,7	13,9	-1,8
Sijoitetun pääoman tuotto-%	79,1	36,9	38,6	30,1	-8,5
Liikevoitto-%	2,2	1,7	1,5	1,2	-0,3
Nettotulos-%	2,0	1,3	1,1	0,9	-0,2
Omavaraisuusaste-%	13,8	26,9	15,0	23,1	8,1
Henkilöstömäärä	230	238	229	228	-1

Palvelusopimuksen mukaisesti Tampereen Tilapalvelut arviolaskuttaa kiinteistöjen ylläpidon kustannukset kuukausittain ja laskutus tasataan toteutusten mukaisiksi kolmannesvuosittain. Vuoden 2018 tasauslaskutus toteutettiin eri tahdissa ja luvut eivät täten ole täysin

vertailukelpoisia.

Vuoden 2019 liikevoiton ennustetaan olevan 1,15 milj. euroa, joka on 0,23 milj. euroa yhtiön budjettia ja aiempaa ennustetta parempi.

Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy

Keskuspuhdistamohankkeen investointi etenee. Louhintaurakka nro 1:ssä on louhittu yhteensä yksi kilometri ajotunneleita ja aloitettu tähän urakkaan liitettyjen puhdistamotilojen louhintaa. Louhintaurakka nro 2 on kilpailutuksessa. Hankintasopimus pyritään tekemään marraskuun aikana ja urakka aloittamaan joulukuun alusta. Louhintaurakka 2:ssa louhitaan valtaosa kiviaineksista, noin 80 prosenttia, ja tehdään merkittävä määrä kalliota vasten valettavista betonirakenteista. Louhinta 2:ssa tilaajina toimivat sekä Keskuspuhdistamo että Tampereen kaupunki. Kaupungin vastuulla on kiviaineksen kuljettaminen ja sijoittaminen hyötykäyttöön.

Biokaasulaitoksen suunnittelu valmistuu lokakuun aikana. Biokaasulaitoksen avulla Sulkavuoren keskuspuhdistamosta tulee lämmön suhteen kokonaan omavarainen ja sähköenergian suhteen 50-60 prosenttisesti omavarainen. Viinikanlahden nykyisen puhdistamon alueelle rakennettava jätevedenpumppaamo on suunnittelussa. Viinikanlahden ja Raholan jätevedenpumppaamoiden rakentaminen aloitetaan vuoden 2020 loppupuoliskolla.

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Liikevoitto (-tappio)	-0,4	-0,5	-0,6	-0,8	-0,2
Nettotulos	-0,4	-0,5	-0,6	-0,8	-0,3
Tilikauden yli-/alijäämä	-0,4	-0,5	-0,6	-0,8	-0,3
Investoinnit	1,6	8,1	4,7	19,9	20,9
Korollinen vieras pääoma	0,0	0,0	0,0	20,0	20,0
Taseen loppusumma	14,0	27,5	15,0	48,0	30,4
Sijoitetun pääoman tuotto-%	-4,9	-3,9	-5,7	-0,0	5,7
Liikevoitto-%	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettotulos-%	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Omavaraisuusaste-%	97,6	94,9	89,6	26,3	-63,3
Henkilöstömäärä	5	9	5	9	2

Siirtoviemäreiden toteutus eteni suunnitellusti. Yhteishankkeena toteutettavan Pereentien liittymän putkityöt saatiin käyntiin. Hanke valmistuu putkitöiden osalta vuoden loppuun mennessä. Loppuvuoden aikana käynnistetään Viinikanlahden puhdistamolla toteutettava paineviemäreiden rakennusurakka ja kilpailutetaan mm. Raholan puhdistamolta Pirkkalan Haikkaan vuonna 2020 toteu-

tettavat vesistöjohdot.

Sulkavuoren puhdistamon purkupuutken vesilain mukainen lupa on edelleen Vaasan hallinto-oikeudessa käsittelyssä.

Hanke on toistaiseksi pystytty rahoittamaan suunnitelmien mukaisesti omalla rahoituksella. Vuoden lopussa valmistaudutaan ensimmäisen lainaerän nostoon.

Pirkanmaan Voimia Oy

Pirkanmaan Voimia Oy:n ensimmäinen tilikausi on toteutunut kaudella 1-8/2019 suunniteltua paremmin: yhtiön kumulatiivinen liikevaihto on 40,1 miljoonaa euroa (budjetoitu 40,1 miljoonaa euroa) ja kauden liikevoitto 308 000 euroa (budjetoitu -312 000 euroa). Työn tuottavuus on ollut jaksolla tavoitteen mukaista. Yhtiön liikevaihtoennuste koko tilikaudelle 2019 on 62 milj. euroa.

Yhtiön liikevoittoennuste kuluvalle tilikaudelle on 850 000 euroa, mikä on noin 300 000 euroa budjetoitua enemmän: suunniteltua parempi liiketulos selittyy ennen kaikkea budjettiin varatuilla yhtiöittämiseen liittyneillä kustannuksilla, joiden ei ennusteta enää toteutuvan.

Yhtiön budjetointi vuodelle 2020 on loppumetreillä. Yhtiön liiketulos tulee asettumaan noin 0,5 miljoonan euron tuntumaan: haasteita tulevan vuoden talouteen luovat omistajien asettamat tehostamistavoitteet sekä toimintakustannuksien nousu.

TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Tot 1-8 / 2018	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / TP 18
Liikevaihto yhteensä	0,0	40,1	0,0	62,0	62,0
Liikevoitto (-tappio)	0,0	0,3	0,0	0,9	0,9
Nettotulos	0,0	0,2	0,0	0,7	0,7
Tilikauden yli-/alijäämä	0,0	0,2	0,0	0,7	0,7
Investoinnit	0,0	0,8	0,0	1,2	1,2
Korollinen vieras pääoma	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Taseen loppusumma	0,0	15,3	0,0	16,6	16,6
Sijoitetun pääoman tuotto-%	0,0	8,3	0,0	14,4	14,4
Liikevoitto-%	0,0	0,8	0,0	1,4	1,4
Nettotulos-%	0,0	0,6	0,0	1,1	1,1
Omavaraisuusaste-%	0,0	30,0	0,0	39,0	39,0
Henkilöstömäärä	0	702	0	702	702

Tilikauden ennustetut investoinnit, 1 226 000 euroa, koostuvat pääasiassa keittiölaitteista ja kalusteista mutta myös järjestelmäkehitykseen ja hankesuunnitteluun liittyvistä aineettomista investoinneista.

Vertailu edelliseen tilikauteen ei ole mahdollista, sillä kyseessä on yhtiön ensimmäinen tilikausi.

TALOUSARVION TOTEUMAVERTAILU

OLENNAISET POIKKEAMAT TALOUSARVIOON

Talousarvion toteutuminen - tilinpäätösennuste

Talousarvion toteumavertailu sisältää koonnin sitovien erien poikkeamista talousarvioon nähden sekä kaupungin eri yksiköiden talouden toteuma- ja tilinpäätösennustetiedot. Talousarvion toteumavertailuosion luvut sisältävät myös sisäiset erät pl. korkotuotot ja -kulut ja pitkäaikaisten lainojen lisäys.

Tilikauden tulos on ennusteen mukaan 46,5 milj. euroa alijäämäinen, mikä alittaa vuosisuunnitelman 17,5 milj. eurolla. Kaupunginvaltuusto on päättänyt 18.2.2019 § 26 muutoksista talousarvioon, joiden myötä alkuperäinen tulosta-voite -28,8 milj. euroa heikkeni.

Hyvinvoinnin palvelualueen toimintakatteen tilinpäätösennuste on 22,1 milj. euroa budjetoitua heikompi. Sosiaali- ja terveystalokunnan ylitysuha on 21,1 milj. euroa. Suurimmat ylitykset ovat Pirkanmaan sairaanhoitopiirin palvelutalauksessa sekä lastensuojelun sijais- huollon ja vammais- palvelujen ostopalve- luissa. Sivistys- ja kulttuurilautakunnan ennuste on 1,1 milj. euroa vuosisuunni- telmaa heikompi. Suurimmat ylitykset ovat varhaiskasvatuksen henkilöstöku- luissa, palvelusetelipäivähoidossa ja kou- lukuljetuskustannuksissa.

Elinvoiman ja kilpailukyyn palvelu- alueen toimintakatteen tilinpäätösennuste on 3,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa

heikompi. Elinvoima- ja osaamislau- takunnan toimintakate-ennuste on 3,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi. Merkittävimpinä syinä ylitykseen ovat ammatillisen koulutuksen henkilöstöme- nojen sekä työmarkkinatuen kuntaosuus- den ylittyminen. Asunto- ja kiinteistölau- takunnan toimintakatteen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisena.

Kaupunkiympäristön palvelualueen toimintakatteen tilinpäätösennuste on 0,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa hei- kompi yhdyskuntalautakunnan toimin- takatteen ylitysennusteen vuoksi. Mer- kittävimpänä syynä on toimintatuottojen alittuminen maanvastaanoton, katulupa- maksujen ja asemakaavoituksen osalta. Joukkoliikennelautakunnan tilinpäätö- sennusteen toimintakate on vuosisuun- nitelman mukainen.

Liikelaistosten yhteenlaskettu 28,8 milj. euron liikelijäämäennuste on 0,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi pää- osin Tampereen Infran liikelijäämäen- nusteen vuoksi. Ylityksen syynä on mate- riaalien ja palvelujen ostojen ennustettu toteutuminen vuosisuunnitelmaa suu- rempina.

Tilinpäätösennusteen mukaan vuoden 2019 nettoinvestoinnit tulevat olemaan 197,6 milj. euroa, mikä on 37,3 milj. eu- roa alle vuosisuunnitelman mukaisen ta-

TILIKAUDEN TULOS

-46,5 M€

(TP Enn 19)

INVESTOINTIEN TULORAHOITUS PROSENTTI

34,1 %

(TP Enn 19)

son. Suurin ero vuosisuunnitelmaan on talonrakennushankkeilla (alitus 25,5 milj. euroa), Hiedanranta-kehitysohjelmalla (alitus 5,2 milj. euroa), Konsernihallinnon yhteisissä erissä (alitus 4,0 milj. euroa) sekä yhdyskuntalautakunnan Kaupun- kiympäristön palvelualueella (ylitys 3,6 milj. euroa).

Tarkemmat tiedot poikkeamien syis- tä löytyvät Kaupungin toiminta ja talous -osan luvusta Investoinnit sekä Talousar- vion toteumavertailu -osasta ao. yksiköi- den kohdalta.

PALVELU-ALUEIDEN
YHTIENLASKETTU
TOIMINTAKATE

- 20,5 MILJ. €

(TP Enn 19/VS 19)

LIKELAITOSTEN
YHTIENLASKETTU
LIKEYLJÄÄMÄ

- 0,6 MILJ. €

(TP Enn 19/VS 19)

NETTOINVESTOINNIT

+ 37,3 MILJ. €

(TP Enn 19/VS 19)

Yhteenvedo poikkeamista talousarvioon sitovuustasoin

KÄYTTÖTALOUS

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Palvelualueet (toimintakate)					
Hyvinvoinnin palvelualue					
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	-243 443	-364 982	-374 939	-375 999	-1 060
Sosiaali- ja terveystalautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-504 425	-738 445	-750 178	-771 260	-21 082
Smart Tampere	-56	-	-80	-80	0
Elinvoiman ja kilpailukykyyn palvelualue					
Elinvoima- ja osaamislautakunta					
Elinvoima- ja osaamislautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-19 397	-62 153	-58 647	-59 873	-1 226
Ammatillinen koulutus (tilikauden tulos)	-779	-5 334	-1 698	-3 993	-2 295
Hiedanranta	-232	-1 101	-1 761	-1 661	100
Viiden tähden keskusta	-728	-2 620	-3 576	-3 576	0
Smart Tampere	-144	-1 985	-994	-994	0
Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi	-6 344	-16 903	-18 398	-18 698	-300
Vetovoimainen elämyskaupunki	-107	-	-542	-542	0
Asunto- ja kiinteistölahtakunta					
Asunto- ja kiinteistölahtakunta (pl. erikseen sitovat erät)	44 946	145 085	140 496	140 411	-85
Hiedanranta	-562	-1 250	-547	-547	0
Kaupunkiympäristön palvelualue					
Yhdyskuntalahtakunta					
Yhdyskuntalahtakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-19 482	-24 702	-23 929	-24 566	-637
Viiden tähden keskusta	-55	-189	-500	-500	0
Hiedanranta	-90	-704	-300	-300	0
Raitiotie	-850	-1 000	-1 500	-1 500	0
Smart Tampere	-391	-	-415	-415	0
Joukkoliikennelahtakunta	-10 967	-14 663	-13 950	-13 950	0
Konsernihallinto (toimintakate)					
Konsernihallinto					
ICT-kehittäminen (toimintakate+bruttoinvestoinnit)	-2 530	-5 574	-10 400	-7 400	3 000
Smart Tampere	-132	-	-141	-141	0
Konsernihallinto, muut	-14 495	-21 048	-26 433	-25 482	951
Yhteiset erät	-72 126	-108 611	-109 670	-107 551	2 119
Taseyksiköt (liikelyijäämä)					
Pirkanmaan pelastuslaitos	55	-37	-1	-1	0
Liikelaitokset (korvaus peruspääomasta)					
Tampereen Vesi Liikelaitos	-7 000	-10 500	-10 500	-10 500	0
Tampereen Infra Liikelaitos	-593	-890	-890	-890	0

INVESTOINNIT

Nettoinvestoinnit sitovuustasoin, 1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Hyvinvoinnin palvelualue					
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	-2 339	-7 845	-12 216	-9 761	2 455
Sosiaali- ja terveyslautakunta	-237	-1 767	-1 912	-1 241	671
Elinvoiman ja kilpailukyvn palvelualue					
Elinvoima- ja osaamislautakunta					
Elinvoima- ja osaamislautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	0	-83	0	0	0
Ammatillinen koulutus	-178	-1 200	-1 500	-538	962
Smart Tampere	0	-40	0	0	0
Asunto- ja kiinteistölautakunta					
Asunto- ja kiinteistölautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-7 572	-13 966	-20 250	-20 250	0
Talonrakennushankkeet (pl. Hiedanranta)	-18 639	-48 485	-66 365	-40 878	25 487
Hiedanranta	-1 998	-3 054	-10 697	-5 500	5 197
Viiden tähden keskusta	-2 316	-14 106	-3 980	-3 980	0
Kaupunkiympäristön palvelualue					
Yhdyskuntalautakunta					
Yhdyskuntalautakunta (pl. erikseen sitovat erät)	-25 404	-62 312	-48 832	-52 392	-3 560
Viiden tähden keskusta	-5 892	-15 152	-14 412	-14 412	0
Hiedanranta	-197	-981	-1 420	-1 420	0
Joukkoliikennelautakunta	-381	-601	-1 200	-1 200	0
Konsernihallinto					
Yhteiset erät	-1 301	-17 275	-13 256	-9 256	4 000
Taseyksiköt					
Pirkanmaan pelastuslaitos (investointien rahavirta)	-313	-1 538	-1 858	-1 858	0
Liikelaikokset					
Tampereen Vesi Liikelaitos	-18 466	-31 957	-31 500	-31 500	0
Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos	-22	-3 122	-2 000	-2 000	0

LASKELMAOSA

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Korkotuotot ja -kulut	-3 932	-5 960	-7 140	-7 140	0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	50 000	179 757	133 400	133 400	0

Talousohjelma

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 23.4.2018 vuoteen 2020 ulottuvan talousohjelman. Ohjelmalla tavoitellaan kolmen vuoden aikana yhteensä noin 43 milj. euron taloudellisia vaikutuksia, jotka jakautuvat suunnilleen puoliksi menojen vähentämisiin ja puoliksi tulojen lisäykseen. Tehostamistoimenpiteitä kohdistetaan kaikkiin palvelualueisiin, liikelaitoksiin, yhtiöihin, hallintoon, henkilöstöetuuk-

siin sekä myös poliittisiin päätöksentekijöihin. Periaatteena toimenpiteiden valinnassa on ollut turvata lakisääteiset palvelut.

Vuonna 2018 talousohjelmalla saavutettiin 9,1 milj. euron vaikutukset. Vuonna 2019 tavoitellaan yhteensä noin 26,5 milj. euron vaikutuksia. Elokuun toteutuman perusteella arvioidaan talousohjelmalla saavutettavan kuluvana vuonna

noin 28,8 milj. euron vaikutukset, vaikka kaikkia asetettuja tavoitteita ei vuonna 2019 saavuteta.

Talousohjelman vuosien 2018 - 2020 taloudellisten tavoitteiden arvioidaan kokonaisuudessaan toteutuvan. Talousohjelman toimenpiteillä saavutettujen tulosten kokonaismäärästä raportoidaan tilinpäätöksessä.

TALOUSOHJELMA

1 000 euroa	Ennuste 2019
Sivistys- ja kulttuurilautakunta / Kasvatus- ja opetuspalvelut	1 605
Sivistys- ja kulttuurilautakunta / Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut	657
Sosiaali- ja terveyslautakunta	4 618
Yhdyskuntalautakunta	2 450
Joukkoliikennelautakunta	1 300
Elinvoima ja osaamislautakunta	3 390
Asunto- ja kiinteistölautekunta	1 735
Liikelaitokset	650
Konserniyhtiöt ja rahoitus	10 996
Hallinto ja henkilöstöetuudet	1 405
Yhteensä	28 806

TALOUSARVION TOIMINNAN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Talousarvion toiminnan tavoitteet perustuvat Tampereen strategiaan sekä pormestariohjelmaan. Talousarviossa tavoitteita asetetaan ensisijaisesti toiminnan vaikuttavuudelle ja tuloksille.

Alla olevassa taulukossa esitetään kokonaisnäkyä vuoden 2019 talousarvion

toiminnan tavoitteiden (pois lukien liikelaitokset ja Pirkanmaan pelastuslaitos) etenemisestä tammi-elokuun aikana ja arvio niiden toteutumisesta vuoden loppuun mennessä.

Seuraavassa luvussa arvioidaan tarkemmin kaupunkitasoisten toiminnan

tavoitteiden toteutumista. Lautakunnille, kehitysohjelmille, liikelaitoksille ja Pirkanmaan pelastuslaitokselle asetetuista tavoitteista raportoidaan tarkemmin niiden omissa osioissa. Tytär yhteisöille asetetuista tavoitteista raportoidaan kerran vuodessa tilinpäätöksessä.

TALOUSARVION SITOVAT TOIMINNAN TAVOITTEET 2019

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Ennuste	Lisätietoa toteumasta
1	Koululaisten fyysinen toimintakyky on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna	+	Sivistys- ja kulttuurilautakunta
2	Maahanmuuttajien työllisyys on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna	+	Elinvoima- ja osaamislautakunta Kehitysohjelmat
3	Ikäihmisistä 92 % asuu kotona, 6 % tehostetussa palveluasumisessa ja 2 % pitkäaikaisessa laitoshoidossa	+/-	Sosiaali- ja terveyslautakunta
4	Lastensuojelun asiakkaiden osuus väestöstä (0-17-vuotiaat) on enintään 5,9 %	+	Sosiaali- ja terveyslautakunta
5	Pitkäaikaisasunnottomien määrä on vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna	?	Sosiaali- ja terveyslautakunta
6	Tyytyväisyys palveluihin on parantunut valituissa kohteissa (terveysasemat, perusopetus, nuorisopalvelut, Tredu, lukiokoulutus, joukkoliikenne, rakennusvalvonta, katujen talvikunnossapito)	+	Elinvoima- ja osaamislautakunta, Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta, Yhdyskuntalautakunta, Sivistys- ja kulttuurilautakunta, Sosiaali- ja terveyslautakunta
7	Rakennuslupaprosessin keskimääräinen kesto on lyhentynyt 2 kuukauteen	-	Yhdyskuntalautakunta
8	Digitaalisten palvelujen käyttöaste on kasvanut	?	Kehitysohjelmat
9	Uusia digitaalisia asiointimahdollisuuksia on tunnistettu kokeiluiden kautta	+	Kehitysohjelmat
10	Tampereen oppimistulokset ovat suurten kaupunkien keskiarvoa paremmat	+	Sivistys- ja kulttuurilautakunta
11	Ammatillisen koulutuksen negatiiviset eroamiset ovat alle 7,5 %	+	Elinvoima- ja osaamislautakunta
12	Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden arvio omasta sijoittumisestaan työelämään tai jatko-opintoihin valmistumisvaiheessa on parantunut	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta
13	Erityistä tukea tarvitsevien työllistymisedellytykset ovat parantuneet	+/-	Sosiaali- ja terveyslautakunta Elinvoima- ja osaamislautakunta Kehitysohjelmat
14	Työmarkkinatuen kuntaosuus on pienentynyt 2,7 milj. euroa 2018 vuosisuunnitelmaan verrattuna	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta Kehitysohjelmat
15	Tampere on vuonna 2019 Suomen suositelluin opiskelukaupunki	?	Elinvoima- ja osaamislautakunta
16	Alueen startup- ja kasvukehitysohjelma on vahvistunut ja startup- ja kasvuyritysten määrä on kasvanut	?	Elinvoima- ja osaamislautakunta
17	Tampereen sijoittuminen EK:n kuntaranking -mittariston (yritysilmastotunnus) 20 suurimman kaupungin vertailussa on noussut (v. 2017: sijoitus 8.)	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta
18	Yritystontteja on luovutettu 50.000 km ²	+	Asunto- ja kiinteistölaikunta
19	Innovaatioalustoilla toimivien yritysten määrä on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna	?	Elinvoima- ja osaamislautakunta
20	Smart Tampere ekosysteemiohjelman kautta on syntynyt vähintään kaksi monenkeskeistä yhteistyöalustaa yrityksille	+	Kehitysohjelmat

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Ennuste	Lisätietoa toteumasta
21	Tampereella yöpyneiden ulkomaalaisten matkailijoiden määrä on kasvanut 7 % edelliseen vuoteen verrattuna	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta
22	Kävijämäärät keskeisissä kohteissa ovat kasvaneet edelliseen vuoteen verrattuna	+	Sivistys- ja kulttuurilautakunta Elinvoima- ja osaamislautakunta
23	Tampereella järjestettyjen kansallisen ja kansainvälisen tason tapahtumien määrä on säilynyt edellisen vuoden tasolla	+	Sivistys- ja kulttuurilautakunta Elinvoima- ja osaamislautakunta
24	Tampereen kulttuuriohjelma on valmistunut laajapohjaisessa yhteistyössä osana hakuprosessia	+	Kehitysohjelmat
25	Tampereen kansainvälinen tunnettuus älykkäänä kaupunkina on kasvanut	-	Elinvoima- ja osaamislautakunta
26	Tampere-Pirkkalan lentoliikenteen matkustajamäärät ovat kasvaneet 10 % vuoteen 2017 verrattuna	?	Elinvoima- ja osaamislautakunta
27	80 % asemakaavoitetusta asuinkeuhkosalasta sijoittuu joukkoliikennevyöhykkeille ja aluekeskuksiin	-	Yhdyskuntalautakunta
28	Hiilineutraaliuden saavuttamisen toteutusohjelma on alkanut ja keskeisten osatavoitteiden toteutus on alkanut kaupunkikonsernissa	+	Kehitysohjelmat
29	Energiankulutus on vähentynyt energiatehokkuussopimuksen mukaisesti 1 %:n	?	Yhdyskuntalautakunta
30	Joukkoliikenteen matkustajamäärä on kasvanut 3 % edelliseen vuoteen verrattuna	+	Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta
31	Pyöräilymäärät ovat kasvaneet 2 % edelliseen vuoteen verrattuna	+	Yhdyskuntalautakunta
32	570 kohtuuhintaisen vuokra-asunnon rakentaminen on käynnistynyt MAL 3 -sopimuksen tavoitteiden mukaisesti	+	Asunto- ja kiinteistölautakunta
33	Asuinrakentamisen rakennusoikeutta on asetettu haettavaksi 80 000 ke-m2	+	Asunto- ja kiinteistölautakunta
34	Raitiotien osan 1 rakentaminen on edennyt tavoitellun aikataulun mukaisesti	+	Yhdyskuntalautakunta Kehitysohjelmat
35	Raitiotien seudullisesta laajenemisesta ja vaiheistuksesta on muodostunut yhteinen kokonaisnäkemys	+	Yhdyskuntalautakunta Kehitysohjelmat
36	Raitiotien osan 2 suunnittelu on edennyt Raitiotieallianssin kehitysvaiheena sekä Hiedanrannan ja Niemenrannan asemakaavoituksena	+	Yhdyskuntalautakunta Kehitysohjelmat
37	Hiedanrannan kestävyystavoitteita toteuttavien asemakaavojen valmistelu on käynnissä yhdessä toteuttajakumppaneiden kanssa	-	Kehitysohjelmat
38	Esimiesarviointien tulokset ovat parantuneet edelliseen vuoteen verrattuna	?	Konsernihallinto
39	Henkilöstön työhyvinvointi on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna	?	Konsernihallinto
40	Sairauspoissaolojen määrä on laskenut vähintään 3 %	-	Konsernihallinto
41	Tilikauden tulos on 29,2 milj. euroa alijäämäinen	-	Konsernihallinto
42	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset	-	Kaikki lautakunnat, Konsernihallinto
43	Investointien tulorahoitus-% on 38	-	Konsernihallinto
44	Nettomenojen kasvu on 1,1 %	-	Konsernihallinto
45	Hallintotehtävien kustannukset ovat vähentyneet edelliseen vuoteen verrattuna (valtuustokauden aikana yhteensä 5 %)	?	Konsernihallinto
46	Hankintojen tehokkuusindeksi on parantunut edellisvuoden tasoon verrattuna	?	Konsernihallinto
47	Digitalisaatiolla ja työskentelytapojen uudistamisella on saatu aikaan todennettuja tuottavuushyötyjä	?	Konsernihallinto

+ = tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä

+ / - = tavoitteen arvioidaan toteutuvan osittain vuoden loppuun mennessä

- = tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä

? = tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida

Kaupunkitasoiset toiminnan tavoitteet

Vuoden 2019 talousarviossa on asetettu 10 kaupunkitasoista toiminnan tavoitetta. Elokuun lopun tilanteessa viiden ta-

voitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä ja viiden tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvi-

oida. Tavoitteiden eteneminen on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
38	Esimiesarviointien tulokset ovat parantuneet edelliseen vuoteen verrattuna.	Vuoden 2018 esimiesarviointien kaupunkitasoinen tulos oli 3,12 (kaikkien alaisien ja esimiesten keskiarvo), johon kuluva vuoden tulosta verrataan. Vuoden 2019 esimiesarviointi toteutetaan syksyllä. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?
39	Henkilöstön työhyvinvointi on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna.	Tavoitteen arviointi perustuu työhyvinvointimatriisiin, jonka tulokset raportoidaan koko vuoden osalta tilinpäätöksessä. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?
40	Sairauspoissaolojen määrä on laskenut vähintään 3 %.	Sairauspoissaolot ovat tammi-elokuussa vähentyneet kaupunkitasolla -0,8 % edelliseen vuoteen verrattuna. Toteuman perusteella vain konsernihallinto, Tampereen Infra Liikelaitos, kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut, lukiokoulutus sekä ikäihmisten palvelulinjat ovat pääsemässä tavoitteeseen vuonna 2019. Kaupunkitasolla tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-
41	Tilikauden tulos on 29,2 milj. euroa alijäämäinen.	Tilikauden tulosenuste on 46,5 milj. euroa alijäämäinen. Kaupunginvaltuusto on päättänyt 18.2.2019 § 26 muutoksista talousarvioon, joiden myötä alkuperäinen tavoite -28,8 milj. euroa muuttui. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-
42	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset (koko kaupungin tasolla).	Työvoimakustannukset saadaan laskemalla yhteen kaupungin oman henkilöstön henkilöstömenot sekä vuokratyövoiman käytöstä aiheutuneet kustannukset. Työvoimakustannusten tilinpäätösennuste ylittää vuosisuunnitelman 2,6 milj. eurolla. Henkilöstömenojen osuus ylityksestä on 1,5 milj. euroa ja työvoiman vuokrauksen 1,1 milj. euroa. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-
43	Investointien tulosrahoitus-% on 38.	Tilikauden tulosennusteen mukaan investointien tulosrahoitus-% on 34. Kaupunginvaltuusto on päättänyt 18.2.2019 § 26, 11.3.2019 § 44 ja 15.4.2019 § 57 muutoksista talousarvioon, joiden myötä alkuperäinen tavoite 46 % muuttui. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-
44	Nettomenojen kasvu on 1,1 %.	Tilikauden tulosennusteen mukaan nettomenojen kasvu on 4,1 %. Toimintakatteiden ennustetaan toteutuvan 22,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-
45	Hallintotehtävien kustannukset ovat vähentyneet edelliseen vuoteen verrattuna (valtuustokauden aikana yhteensä 5 %).	Hallintotehtävien kustannuksista raportoidaan koko vuoden osalta tilinpäätöksessä. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?
46	Hankintojen tehokkuusindeksi on parantunut edellisvuoden tasoon verrattuna.	Hankintojen tehokkuusindeksin vuoden 2019 tulos lasketaan alkuvuodesta 2020, kun tarvittavat tiedot ovat saatavissa, ja raportoidaan tilinpäätöksessä. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?
47	Digitalisaatiolla ja työskentelytapojen uudistamisella on saatu aikaan todennettuja tuottavuushyötyjä.	Tuottavuuden raportoinnin mallia on kehitetty ja koeraportti on esitetty kaupunginhallitukselle. Toimintatapojen uudistaminen digitalisaation avulla raportoidaan kolmannesvuosittain käynnissä olevan kehittämistyön hyötypotentiaali. Hyötyjen realisointi on riippuvaista kehittämistyön etenemisestä (mm. maankäytön prosessien digitalisointi, varhaiskasvatuksen toiminnanohjausjärjestelmän uudistus ja ohjelmistorobotiikka) ja niiden todentaminen on mahdollista sitä mukaa, kun aihepiiriin kuuluvia projekteja valmistuu. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?

HYVINVOINNIN PALVELUALUE

Palvelualueen talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	98 727	141 984	139 670	145 220	5 550
Toimintamenot	-846 651	-1 245 411	-1 264 867	-1 292 559	-27 692
Toimintakate	-747 924	-1 103 427	-1 125 197	-1 147 339	-22 142

Hyvinvoinnin palvelualueen tammi-elokuussa toteutunut toimintakate on 4,7 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa heikompi. Alkuvuonna nettomenot ovat kasvaneet 3,5 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Tilinpäätösennusteen toimintakate on 22,1 milj. euroa budjetoitua heikompi. Sosiaali- ja terveyslautakunnan ylityshuaka on 21,1 milj. euroa. Suurimmat ylitykset ovat Pirkanmaan sairaanhoitopiirin

palvelutilauksessa sekä lastensuojelun sijaishuollon ja vammaispalvelujen ostopalveluissa. Sivistys- ja kulttuurilautakunnan ennuste on 1,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi. Suurimmat ylitykset ovat varhaiskasvatuksen henkilöstökuiluissa, palvelusetelipäivähoidossa ja koulukuljetuskustannuksissa. Tilinpäätösennusteessa nettomenojen kasvu on 43,9 milj. euroa eli 4,0 prosenttia edellisvuoden tilinpäätökseen verrattuna.

Ennusteessa on huomioitu talousohjelman mukaiset toimenpiteet, joiden arvioidaan toteutuvan 74,5 prosenttisesti. Lautakunnille asetetut tavoitteet uhkaavat jäädä osittain saavuttamatta. Lisäksi palvelualueella on ryhdytty toimenpiteisiin ennustettujen ylitysten pienentämiseksi, mutta käytettävissä olevilla toimenpiteillä ei pystytä merkittävästi pienentämään ennustettuja ylityksiä.

SIVISTYS- JA KULTTUURILAUTAKUNTA

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	27 490	38 472	39 462	40 562	1 100
Toimintamenot	-270 933	-403 454	-414 401	-416 561	-2 160
Toimintakate	-243 443	-364 982	-374 939	-375 999	-1 060
Varhaiskasvatus ja esiopetus					
Toimintatulot	8 697	12 823	13 121	13 521	400
Toimintamenot	-87 941	-131 789	-134 088	-135 078	-990
Toimintakate	-79 244	-118 966	-120 968	-121 558	-590
Perusopetus					
Toimintatulot	7 230	9 966	10 763	10 763	0
Toimintamenot	-113 474	-167 886	-175 376	-175 846	-470
Toimintakate	-106 244	-157 921	-164 613	-165 083	-470
Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut					
Toimintatulot	11 563	15 684	15 579	16 278	700
Toimintamenot	-69 518	-103 779	-104 937	-105 637	-700
Toimintakate	-57 955	-88 095	-89 358	-89 358	0

Suurimmat ylitykset:

- Palvelusetelipäivähoito
- Koulukuljetuskustannukset
- Varhaiskasvatuksen henkilöstökulut

Sivistys- ja kulttuurilautakunnan tammi-elokuun toimintakate on 2,4 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempi. Ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempi toteuma johtuu pääosin perusopetuksen ja kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen saamista hankeavustuksista sekä kasvatus- ja opetuspalvelujen ensikertaisen kalustamisen menojen painottumisesta loppuvuoteen.

Lautakunnan tilinpäätösennuste on 1,1 milj. euroa budjetoitua heikompi, mikä johtuu varhaiskasvatuksen henkilöstökuluista, oppilaskuljetuskustannuksista, työterveydenkuluista ja palvelusetelipäivähoidon laajentamisesta. Ennuste on parantunut 0,55 milj. euroa heinäkuun talouskatsauksesta kasvatus- ja opetus-

palvelujen maksutuottojen, henkilöstökulujen ja avustusten osalta. Talousohjelman toimenpiteiden vaikutukset on otettu huomioon ennusteessa. Tilinpäätösennusteen nettomenojen kasvu edellisvuoteen verrattuna on 11,0 milj. euroa eli +3,0 %. Toimintamenojen kasvuun vaikuttaa kunta-alan palkkatarkistuksen lisäksi lasten määrän kasvuun vastaaminen palvelusetelipäivähoidossa ja perusopetuksessa sekä sisäilmaongelmista johtuvat väistötilaratkaisut.

Kasvatus- ja opetuspalvelut sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut toteuttavat kaupunginvaltuustossa päätettyjä talouden tasapainottamistoimenpiteitä, joita oli vuoden 2019 vuosisuunnitelmassa yhteensä 2,8 milj. euroa. Tilinpäätösennusteessa toimenpiteiden arvioidaan pääosin (82 %) toteutuvan. Päivähoidon ateriat- ja puhtaanapitokustannuksissa ja perusopetuksen kuljetuspalvelujen tehostamisessa ei saavuteta talousohjelmassa arvioitua säästöä. Lisäksi suunnit-

tellut kouluverkkomuutokset eivät toteudu vuonna 2019.

Kasvatus- ja opetuspalvelut on ryhtynyt toimenpiteisiin ennustettujen ylitysten pienentämiseksi. Toimenpiteet on huomioitu elokuun tilinpäätösennusteessa. Vuonna 2018 toteutettiin merkittävä leikkaus tarvikemäärärahoista. Vuonna 2019 säästöjä haetaan lähinnä henkilöstömenoista. Lasten määrä oli kunnallisessa päivähoidossa alkuvuonna keskimäärin sata lasta suurempi edellisvuoteen verrattuna. Elokuun tilanteessa ero on kaventunut ja lapsia on lähes saman verran kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Varhaiskasvatuksen piirissä olevien lasten määrä on kasvanut noin 300 lapsella vuoteen 2018 verrattuna. Varhaiskasvatuksessa syksyllä 2018 aloitettuja tehostamistoimenpiteitä on jatkettu kevään aikana ja syyslukukaudella 2019 on yksiköiden yhdistämisten ja toiminnan tehostamisen kautta tavoitteena saada henkilötöyvuodet las-

kemaan. Elokuun toteuma osoittaa, että tehostamistoimenpiteet ovat alkaneet vaikuttaa toivotulla tavalla. Varhaiskasvatuksen lasten ja henkilöstön suhdelukua pyritään nostamaan 6,5:stä 6,8:aan. Toiminnan tehostamisen toimenpiteitä ovat mm. määräaikaisen henkilöstön vähentäminen, ryhmärakenteen tiivistäminen ja uudelleenjärjestäminen sekä sisarusryhmien purkaminen enemmän ikäkausiryhmiin. Lisäksi vähennetään lyhytaikaisten sijaisten rekrytointia ns. kausi-vipeillä. Varhaiskasvatuksen ryhmät täytetään ryhmä kerrallaan täyteen. Palvelusetelisäntökirjan päivitykseen kiinnitetään huomiota, mikä ei vaikuta vielä vuonna 2019.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintakate on toteutunut tammi-elokuussa 0,1 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempana, mikä johtuu myynti- ja maksutuottojen kertymästä sekä ensikertaisen kalustamisen hankintojen painottumisesta loppuvuoteen. Palvelukokonaisuuden tilinpää-

tösennusteen toimintakate on 0,6 milj. euroa budjetoitua heikompi. Toimintatuottojen ennuste on 0,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempi. Päivähoidossa on ollut ennakoitua enemmän ulkokuuntalaisia lapsia, joista osa vaativan hoidon ja tuen tarpeessa olevia. Maksutuotot ylittivät, koska lasten määrä kunnallisessa päivähoidossa on ollut ennakoitua suurempi. Toimintakulujen ylitysennuste on 1,0 milj. euroa. Henkilöstökulujen ylitys johtuu varhaiskasvatuksen arvioitua suuremmista tva-korotuksista ja eläke-menoperusteisista maksuista. Palvelujen ostojen ylitys aiheutuu työterveyden kuluista. Avustusten ylitys johtuu lasten määrän arvioitua suuremmasta kasvusta palvelusetelipäivähoidossa.

Perusopetuksen toimintakate on toteutunut tammi-elokuussa 1,8 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempana. Tuotot ovat ylittyneet hankkeavustuksista sekä perhevapaakorvauksista johtuen. Kulut ovat alittuneet ensikertaisen kalustamisen hankintojen

painottuessa loppuvuoteen. Tilinpää-tösennusteen toimintakate on 0,5 milj. euroa budjetoitua heikompi. Toimintatuottojen ennuste on vuosisuunnitelman mukainen. Toimintakulujen ylitysennuste on 0,5 milj. euroa, mikä johtuu oppilaskuljetuskustannuksista ja työterveyden kuluista. Taksilain muutoksesta johtuvat järjestelyt ovat nostaneet koulu- ja päiväkotikuljetusten kustannuksia, myös kuljetettavien lasten määrä taksikuljetuksissa on noussut.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen toimintakate on tammi-elokuussa 0,5 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempi. Projekteihin saadut tuet ja avustukset sekä niihin liittyvät kulut ovat toteutuneet vuosisuunnitelmassa arvioitua suurempina. Lisäksi museoravintoloiden myyntituottojen kertymä on ollut vuosisuunnitelmaa parempi. Tilinpää-tösennusteen toimintakate on vuosisuunnitelman mukainen.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Sivistys- ja kulttuurilautakunnalle on asetettu vuoden 2019 talousarviossa kuusi toiminnan tavoitetta. Elokuun lopun ti-

lanteessa viiden tavoitteen arvioidaan toteutuvan ja yhden tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden lop-

puun mennessä. Tavoitteiden etenemisen on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
1	Koululaisten fyysinen toimintakyky on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna.	Kansallisen mittauksen tulosten perusteella koululaisten fyysisessä toimintakyvyssä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia, mutta suuntaus on positiivinen. 20 metrin viivajuoksussa tyttöjen kestävyyskunto on parantunut muutaman prosenttiyksikön. Poikien kestävyyskunto on pysynyt samana. Sekä tyttöjen että poikien kehon liikkuvuus on edellisestä vuodesta parantunut noin yhden prosenttiyksikön. Heitto-kiinniotto-yhdistelmässä sekä tyttöjen että poikien heikoimman tuloslohkon tulokset ovat vähentyneet 2-3 prosenttiyksikköä. Mikäli positiivinen kehitys jatkuu, saattaa muutos olla pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna merkittävä. Tavoite on toteutunut.	+
6	Tyytyväisyys palveluihin on parantunut valituissa kohteissa (perusopetus, nuorisopalvelut).	Perusopetuksen asiakastytyväisyys oli kuluvaan vuoden mittauksessa 8,36 eli parempi kuin vuonna 2018 (8,25). Asteikkona mittauksessa on kouluarvosana 4-10. Nuorisopalvelujen tyytyväisyysmittaustapaa on muutettu. Ensimmäinen vertailutieto valmistuu myöhemmin syksyllä. Tyytyväisyys on korkealla tasolla (NPS 88). Tavoite on toteutunut perusopetuksen osalta. Nuorisopalvelujen osalta tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	+
10	Tampereen oppimistulokset ovat suurten kaupunkien keskiarvoa paremmat.	Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen 1. luokan pitkittäistutkimukseen ja 7. luokkalaisten englanninkielen arviointiin osallistuneet tamperelaiset koulut olivat valtakunnan keskiarvossa tai keskiarvon yläpuolella. Loppuvuodesta saadaan vielä 9. luokan äidinkielen ja kirjallisuuden arviointi. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
22	Kävijämäärät keskeisissä kohteissa ovat kasvanneet edelliseen vuoteen verrattuna.	Kävijämäärät ovat kasvaneet maltillisesti edelliseen vuoteen verrattuna lähes kaikissa kulttuuri- ja vapaa-ajan kohteissa. Suhteellisesti suurinta kasvu on ollut Taidemuseossa ja kirjastoissa. Muumimuseon kävijämäärä on kasvanut viime vuoden vastaavaan tilanteeseen verrattuna. Särkänniemen kävijämäärät kasvoivat tammi-elokuussa 6,7 % ollen yhteensä 608 666. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
23	Tampereella järjestettyjen kansallisen ja kansainvälisen tason tapahtumien määrä on säilynyt edellisen vuoden tasolla.	Suurtapahtumien määrä on pysynyt ennallaan edelliseen vuoteen verrattuna. Hakuja on tammi-elokuussa toteutettu n. 15, joiden tuloksena on saatu 7 suurtapahtumaa, 3 on hävitty tai niistä on luovuttu ja osa on kesken. Toteutettavien tapahtumien koko kasvaa huomattavasti. Tapahtumien määrän odotetaan toteutuvan edellisen vuoden tasolla. Kansainvälisten kongressien hakuja on toteutettu 12, joiden tuloksena on saatu 3 kongressia, 7 on kesken, 2 on hävitty tai niistä on luovuttu. Hakuprosessien määrä on kasvanut, mutta toteutettavien kongressien koko on pienentynyt. Liikunnan kansallisten ja kansainvälisten tapahtumien määrä on kasvanut merkittävästi. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
42	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset.	Sivistys- ja kulttuurilautakunnan alaisen toiminnan työvoimakustannusten ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelman yhteensä 0,4 milj. eurolla. Henkilöstökulujen ylitykseen vaikuttavat varhaiskasvatuksen arvioitua suuremmat tehtävän vaativuuden arviointi (TVA) -korotukset ja eläkemenoperusteiset maksut. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa henkilöstömenojen ylitykset johtuvat projektirahoituksella palkatuista henkilöistä, joita ei oltu huomioitu budjetissa. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-

Investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Bruttoinvestoinnit	-2 339	-7 845	-12 216	-9 761	2 455

Sivistys- ja kulttuurilautakunnan investointiennuste on 9,8 milj. euroa, mikä on 2,5 milj. euroa budjetoitua vähemmän.

Kasvatus- ja opetuspalvelujen investointiennuste on 2,9 milj. euroa, mikä on 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempi. Vuosisuunnitelman investoinneista merkittävä osuus kohdistuu päiväkotien ja koulujen ensikertaiseen kalustamiseen. Suurin yksittäinen kohde on Vuoreksen koulu. Varhaiskasvatuksen ensikertaisen kalustamisen menojen ennustetaan alittuvan 0,1 milj. euroa.

Lentävänniemen koulun ensikertainen kalustaminen siirtyy osittain vuodelle 2020. Perusopetuksen ensikertaisen kalustamisen menojen ennakoitua alittu- van 0,045 milj. euroa.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen investointiennuste on 6,9 milj. euroa, mikä alittaa vuosisuunnitelman 2,3 milj. eurola. Investointien toteuttaminen on käynnistynyt hitaasti (tot. 16,8 %). Suurimmat investointimäärärahat, Sorsapuiston tekojää ja Kaupin urheilupuisto, yhteensä 6 milj. euroa, ovat vielä lähes käyttä-

mättä, mutta rakentaminen on käynnistynyt. Kaupin investoinneista toteutuu kuluvana vuonna pesäpallokenttä (1,05 milj. euroa) eli vuosisuunnitelmaan varustusta 3 milj. euron investoinnista 1,95 milj. euroa jää käyttämättä. Suunniteltu huoltorakennus kohdistetaan Asunto- ja kiinteistölautakunnan investointeihin ja se toteutuu vuonna 2020. Kirjastoauton hankinta siirtyy ensi vuoteen ja määräraha jää tältä vuodelta käyttämättä.

SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	71 237	103 512	100 207	104 658	4 450
Toimintamenot	-575 718	-841 957	-850 465	-875 998	-25 532
Toimintakate	-504 481	-738 445	-750 258	-771 340	-21 082
Ikäihmisten palvelut					
Toimintatulot	33 566	48 599	48 425	49 325	900
Toimintamenot	-137 115	-201 533	-208 020	-209 502	-1 483
Toimintakate	-103 550	-152 933	-159 595	-160 178	-583
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut					
Toimintatulot	5 634	8 917	8 259	8 659	400
Toimintamenot	-64 813	-93 036	-91 984	-98 484	-6 500
Toimintakate	-59 179	-84 119	-83 726	-89 825	-6 099
Vastaanottopalvelut					
Toimintatulot	13 108	18 358	19 268	19 768	500
Toimintamenot	-58 817	-85 752	-90 343	-89 843	500
Toimintakate	-45 709	-67 394	-71 074	-70 074	1 000
Psykososiaalisen tuen palvelut					
Toimintatulot	18 339	26 377	23 746	25 996	2 250
Toimintamenot	-100 534	-149 199	-148 214	-156 464	-8 250
Toimintakate	-82 195	-122 822	-124 468	-130 468	-6 000
Erikoissairaanhoidon palvelut					
Toimintatulot	589	1 261	510	910	400
Toimintamenot	-214 439	-312 438	-311 905	-321 705	-9 800
Toimintakate	-213 849	-311 177	-311 395	-320 795	-9 400

Suurimmat ylitykset:

- PSHP:n palvelutilaus
- Lastensuojelun sijaishuollon ostot
- Vammaispalvelujen ostot ja avustukset

Sosiaali- ja terveyslautakunnan tammi-elokuun toimintakate on 7,0 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa heikompi. Suurimmat ylitykset ovat lastensuojelun sijaishuollon ostopalveluissa ja erikoissairaanhoidossa.

Tilinpäätösennusteen toimintakate on 21,1 milj. euroa budjetoitua huonompi. Ennuste on heikentynyt 0,4 milj. euroa

heinäkuun talouskatsauksesta, mikä johtuu päihde- ja mielenterveyspalvelujen palvelutarpeen kasvusta. Ennusteessa on huomioitu vuosisuunnitelmaan sisältyvät talousohjelman toimenpiteet. Tilinpäätösennusteen nettomenojen kasvu edellisvuoteen verrattuna on 32,9 milj. euroa eli +4,5 %. Talousarvion mahdollistama kasvu on 1,6 %, mikä on selvästi edellisvuosien keskimääräistä kasvua alhaisempi taso. Toimintamenojen kasvuun vaikuttaa kunta-alan palkkaratkaisun lisäksi palvelutarpeen kasvu.

Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan 4,5 milj. euroa budjetoitua suurempina, mikä johtuu myynti- maksumuutosten toteumasta. Myyntituottojen ylitys johtuu mm. kotikuntalain mukaisten palvelujen laskutuksesta muilta kunnilta, pakolaisten kustannuskorvauksista, ulkokuntamyynteistä sekä aiheutuneisiin kustannuksiin perustuvasta Oriveden yhteistoimintaosuudesta. Maksumuutosten hyvään kehitykseen ovat vaikuttaneet asiakasmaksujen korotukset ja uusien yksiköiden aloitus ikäihmisten palveluissa.

Toimintakulujen ennuste on 25,5 milj. vuosisuunnitelmaa suurempi. Suurimmat ylitykset ovat palvelujen ostoissa, mikä johtuu asiakasmäärän, palvelujen kysynnän ja palvelutarpeen kasvusta. Vuoden 2019 vuosisuunnitelmassa palvelujen ostojen budjetti on samalla tasolla kuin vuoden 2018 tilinpäätös. Ylityksiä on mm. lastensuojelun sijaishuollossa, vammaispalveluissa, päihde- ja mielenterveyspalveluissa, kotihoidon resurssipoolin ostoissa sekä Pshp:n erikoissairaanhoidon palvelutilauksessa. Henkilöstökulujen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelmaa pienempinä, mikä johtuu alkuvuoden rekrytointiongelmista vastaanottopalveluissa, mielenterveyspalveluissa ja kotihoidossa. Tilannetta on jouduttu paikkaamaan palvelujen ostoilla. Aineet, tarvikkeet ja tavarat -tiliryhmän kulujen ylitykset johtuvat lääke- ja hoitotarvikekustannusten kasvusta. Avustusten ylitysennuste johtuu mm. vammaisten henkilökohtaisten avustajien palkkauksesta, vammaisten palvelusetelikustannuksista, alle 21 vuotiaiden omaishoidon tuen kustannuksista sekä pakolaisten toimeentulotuen kustannuksista, johon saadaan vastavasti valtionkorvauksia.

Avo- ja asumispalvelut toteuttaa kaupunginvaltuustossa päätettyjä talouden tasapainottamistoimenpiteitä, joita oli vuoden 2019 vuosisuunnitelmassa yhteensä 6,5 milj. euroa. Tilinpäätöksenusteessa toimenpiteiden arvioidaan toteutuvan (71 %) osittain. Lastensuojelun rakennemuutoksella, uusien toimintatapojen hyödyntämisellä sydämen vajaatoimintapotilaiden hoidossa ja erikoislääkärikonsultaatioiden hyödyntämisellä terveysasemilla ei saavuteta talousohjelmassa arvioituja säästöjä. Lisäksi palveluryhmä on ryhtynyt muihin toimenpiteisiin ennustettujen ylitysten pienentämiseksi.

Tuottavuuden parantamiseksi on aloitettu (3/2019) pilotteja vammaispal-

veluissa, lastensuojelun sijaishuollon ostopalveluissa, terveysasemilla (ml. erikoissairaanhoidon läheteet), kotihoidossa (ml. asiakkaiden sairaalahoito) ja asumispalvelujen asiakasohjauksessa. Toiminnan tehostamisessa hyödynnetään viime vuoden lopulla valmistunutta NHG:n toteuttamaa kustannus selvitystä, mikä koski palvelutalon kotihoitoa, ikäihmisten lääkäripalveluja, Acutan monikäyntipotilaita sekä lasten ja nuorten kiireellisiä sijoituksia.

Erikoissairaanhoidossa on perustettu kustannusten hallinnan työryhmä, mikä raportoi Pirkanmaan kunnanjohtajille ja sosiaali- ja terveyspalvelujen johtajille. Yhteistyössä PSHP:n ja muiden tilaajarenkaiden kanssa on valmisteltu toimenpiteitä, joilla ylitysennustetta pyritään pienentämään vuoden 2019 aikana. Lisäksi toteutetaan talousohjelman mukaisia toimenpiteitä PSHP:n ylitysten pienentämiseksi: vähennetään Yle-gerpalvelulinjan vuodeosastokäyttöä (Arvo-osasto aloitti 3/2019), vähennetään neurologian palvelulinjan vuodeosastokäyttöä vähentämällä vuodeosastopaikkojen lukumäärää, vähennetään Acutan käyttöä kiirevastaanottojen käyttöä tehostamalla, vähennetään tarvetta lähettää potilaita TAYS:iin ottamalla käyttöön erikoislääkärivastaanotot terveysasemilla.

Ikäihmisten palveluissa toimenpiteenä on tuotettavien palvelujen monipuolistaminen ja tuki mm. NHG-selvityksen mukaisesti (esim. entinen palvelutalon kotihoito).

Vastaanottopalveluissa hoitotarvikepalvelun kriteerien tiukentamisella pyritään saamaan säästöjä, mutta kustannusten kasvun hillitseminen on haasteellista kasvavista asiakasmääristä, ikäihmisten rakennemuutoksesta, diabeetikoiden määrän kasvusta ja uusien välineiden käyttöönotosta johtuen.

Psykososiaalisen tuen palveluissa kiinnitetään huomiota vammaispalvelu-

jen asiakasohjauksen talousohjaukseen (mm. kustannusseurantatyökalu) ja henkilökohtaisen avun työnantajamallin tunnisturantaan (SuoraTyö-sijaismaksajajärjestelmän laajentaminen). Vuoden 2020 alussa on myös aloittamassa maakunnallinen henkilökohtaisen avun keskus, johon myöhemmässä vaiheessa voisi liittyä myös omaishoidon tuki.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa on perustettu kotitiimi (5/2019), jonka tavoitteena on lasten kiireellisten sijoitusten jatkopäätösten lyhentäminen ja kiireellisten sijoitusten estäminen. Lastensuojelun sijaishuollon sosiaalityöntekijöiden ja hankintasuunnittelijan lisärekrytoinneilla tavoitellaan vähintään vastaavat säästöt ostopalveluista.

Toimintaa tehostetaan myös hallintoa keventämällä. Toimenpiteinä on mm. sihteeripalveluselvityksen tekeminen ja muut työjärjestelyt. Sairauspoissaoloja ja niistä johtuvia sijaiskustannuksia pyritään vähentämään mm. lähiesiemiestyötä kehittämällä. Henkilöstön rekrytointia omaan toimintaan vuokratyön sijaan on tehostettu (mm. hammaslääkärit, sosiaalityöntekijät, kotihoidon työntekijät). Alkuvuonna on täytetty 9 lääkärivirkaa, 21 sosiaalityöntekijän virkaa oli haussa ja virat saadaan täytettyä, palkkauksia on tarkistettu, vinkkauspalkkiot on otettu käyttöön rekrytointihaasteellisilla aloilla ja ennakoivan rekrytoinnin suunnitelma on valmisteilla. Muita toimenpiteitä on potentiaalisten työntekijöiden henkilörekisteri, rekrytoinnin vastuuttaminen ja ennustava henkilöstösijoitustyökalu (terveysasemat).

Suurimpien ylitysten osalta (erikoissairaanhoidon palvelutilaus, lastensuojelun sijaishuollon ostot ja vammaispalvelujen ostopalvelut) ei ole nähtävissä, että toimenpiteet riittäisivät ennustettujen ylitysten estämiseksi.

Ikäihmisten palvelulinjan toimintakate on toteutunut 1,6 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempana.

Merkittävimmät poikkeamat ovat syntyneet henkilöstökuluissa ja toimintatuotoissa. Toimintatuottojen ylitykset johtuvat kotikuntakorvausten ja maksutuottojen suotuisasta kehityksestä. Henkilöstökulujen alitukseen vaikuttavat rekrytointihaasteet ja Puistosairaan uuden arviointi- ja kuntoutusosaston ennakoitua myöhäisempi aloitus. Tilinpäätösennusteen toimintakate on 0,6 milj. euroa budjetoitua heikompi. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan 0,9 milj. euroa budjetoitua suurempina, mikä johtuu kotikuntalain mukaisten palvelujen laskutuksesta muilta kunnilta, kotihoidon asiakasmaksujen korotuksista sekä Satamakadun tehostetun palveluasumisen yksikön ja arviointi- ja kuntoutusosaston aloituksesta. Toimintakulujen ylitysennuste on 1,5 milj. euroa. Kotihoidon resurssipoolin tilapäisten kotihoidon ostojen ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelman, mikä aiheutuu kotihoidon asiakasmäärän ja palvelutarpeen kasvusta sekä oman toiminnan rekrytointihaasteista. Vastaavasti henkilöstökulujen ennuste on budjetoitua pienempi, mikä johtuu kotihoidon resurssipoolin rekrytointiongelmista. Vuokrakulujen ylitysennuste johtuu pääosin Toukolan asumisyksikön palvelutulojen vuokrista, johon ei ole varauduttu budjetissa.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toimintakate on toteutunut 3,9 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa heikompana, mikä johtuu pääosin lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen palvelutarpeen kasvusta. Kiireellisten sijoitusten määrä lisääntyi tammielokuussa 4 prosenttia ja lyhytaikaiset hoitovuorokaudet 30 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Pitkäaikaiset hoitovuorokaudet lisääntyivät 8 prosenttia. Palvelulinjan tilinpäätösennusteen toimintakate on 6,1 milj. euroa budjetoitua heikompi. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan

yhteensä 0,4 milj. euroa budjetoitua suurempina, mikä johtuu perhehoidon tuen ja nuorten päiväystyöskentelöjen myyntituotoista sekä opiskeluterveydenhuollon maksutuotoista. Toimintakulujen ylitysennuste on 6,5 milj. euroa, mikä johtuu pääosin lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen kasvusta. Lisäksi sijais- ja jälkihuollon avustukset sekä alle 21-vuotiaiden omaishoidontuki ylittävät budjetin.

Vastaanottopalvelujen toimintakate on toteutunut 1,3 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempana, mikä johtuu pääosin henkilöstömenojen ja Tesoman hyvinvointiallianssin ostojen alittumisesta. Palvelulinjalla on ollut suuri määrä täyttämättömiä vakansseja ja suun terveydenhuollon kiireettömän hoidon jonoa on jouduttu purkamaan vuokratyövoimalla. Palvelulinjan tilinpäätösennusteen toimintakate on 1,0 milj. euroa budjetoitua parempi. Toimintatuottojen ennuste 0,5 milj. euroa budjetoitua suurempi, mikä johtuu Oriveden aiheutuneisiin kustannuksiin perustuvasta yhteistoimintaosuustulosta ja vastaanottotoiminnan ulkokuntatuloista. Toimintakulujen ennuste on 0,5 milj. euroa budjetoitua pienempi. Henkilöstökuluissa ennustetaan säästöä alkuvuonna erityisesti suun terveydenhuollossa täyttämättöminä olleiden vakanssien vuoksi. Vastaavasti työvoiman vuokrauskulut ylittyvät, jolla puretaan aikuisten kiireettömän hoidon jonoja oman toiminnan työvoimavajeen vuoksi. Tesoman hyvinvointiallianssin palvelujen ostojen budjetti on selvästi hyvinvointikeskuksen tämänhetkistä toimintaa suuremmalla tasolla. Hoitotarvikekustannusten ennustetaan kasvavan noin 8 % (edellisvuonna kasvu oli 10 %). Hoitotarvikepalvelun kriteerien tiukentamisella pyritään saamaan säästöjä, mutta kustannusten kasvun hillitseminen on haasteellista kasvavista asiakasmääristä, ikäihmisten rakennemuutoksesta, diabeetikoiden

määrän kasvusta ja uusien välineiden käyttöönotosta johtuen.

Psykososiaalisen tuen palvelujen toimintakate on toteutunut tammi-elokuussa 0,3 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempana, mikä johtuu pääosin myyntituottojen toteumasta. Palvelulinjan tilinpäätösennusteen toimintakate on 6,0 milj. euroa budjetoitua heikompi. Ennuste on heikentynyt 0,6 milj. euroa heinäkuun tilanteesta pääosin päihde- ja mielenterveyspalvelujen palvelutarpeen kasvusta sekä huume-kuntoutuksen lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden kasvavista ostoista johtuen. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan 2,3 milj. euroa budjetoitua suurempina, mikä johtuu myyntituottojen ennustesta. Tuottojen ylitystä selittävät kotikuntalain mukaisten palvelujen laskutus muilta kunnilta, pakolaisten toimeentulotuen valtion korvaukset, Oriveden aiheutuneisiin kustannuksiin perustuva yhteistoimintaosuustulo ja tulkkikeskuksen myyntituotot. Toimintakulujen ylitysennuste on 8,3 milj. euroa, mikä johtuu pääosin vammaispalvelujen ostojen ja avustusten ylityksestä. Palvelujen ostojen kuluvan vuoden talousarvio on viime vuoden toteumaa pienempi. Palvelujen ostojen suurimmat ylitysennusteet ovat kehitysvammaisten laitoshoidossa, uuden asumisyksikön kustannuksissa, omaan kotiin tuotetussa vammaisten palveluasumisessa sekä kotikuntakorvauksissa. Ylitykseen vaikuttaa vuosisuunnitelmaa suurempi asiakasmäärän kasvu, asiakkaiden hoitoisuuden kasvu ja hintojen nousu. Lisäksi päihde- ja mielenterveyspalvelujen ostot ylittyvät päihdekuntoutuksen ja tuetun asumisen palvelutarpeen kasvusta johtuen. Mielenterveyspalvelujen vuokratyövoiman ostojen ennustetaan ylittävän rekrytointihaasteista johtuen. Lääke- ja hoitotarvikemenot ylittyvät huume-kuntoutuksen lisääntymisestä johtuen. Avustusten ylitys johtuu vammaisten henkilökohtais-

ten avustajien kustannuksista ja vammaisten palvelusetelikustannuksista sekä avustuksiin kirjattavista pakolaisten kustannuksista, joihin saadaan vastavasti valtion korvauksia.

Erikoissairaanhoidon tammi-elokuun toimintakate on toteutunut 6,3 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa heikompana, mikä johtuu Pirkanmaan sairaanhoitopiirin (PSHP) erikoissairaanhoidon palvelutilauksen ylityksestä. PSHP:lta hankittavan erikoissairaanhoidon vertailukelpoinen laskutus kasvoi tammi-elokuussa 2,0 % (n. 4

milj. euroa) vuoteen 2018 verrattuna. Avohoitokäyntien määrä kasvoi 6,3 % viime vuoteen verrattuna ja vastaavasti vuodeosastojaksojen määrä on vähentynyt 3,4 % ja hoitopäivien määrä 6,2 %. Tilinpäätösennusteen toimintakate on 9,4 milj. euroa budjetoitua huonompi PSHP:n palvelutilauksen ylityksestä johtuen. Toimintatuottojen ennuste on 0,4 milj. euroa budjetoitua parempi, mikä johtuu pääosin Tammenlehvän budjetoitua suuremmasta maksutulokertymästä. Toimintakulujen ylitysennuste on yhteensä 9,8 milj. euroa. Kuluvan vuoden

PSHP:n palvelutilaus on edellisvuoden toteumaa pienempi. Alkuvuoden toteutuneen laskutuksen perusteella erikoissairaanhoidon tilauksen ennustetaan ylittyvän 10,0 milj. euroa vuonna 2019. Yhteistyössä PSHP:n ja muiden tilaajarenkaiden on valmisteltu toimenpiteitä, joilla ylitysennustetta pyritään pienentämään vuoden 2019 aikana. Avustusten ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelmaa pienempänä, mikä johtuu erikoissairaanhoidon palvelusetelien suunnittelua pienemmästä käytöstä.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Sosiaali- ja terveyslautakunnalle on asetettu vuoden 2019 talousarviossa kuusi toiminnan tavoitetta. Elokuun lopun ti-

lanteessa kolmen tavoitteen arvioidaan toteutuvan ja kahden tavoitteen toteutuvan osittain vuoden loppuun mennessä.

Yhden tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida. Tavoitteiden eteneminen on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
3	Ikäihmisistä 92 % asuu kotona, 6 % tehostetussa palveluasumisessa ja 2 % pitkäaikaisessa laitoshoidossa.	Elokuun lopun tilanteessa ikäihmisistä 91,1 % asuu kotona, 7,2 % tehostetussa palveluasumisessa ja 1,7 % pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan osittain vuoden loppuun mennessä. Tavoitteeseen pääsemiseksi myös kotona asuvien osalta tehdään seuraavia toimenpiteitä: Kotihoidon lääkäritoiminta on tukenut kotihoitoa. Kotihoidon arviointi- ja kuntoutusosasto Arvo vahvistaa kotona tapahtuvaa kuntoutusta ja toimintakykyä.	+/-
4	Lastensuojelun asiakkaiden osuus väestöstä (0-17-vuotiaat) on enintään 5,9 %.	Lastensuojelun asiakasmäärä jatkoi edelleen kasvua. Pääosin kasvu selittyy sijaishuollon palvelussa olevien asiakkaiden määrän lisääntymisellä. Avohuollon palvelussa olevien asiakkaiden määrä säilyi ennallaan. Lastensuojeluilmoitusten määrä lisääntyi tammi-elokuussa 27 prosenttia ja kiireellisten sijoitusten määrä 4 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Touko-elokuussa tehtiin kuitenkin 7 prosenttia vähemmän kiireellisiä sijoituksia kuin vuosi sitten vastaavana ajankohtana. Lyhytaikaiset hoitovuorokaudet lisääntyivät 30 prosenttia ja pitkäaikaiset 8 prosenttia koko kauden aikana. Lyhytaikaisten hoitovuorokausien kasvun arvioidaan osittain taittuvan uuden työmuodon (Kotipysäkki) aloitettua keväällä, vaikkakin rekrytointivaikeuksien ja irtisanoutumisen johdosta työmuoto toimii toistaiseksi vajaamiehisenä. Alkuvuoden asiakasmäärän kasvusta huolimatta tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
5	Pitkäaikaisasunnottomien määrä on vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna.	Asunnottomuusselvitys THL:lle tehdään vuosittain marraskuussa eli tavoitteen toteutumisesta raportoidaan valtuustolle tilinpäätöksessä. Asumiseen liittyviin ongelmatilanteisiin ja vuokratilanteisiin tarjotaan apua Tamperelaisten vuokra-asukkaiden talousongelmien ennaltaehkäisy -hankkeen avulla ja osana aikuissosiaalityön perustyötä. Tampereen Vuokratilanteiden ja Tampereen vuokra-asunnot Oy:n asukkaita palveleva asumisneuvontatoiminta vakinaistetaan osaksi sosiaalipalveluiden neuvonnan toimintaa. Tampereen kaupunki on mukana valtakunnallisen Asunnottomuustyön yhteistyöohjelmassa. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?
6	Tyytyväisyys palveluihin ja on parantunut valituissa kohteissa (terveysasemat).	Tyytyväisyys palveluihin (NPS-tulos) oman toiminnan, Oriveden ja ostopalvelujen terveysasemilla nousi tammi-elokuussa tulokseen 56, mikä on edeltävän vuoden vastaavaa ajanjaksoa parempi (53). Tulos parani erityisesti Linnainmaan terveysasemalla sekä kaikilla Oma Lääkärisi -terveysasemilla. Uudessa toimintamallissa edeltävän vuoden loppupuolella tehdyt korjausliikkeet ja puhelinpalveluresurssin vahvistaminen sekä ostopalvelutoiminnan vakiintuminen ovat todennäköisesti vaikuttaneet tyytyväisyyden lisääntymiseen. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
13	Erityistä tukea tarvitsevien työllistymisedellytykset ovat parantuneet.	Erityistä tukea tarvitsevien ohjaaminen työllistymisedellytyksiä parantaviin palveluihin on ollut vuonna 2019 haasteellisempaa kuin työllisyyskokeilun aikana kaupungin toimivallan muutoksesta johtuen. Tällä hetkellä asiakkaat ohjautuvat kaupungin työllisyyspalveluihin TE-toimistosta sen tekemän palvelutarvearvion perusteella. Kelan työttömyysturvan saajien sijoittuminen aktiivitoimenpiteeksi luettaviin palveluihin laski viisi prosenttia vuoden takaisesta, mutta oli kuitenkin edelleen 34 % korkeammalla tasolla kuin kaksi vuotta sitten työllisyyskokeilun alkaessa. Palveluiden vaikuttavuus on hyvää. Esimerkiksi työllisyyspalveluiden työhön ja koulutukseen suuntaavasta kuntouttavasta työtoiminnasta suoraan työhön, koulutukseen tai työkokeiluun eteni 42 % asiakkaista. Osallisuutta vahvistavaan kuntouttavaan työtoimintaan on osallistunut 490 asiakasta. Palvelun päättäneistä asiakkaista 35 % on siirtynyt työllistymispolulla eteenpäin. Sosiaaliseen kuntoutukseen on osallistunut 371 asiakasta. Palvelun päättäneistä asiakkaista 9 % on siirtynyt työllistymispolulla eteenpäin. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan osittain vuoden loppuun mennessä. Tavoitteen toteutumista pyritään tukemaan seuraavilla toimenpiteillä: Asiakasohjauksen toimivuutta kaupungin työllisyyspalveluihin pyritään parantamaan sopimuksellisella palvelualue-tayhteistyöllä TE-toimiston kanssa. Vuodelle 2019 sovitut asiakasohjausmäärät eivät ole toteutuneet. Tampere myös valmistautuu hallitusohjelman mukaiseen kuntien työllisyyskokeilun toimivallan laajentamiseen ja työllisyyskokeilujen uudelleen käynnistämiseen vuoden 2020 aikana.	+/-
42	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset.	Sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisen toiminnan työvoimakustannusten ennustetaan alittavan vuosisuunnitelman 1,1 milj. eurolla. Henkilöstökulujen ennuste 2,2 milj. euroa on vuosisuunnitelmaa pienempi alkuvuoden rekrytointihaasteista johtuen. Vastaavasti suun terveydenhuollon ja mielenterveyspalvelujen lääkärin vuokratyövoiman ostojen ennustetaan ylittävän yhteensä 1,1 milj. euroa. Lisäksi kotihoidon resurssipoolin ostot ylittivät resurssipoolin vakanssien rekrytointiongelmien vuoksi. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

Investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Bruttoinvestoinnit	-237	-1 767	-1 912	-1 241	671
Pysyvien vastaavien luovutustulot	0	2 494	0	0	0

Sosiaali- ja terveyslautakunnan investointien toteutuminen painottuu loppuvuoteen. Investointiennuste on 1,2 milj. euroa, mikä on 0,7 milj. euroa budje-

toitua vähemmän. Investointimenojen alitus johtuu Tullinkulman remontin viivästyisestä, jossa opiskeluterveydenhuollon keskitetyn toimipisteen ja

vastaanottopalvelujen ensikertaisen kalustamisen investoinnit siirtyvät osittain vuodelle 2020.

ELINVOIMAN JA KILPAILUKYVYN PALVELUALUE

Palvelualueen talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2018	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	221 490	344 154	339 793	342 928	3 135
Toimintamenot	-188 509	-288 861	-283 917	-290 054	-6 137
Toimintakate	32 982	55 293	55 876	52 874	-3 002

Elinvoiman ja kilpailukyvyyn palvelualueen tammi-elokuun toimintakate on 33,0 milj. euroa. Asunto- ja kiinteistölautekunnan toimintakate on 87,3 milj. euroa ja elinvoima- ja osaamislautakunnan toimintakate on -54,3 milj. euroa.

Asunto- ja kiinteistölautekunnan toimintakatteen tilinpäätösennuste 140,0 milj. euroa on vuosisuunnitelman mukainen. Toimintatuottojen ennuste ylittää vuosisuunnitelman 1,1 milj. eurolla tilavuokratulojen kasvun johdosta. Toi-

mintakulujen ennuste ylittää vuosisuunnitelman 1,1 milj. eurolla pääasiassa palvelujen ostoista johtuen.

Elinvoima- ja osaamislautakunnan tilinpäätösennusteessa toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 3,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana ollen -87,1 milj. euroa. Ennuste on parantunut edelliseen raportointiin nähden 0,8 milj. euroa. Toimintatuottojen ennustetaan ylittävän budjetoidun 2,0 milj. eurolla johtuen ammatillisen koulutuk-

sen valtionosuustulojen ylityksestä sekä Työllisyyspalveluihin kohdistuvista velvoitetöyöllistettävien palkkatuista. Toimintakulujen ennustetaan toteutuvan 5,0 milj. euroa budjetoitua suurempina. Ylitys johtuu pääosin ammatillisen koulutuksen henkilöstömenojen ylityksestä (2,4 milj. euroa) sekä työmarkkinatuen kuntaosuudesta, jonka ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelma 1,2 milj. eurolla.

ELINVOIMA- JA OSAAMISLAUTAKUNTA

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	62 705	95 900	92 522	94 557	2 035
Toimintamenot	-117 016	-184 442	-176 595	-181 632	-5 037
Toimintakate	-54 312	-88 542	-84 073	-87 075	-3 002
Ammatillinen koulutus					
Toimintatulot	28 341	86 334	85 173	85 907	734
Toimintamenot	-55 563	-90 113	-85 328	-87 550	-2 222
Toimintakate	-27 222	-3 780	-155	-1 643	-1 488
Lukiokoulutus					
Toimintatulot	1 111	1 691	1 653	1 653	0
Toimintamenot	-18 658	-27 350	-27 914	-28 071	-157
Toimintakate	-17 548	-25 659	-26 261	-26 418	-157
Työllisyyspalvelut					
Toimintatulot	4 984	6 509	5 503	6 662	1 159
Toimintamenot	-34 743	-52 125	-48 876	-51 535	-2 659
Toimintakate	-29 759	-45 616	-43 373	-44 873	-1 500
Yrityspalvelut ja edunvalvonta					
Toimintatulot	119	1 112	193	193	0
Toimintamenot	-5 168	-10 878	-9 144	-9 144	0
Toimintakate	-5 049	-9 766	-8 951	-8 951	0
Kehitysohjelmat (Keskusta ja Hiedanranta)					
Toimintatulot	25	255	0	142	142
Toimintamenot	-2 884	-3 976	-5 333	-5 333	0
Toimintakate	-2 860	-3 721	-5 333	-5 191	142

Suurimmat ylitykset:

- Ammatillisen koulutuksen henkilöstömenojen ennustetaan toteutuvan suunniteltua suurempina.
- Työmarkkinatuen kuntaosuuden ennuste ylittää vuosisuunnitelman 1,2 milj. eurolla. Edelliseen vuoteen verrattuna työmarkkinatukimenot ovat kuitenkin toteutumassa 2,7 milj. euroa pienempinä.

Elinvoima- ja osaamislautakunnan toimintakate toteutui tammi-elokuussa 1,4 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempana. Toimintatuotot toteutuivat 1,0 milj. euroa suunniteltua suurempina ja toimintakulut alittivat budjetin yhteensä 0,4 milj. eurolla. Toimintatuotot ylittyivät pääasiassa johtuen työllisyyspalveluihin kohdistuvien avustusten kasvusta. Merkittävin toimintakulujen alitus kohdistui palvelujen os-

toihin. Palvelujen ostot toteutuivat tammi-elokuussa yhteensä 2,7 milj. euroa suunniteltua pienempinä, mikä johtuu pääasiassa Tredun oppisopimuspalvelujen arvioitua pienemmistä ostoista sekä kehitysohjelmien ja elinkeinopalvelujen hankintojen painottumisesta loppuvuoteen.

Tilinpäätösennusteen mukaan lautakunnan toimintakate toteutuu 3,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Toimintatuottojen ennustetaan ylittävän budjetoidun 2,0 milj. eurolla johtuen pääasiassa Työllisyyspalveluihin kohdistuvista avustuksista kuten palkkatuista ja velvoitetyöllistettävien korvauksista valtiolta sekä Tredun myyntitulojen kasvusta. Toimintakulujen ennustetaan toteutuvan 5,0 milj. euroa budjetoitua

suurempina. Ammatillisen koulutuksen henkilöstömenojen ennustetaan ylittävän budjetin 2,4 milj. eurolla. Työllisyyspalveluissa suurin ylitysuhka kohdistuu työmarkkinatuen kuntaosuuteen, jonka ennustetaan ylittävän vuosisuunnitelma 1,2 milj. eurolla.

Kaupunginhallitus edellytti maaliskuun talouskatsauksen käsittelyn yhteydessä (KH 6.5.2019 § 193), että kaupungin toimintayksiköiden tulee toteuttaa talouden tehostamistoimenpiteitä ja pyrkiä kaikin mahdollisin keinoin välttämään kuluvan vuoden talousarviota uhkaavat ylitykset, ja että toimenpiteistä tulee raportoida kaupunginhallitukselle vuoden aikana talousraportoinnin yhteydessä. Ammatillisen koulutuksen osalta on käynnistetty toimenpideohjelma toiminnan ja talouden sopeuttamiseksi. Tarvemmin asiaa kuvataan edempänä. Työmarkkinatuen kuntaosuuden suotuisaa kehitystä vauhditetaan panostamalla sujuvaan asiakasohjaukseen ja laaja-alaiseen yhteistyömalliin osana Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi-kehitysohjelmaa.

Ammatillisen koulutuksen tammi-elokuun tulos -0,2 milj. euroa toteutui 0,9 milj. euroa suunniteltua parempana. Palvelujen ostot toteutuivat 1,2 milj. euroa kauden suunnitelmaa pienempinä johtuen oppisopimuskoulutuksen ostojen arvioitua pienemmästä kertymästä. Henkilöstömenojen kertyminen epätaisisesti vuoden aikana vaikuttaa siihen, että henkilöstömenojen toteuma on tammi-elokuun osalta 0,3 vuosisuunnitelmaa parempi.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusta leikattiin merkittävästi jo ennen ammatillisen koulutuksen reformia, vuodesta 2017 alkaen. Tredun valtionosuusrahoitus on laskenut vuodesta 2015 vuoteen 2019 yhteensä 18,6 milj. euroa. Toiminnan ja talouden sopeuttamiseksi on

laadittu toimenpideohjelma. Palveluverkkoa on tiivistetty vuonna 2019 siirtämällä syyslukukauden alussa toiminta Åkerlundinkadun toimipisteestä muihin toimipisteisiin. Suunnittelu Koivistontien toimipisteen luopumisesta ja toiminnan siirtämisestä muihin toimipisteisiin vuoden 2020 aikana on aloitettu. Lisäksi palveluverkon suunnitteluun sisältyy eri toimipisteiden toiminnallisten ja taloudellisten edellytysten arviointi.

Ammatillisen koulutuksen tilinpäätösennusteessa tulos on -3,2 milj. euroa joka on 1,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa huonompi. Tulosta heikentävät etenkin henkilöstömenot, joiden ennuste on 2,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempi. Palvelujen ostojen ennuste alittaa vuosisuunnitelman 0,7 milj. eurolla. Tulosenuste on parantunut edelliseen raportointiin verrattuna 0,8 milj. euroa. Ilman talouden sopeuttamisen toimenpideohjelmaa Tredun tulos olisi 6,5 milj. euroa alijäämäinen. Ammatillisen koulutuksen valtionosuustulot tulevat toteutumaan 0,162 milj. euroa parempina kuin vuosisuunnitelmassa on arvioitu. Talousarviomuutoksella (KV 18.2.2019) valtionosuustulo muutettiin kaupungin talousarviossa vastamaan lopullista rahoituspäätöstä.

Lukiokoulutuksen toimintakate toteutui tammi-elokuussa 0,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Tähän suurimpana syynä ovat jaksetettujen palkkojen ja niiden sivukulujen epätasainen kertymä. Lukiokoulutuksen opiskelijamäärän lisääntyminen sekä opiskelijaohjauksen ja opiskelijapalveluiden tarpeen lisääntyminen aiheuttavat painetta henkilöstökuluihin kaikissa päivälukioissa ja Aikuislukiossa. Lukiokoulutuksen tilinpäätöksen toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana.

Työllisyyspalveluiden tammi-elokuun toimintakate toteutui 0,8 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Toimintatuotot toteutuivat 1,3 milj. euroa

suunniteltua suurempina johtuen palkkatuista, kuntouttavan työtoiminnan valtionkorvauksista sekä kansainvälisten hankkeiden avustuksista. Tammi-elokuun toteutuneet toimintamenot ylittivät vuosisuunnitelman yhteensä 2,1 milj. eurolla. Alkuvuoden aktiivinen palkkatu kityöllistäminen näkyy henkilöstömenojen 0,4 milj. euron ylityksenä ajankohdan vuosisuunnitelmaan nähden. Palvelujen ostot ylittivät suunnitellun 0,2 milj. euroa korkeasta aktivointiasteesta johtuen ja avustusten kuluryhmä ylitti suunnitellun 1,5 milj. eurolla.

Työllisyyspalveluiden toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 1,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Toimintatuotot ovat ennusteen mukaan toteutumassa 1,2 milj. euroa suunniteltua suurempina johtuen palkkatuista, kuntaouttavan työtoiminnan korvauksista sekä hankkeille kohdistuvista avustuksista. Toimintakulujen ennuste ylittää budjetoidun 2,7 milj. eurolla. Merkittävin tekijä on työmarkkinatuen kuntaosuus, jonka ennuste ylittää vuosisuunnitelman 1,2 milj. euroa. Työmarkkinatukimenojen ennuste, -24,8 milj. euroa, on kuitenkin vuoden 2018 tilinpäätökseen verrattuna 2,7 milj. euroa pienempi. Henkilöstökulujen ennuste on 0,9 milj. euroa budjetoitua suurempi johtuen pääosin kansainvälisistä työllisyyttä edistävästä hankkeista, joita ei ole huomioitu vuosisuunnitelmassa. Hankkeiden nettovaikutus ennusteeseen on -0,2 milj. euroa.

Työllisyyspalveluja on toteutettu vuoden alusta alkaen alustapohjaisella palvelumallilla. TE-toimiston kanssa on rakennettu yhteisiä toimintamalleja asiakasohjauksen turvaamiseksi ja työllisyyskokeilun hyvien käytänteiden hyödyntämiseksi. Palvelualustojen rakentamisella on systemaattisesti valmistauduttu kuntien mahdollisesti laajenevaan toimintaan työllisyydenhoidossa.

Asiakasohjauksessa ja asiakastyön sujuvuudessa on työllisyyskokeilun päätettyä ollut toimivallan puuttumisen vuoksi

haasteita. Tästä huolimatta kuntouttavan työtoiminnan työtoimintapäivien määrä on kasvanut tammi-elokuussa 38 % edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Työmarkkinatukitavoitteen pääseminen edellyttää kuitenkin aktivointiasteen nostamista yli viime syksyisen tason. Elokussa aloitettujen uusien kuntoutusryhmien vaikutus alkaa näkyä syyskuun aikana, jolloin pystytään arvioimaan tarkemmin työmarkkinatuen kuntaosuuden kehittymistä tilinpäätösennusteessa.

Yrityspalvelut- ja -edunvalvontaryhmän tammi-elokuun toteutunut toimintakate on 0,9 milj. euroa suunniteltua parempi. Ero vuosisuunnitelmaan nähden johtuu pääosin palvelujen ostojen toteutumisesta suunnitelmaa pienempinä. Yrityspalveluissa päähankinnat liittyvät startup-talo hankkeeseen ja tähän kohdistuvat suunnitellut hankinnat painottuvat loppuvuoteen. Myös Smart Tampere ekosysteemi-kehityksen hankinnat painottuvat loppuvuoteen. Tilinpäätösennusteen mukaan Yrityspalvelut ja edunvalvonta -palveluryhmän toimintakate toteutuu vuosisuunnitelman mukaisena.

Yrityspalvelut ja edunvalvonta -palveluryhmään sisältyvän Vetovoimainen elämyskaupunki -ohjelman tammi-elokuun toteutunut toimintakate, -0,3 milj. euroa, toteutui vuosisuunnitelman mukaisena. Ohjelman toteuttamiseen liittyen on tunnistettu tarve uusille rekrytoinneille, joita ei ole huomioitu henkilöstösuunnitelmassa. Ohjelman tilinpäätösennuste on kuitenkin vuosisuunnitelman mukainen.

Kehitysohjelmat -palveluryhmän kokonaisuus muodostuu Viiden tähden keskustan ja Hiedanrannan kehitysohjelmien elinvoima- ja osaamislautakunnan alaisesta toiminnasta. Palveluryhmän toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana, koska ennusteeseen on lisätty Sininen biotalous -projektille kohdistuva EU-tuki 0,1 milj. euroa.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Elinvoima- ja osaamislautakunnalle on asetettu vuoden 2019 talousarviossa kuusitoista sitovaa toiminnan tavoitetta. Elokuun lopun tilanteessa neljän ta-

voitteen arvioidaan toteutuvan, yhden tavoitteen toteutuvan osittain ja kuuden tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä. Viiden

tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida. Tavoitteiden eteneminen on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
2	Maahanmuuttajien työllisyys on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna.	Ulkomaisten työttömien työnhakijoiden määrä on vähentynyt ja kohderyhmän työttömyysaste on laskenut. Elokuussa 2019 ulkomaalaisia työttömiä työnhakijoita oli 1242, mikä on 2 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Ulkomaalaisten työttömyysaste oli elokuussa 24,5 %, kun se vuotta aiemmin oli 26,3 %. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
6	Tyytyväisyys palveluihin on parantunut valituissa kohteissa (Tredu, lukiokoulutus).	Tredussa on vuodelta 2018 vertailukelpoista tietoa olemassa ainoastaan syksyn osalta, koska uudet valtakunnalliset palautekyselyt otettiin käyttöön syksyllä 2018. Tredussa valmistuvien opiskelijoiden tyytyväisyys saamaansa koulutukseen on pysynyt samana (4,2 asteikolla 1-5) 7-12/2018 valmistuneiden (N=371) ja 1-8/2019 valmistuneiden (N=1218) osalta. Syksyllä valmistuneista 74 % suosittelee mielellään Tredua muillekin ja keväällä valmistuneiden osalta 69 % (arvosana 8-10 asteikolla 1-10). Samoin lukiokoulutuksessa opiskelijatyytyväisyys on 2018 ja 2019 pysynyt samana (4,1 asteikolla 1-5) aloittavien osalta. Abien osalta tulokset saadaan joulukuussa 2019. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?
11	Ammatillisen koulutuksen negatiiviset eroamiset ovat alle 7,5 %.	Alle 25 -vuotiaiden perustutkinto-opiskelijoiden negatiivisten eroamisten määrä 1-8/2019 on noin 4 %. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
12	Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden arvio omasta sijoittumisestaan työelämään tai jatko-opintoihin valmistumisvaiheessa on parantunut.	Vuodelta 2018 on vertailukelpoista tietoa olemassa ainoastaan syksyllä valmistuneiden osalta, koska uudet valtakunnalliset palautekyselyt otettiin käyttöön syksyllä 2018. Syksyllä 2018 valmistuneista noin 90 % (N=371) arvioi jatkavansa työelämässä tai jatko-opinnoissa. 1-8/2019 valmistuneista 85 % (N=1218) arvioi jatkavansa työelämässä tai jatko-opinnoissa. Valmistuneiden arvio on hieman laskenut, mutta tässä on huomioitava, että vuosien 2018 ja 2019 tiedot eivät ole vertailukelpoiset. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-
13	Erityistä tukea tarvitsevien työllistymisedellytykset ovat parantuneet.	Erityistä tukea tarvitsevien ohjaaminen työllistymisedellytyksiä parantaviin palveluihin on ollut vuonna 2019 haasteellisempaa kuin työllisyyskokeilun aikana kaupungin toimivallan muutoksesta johtuen. Tällä hetkellä asiakkaat ohjautuvat kaupungin työllisyyspalveluihin TE-toimistosta sen tekemän palvelutarvearvion perusteella. Kelan työttömyysturvan saajien sijoittuminen aktiivitoimenpiteeksi luettaviin palveluihin laski viisi prosenttia vuoden takaisesta, mutta oli kuitenkin edelleen 34 % korkeammalla tasolla kuin kaksi vuotta sitten työllisyyskokeilun alkaessa. Palveluiden vaikuttavuus on hyvää. Esimerkiksi työllisyyspalveluiden työhön ja koulutukseen suuntaavasta kuntouttavasta työtoiminnasta suoraan työhön, koulutukseen tai työkokeiluun eteni 42 % asiakkaista. Osallisuutta vahvistavaan kuntouttavaan työtoimintaan on osallistunut 490 asiakasta. Palvelun päättäneistä asiakkaista 35 % on siirtynyt työllistymispolulla eteenpäin. Sosiaaliseen kuntoutukseen on osallistunut 371 asiakasta. Palvelun päättäneistä asiakkaista 9 % on siirtynyt työllistymispolulla eteenpäin. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan osittain vuoden loppuun mennessä. Tavoitteen toteutumista pyritään tukemaan seuraavilla toimenpiteillä: Asiakasohjauksen toimivuutta kaupungin työllisyyspalveluihin pyritään parantamaan sopimuksellisella palvelualustayhteistyöllä TE-toimiston kanssa. Vuodelle 2019 sovitut asiakasohjausmäärät eivät ole toteutuneet. Tampere myös valmistautuu hallitusohjelman mukaiseen kuntien työllisyydenhoidon toimivallan laajentamiseen ja työllisyyskokeilujen uudelleen käynnistämiseen vuoden 2020 aikana.	+/-

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
14	Työmarkkinatuen kuntaosuus on pienentynyt 2,7 milj. euroa 2018 vuosisuunnitelmaan verrattuna.	Ajanjaksolla 1-8/2019 kuntaosuus toteutui 2,5 milj. euroa pienempänä kuin vastaavana ajanjaksona 2018. Koko vuoden ennuste on, että kuntaosuus pienenee 1,5 milj. euroa verrattuna vuoden 2018 vuosisuunnitelmaan. Vuoden 2018 toteumaan verrattuna kustannusten ennustetaan laskevan 2,7 milj. euroa. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä. Työllisyyskokeilun jälkeen asiakkaat ohjautuvat kaupungin työllisyyspalveluihin TE-toimistosta sen tekemän palvelutarvearvion perusteella. Aktivointiaste on laskenut. Tavoitteen toteutumisesta asiakasohjauksen toimivuutta kaupungin työllisyyspalveluihin pyritään parantamaan sopimuksellisella palvelualustayhteistyöllä TE-toimiston kanssa. Samalla Tampere valmistautuu hallitusohjelman mukaiseen kuntien työllisyydenhoidon toimivallan laajentamiseen ja työllisyyskokeilujen uudelleen käynnistämiseen vuoden 2020 aikana.	-
15	Tampere on vuonna 2019 Suomen suosituin opiskelukaupunki.	Opiskelukaupunkien suositteluhaluus 2019 - selvityksen tulokset ovat käytettävissä syksyn 2019 aikana. Tavoitteen toteutumisesta ei voida vielä arvioida.	?
16	Alueen startup- ja kasvukehityksen vahvistuminen ja startup- ja kasvuyritysten määrä on kasvanut.	Tampereen startup-ekosysteemissä toimi 08/2019 noin 250 aktiivista startup -yritystä. Yritysmäärä ei ole verrattavissa vuoden 2018 (08) raportointiin, sillä startup -yrityksen määrittelyssä on siirrytty startup-allianssin keuhkalla 2019 päättämään määrittelyyn. Seuraavan startup- tutkimuksen tulokset ovat käytettävissä syksyn 2019 aikana. Tavoitteen toteutumisesta ei voida vielä arvioida.	?
17	Tampereen sijoittuminen EK:n kuntaranking -mittariston (yritysilma- kunnissa) 20 suurimman kaupungin vertailussa on noussut (v. 2017: sijoitus 8.).	Tampereen seutukunnan sijoitus EK:n kuntaranking- mittaristossa oli vuoden 2019 keuhkallisen tutkimuksessa 8. Tavoite ei toteutunut. Yritysmuutoksen rakentamiseksi on käynnistetty yritysvierailu -ohjelma sekä perustettu kaupunkiin kaksi yrityspalvelutyöryhmää.	-
19	Innovaatioalustoilla toimivien yritysten määrä on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna.	Innovaatioalustoilla toimivien yritysten määrää tarkastellaan kaksi kertaa vuodessa. Huhtikuussa 2019 innovaatioalustoilla (20 kpl) toimi 574 yritystä mikä oli 50 yritystä enemmän vuoden takaiseen verrattuna. Seuraavan kerran innovaatioalustoilla toimivien yritysten määrää tarkastellaan vuoden lopulla. Tavoitteen toteutumisesta ei voida vielä arvioida.	?
21	Tampereella yöpyneiden ulkomaalaisten matkailijoiden määrä on kasvanut 7 % edelliseen vuoteen verrattuna.	Ulkomaalaisten yöpyneiden määrä on laskenut tammi-heinäkuussa 19 % edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Ulkomaalaisten matkailijoiden määrän lasku johtuu vuoden 2018 kesän MM-kisoista, joka osaltaan nosti ko. matkailijoiden määrää. Kesän 2019 kv-tapahtumat ovat myös olleet kohtalaisen pieniä osallistujamassoiltaan. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-
22	Kävijämäärät keskeisissä kohteissa ovat kasvaneet edelliseen vuoteen verrattuna.	Kävijämäärät ovat kasvaneet maltillisesti edelliseen vuoteen verrattuna lähes kaikissa kulttuuri- ja vapaa-ajan kohteissa. Suhteellisesti suurinta kasvu on ollut Taidemuseossa ja kirjastoissa. Muumimuseon kävijämäärä on kasvanut viime vuoden vastaavaan tilanteeseen verrattuna. Särkänniemen kävijämäärät kasvoivat tammi-elokuussa 6,7 % ollen yhteensä 608 666. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
23	Tampereella järjestettyjen kansallisen ja kansainvälisen tason tapahtumien määrä on säilynyt edellisen vuoden tasolla.	Suurtapahtumien määrä on pysynyt ennallaan edelliseen vuoteen verrattuna. Hakuja on tammi-elokuussa toteutettu n. 15, joiden tuloksena on saatu 7 suur- tapahtumaa, 3 on hävitty tai niistä on luovuttu ja osa on kesken. Toteutettavien tapahtumien koko kasvaa huomattavasti. Tapahtumien määrän odotetaan toteutuvan edellisen vuoden tasolla. Kansainvälisten kongressien hakuja on toteutettu 12, joiden tuloksena on saatu 3 kongressia, 7 on kesken, 2 on hävitty tai niistä on luovuttu. Hakuprosessien määrä on kasvanut, mutta toteutettavien kongressien koko on pienentynyt. Liikunnan kansallisten ja kansainvälisten tapahtumien määrä on kasvanut merkittävästi. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
25	Tampereen kansainvälinen tunnettuus älykkäänä kaupunkina on kasvanut.	Tampereen kansainvälistä tunnettuutta älykkäänä kaupunkina mitataan Smart Tampere -sivuston kansainvälisillä vierailijamäärillä, mediaosumilla sekä smart city study- / vierailupyynnöillä. Smart Tampere-sivuston kansainvälinen vierailijamäärä on vähentynyt 12 % viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Mahdollinen syy laskuun on, että Tampere Smart City Week järjestettiin 2018 lokakuussa ja nyt se järjestetään 2020 tammikuussa. Kansainväliset mediaosumat ovat 275 miljoonaa. Viime vuoden kansainväliset mediaosumat olivat 428 miljoonaa. Korkea luku saavutettiin paljolti digiohjelmassa tehdyn robotti-uutisen ansiosta. Viime vuonna kansainvälinen yksikkö hoiti keskitetysti vierailut, mutta nyt vierailut on hajautettu osaohjelmiin ja yksiköihin, näin ollen data ei ole vertailukelpoista. Saadut smart city study- / vierailupyynnöt Tampereelle: Lontoon-suurlähetystön järjestämä think thank, The Economic Unit of the French Embassy in Finland ja Uni-versité Paris-Est, lisäksi Lontoon pormestari ja Iso-Britannian suurlähettilään vierailut. Smart Tampere on saanut DG Regio -osallistumispyynnön Sustainable Urban Development (SUD) Hanbook katselmointiryhmään. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-
26	Tampere-Pirkkalan lentoliikenteen matkustajamäärät ovat kasvaneet 10 % vuoteen 2017 verrattuna.	Tammi-elokuussa lentoaseman matkustajamäärä oli 7,5 % suurempi kuin vuonna 2018. Koko vuoden tavoitteen toteutumisen arvioiminen on haastavaa, johtuen Ryanairin liikennemuutoksista (Bremenin poistuminen ohjelmasta). Myös Finnair ilmoitti yhden päivittäisen vuoron vähentämisestä kesän lopussa. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?
42	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset.	Työvoimakustannusten tammi-elokuun toteuma, -57,4 milj. euroa, on 0,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempi. Työvoimakustannusten tilinpäätösennuste ylittää vuosisuunnitelman 3,6 milj. eurolla. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-

Investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Elinvoima- ja osaamislautakunta (pl. erikseen sitovat erät)					
Bruttoinvestoinnit	0	-83	0	0	0
Ammatillinen koulutus					
Bruttoinvestoinnit	-178	-1 200	-1 500	-538	962
Pysyvien vastaavien luovutustulot	0	30	0	0	0
Smart Tampere					
Bruttoinvestoinnit	0	-40	0	0	0

Elinvoima- ja osaamislautakunnan investoinnit koostuvat erikseen sitovista ammatillisen koulutuksen investoinneista.

Ammatillisen koulutuksen investointisuunnitelma sisältää 1,5 milj. euron hankinnat. Talouden sopeuttamissuunnitelman mukaan suunnitelmasta toteu-

tetaan vain opetuksen kannalta kriittisimmät 0,5 milj. euron hankinnat.

Investointeja on tammi-elokuussa toteutunut 0,2 milj. euroa, sisältäen automaatioteknologian ohjelmistopäivityksen, traktorin hankinnan, työmaaparakkien hankinnan ja hitsauskoneen

sekä metsäalan työkonien telojen ja tietokoneiden hankinnat.

Investointien tilinpäätösennuste on 1,0 milj. euroa suunniteltua pienempi. Elokuun ennusteessa on huomioitu digitalisaation edellyttämät suunnitelmat ja data-analyysiohjelmiston hankinta.

ASUNTO- JA KIINTEISTÖLAUTAKUNTA

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka					
Toimintatulot	158 785	248 254	247 271	248 371	1 100
Toimintamenot	-71 492	-104 419	-107 322	-108 422	-1 100
Toimintakate	87 293	143 835	139 949	139 949	0

Suurimmat poikkeamat:

- Maa-alueiden ja rakennettujen kiinteistöjen myyntivoitot ovat toteutuksessa suunniteltua pienempinä.
- Maankäyttösopimuskorvauksia ennustetaan kertyvän budjetoitua enemmän.

Asunto- ja kiinteistölautakunnan toimintakateen toteuma tammi-elokuussa oli 87,3 milj. euroa, mikä on 6,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi. Toimintatuotot ovat toteutuneet 6,1 milj. euroa kauden vuosisuunnitelmaa alhaisempina. Merkittävin syy tähän ovat muihin toimintatuottoihin kohdistuvat maa- ja vesialueiden sekä rakennettujen kiinteistöjen myyntivoitot, jotka alittavat kauden vuosisuunnitelman 14,0 milj. eurolla. Toimintakulut ovat toteutuneet tammi-elokuussa lähes suunnitelman mukaisesti.

Tilinpäätösennusteen toimintakate, 140,0 milj. euroa, on vuosisuunnitelman

mukainen. Vuokratuottojen ennustetaan toteutuvan 1,1 milj. euroa budjetoitua suurempina, johtuen asuntovuokrien ja ulkoisten vuokratuottojen ennusteen tarkentumisesta. Ennusteen mukaan maksutuotot ylittävät suunnitellun maankäyttösopimustulojen johdosta 12,5 milj. eurolla. Arvio perustuu Kaupunkiympäristön palvelualueen ennusteeseen sopimusalueiden yhdyskuntarakentamisen kuluista vuodelle 2019 ja laadittuun tuloutustaulukkoon. Maankäyttösopimuksiin liittyviä korvauksia ei tulouteta (kirjata toimintatuotoksi) laskutuksen yhteydessä, vaan tuloutus tehdään siinä suhteessa kuin sopimuksesta aiheutuvat kaavoitus-, suunnittelu- ja rakentamiskustannukset toteutuvat. Lisäksi maankäyttösopimuksiin liittyvät maa-alueiden luovutukset huomioidaan osana sopimuksen tuloutusta. Maa- ja

vesialueiden sekä rakennettujen kiinteistöjen myyntivoittojen toteumaksi arvioidaan 19,1 milj. euroa, mikä alittaa vuosisuunnitelman 12,5 milj. eurolla. Osa myytäväksi suunniteltujen tonttien asemakaavoista ei ole vielä saanut lainvoimaa. Tällaisia asemakaavoja ovat mm. Tullikamarin aukion ja Lahdesjärven Automiehenkadun pohjoispuolen asemakaavat. Ratapihankadun toimistokortteli voidaan myydä, kun seuratalo Morkkua koskeva ympäristöministeriön päätös saa lainvoiman. Tämä ei kuitenkaan ole odotettavissa vuonna 2019. Toimintakulujen ennuste ylittää vuosisuunnitelman 1,1 milj. eurolla, joka kohdistuu pääasiassa palvelujen ostoihin.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Asunto- ja kiinteistölautakunnalle on asetettu vuoden 2019 talousarviossa neljä sitovaa toiminnan tavoitetta. Elokuun

lopun tilanteessa kaikkien tavoitteiden arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä. Tavoitteiden eteneminen on

kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
18	Yritystontteja on luovutettu 50.000 k-m2.	Yritystontteja on luovutettu 41.254 k-m2. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
32	570 kohtuuhintaisen vuokra-asunnon rakentaminen on käynnistynyt MAL 3 -sopimuksen tavoitteiden mukaisesti.	432 kohtuuhintaisen asunnon rakentaminen on käynnistynyt tammi-elokuussa 2019. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
33	Asuinrakentamisen rakennusoikeutta on asetettu haettavaksi 80 000 ke-m2.	Kesäkuun tonttihaussa oli haussa 67 830 k-m2 asuinrakennusoikeutta. Lisäksi järjestettiin Vuoreksen nollaenergiatontinluovutuskilpailu, minkä perusteella kilpailun voittajalle varataan 4 300 k-m2. Kesäkuussa käynnistettiin Tesomajärven korttelikilpailu, jonka voittaja saa noin 8 000 k-m2 rakennusoikeutta. Loppuvuoden aikana järjestettävään toiseen tonttihakuun asetetaan haettavaksi noin 40 000 k-m2 rakennusoikeutta. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
42	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset.	Työvoimakustannusten tammi-elokuun toteuma, -2,2 milj. euroa, on 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempi. Tilinpäätösennusteen mukaan työvoimakustannukset toteutuvat vuosisuunnitelman mukaisesti. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

Investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Asunto- ja kiinteistölautakunta (pl. erikseen sitovat erät)					
Bruttoinvestoinnit	-7 572	-13 966	-20 250	-20 250	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	7 223	22 993	35 940	17 710	-18 230
Talonrakennushankkeet (pl. Hiedanranta)					
Bruttoinvestoinnit	-18 858	-48 606	-69 535	-44 048	25 487
Rahoitusosuudet	219	122	3 170	3 170	0
Nettoinvestoinnit	-18 639	-48 485	-66 365	-40 878	25 487
Pysyvien vastaavien luovutustulot	2 742	3 858	3 460	6 113	2 653
Hiedanranta					
Bruttoinvestoinnit	-1 998	-3 054	-10 697	-5 500	5 197
Viiden tähden keskusta					
Bruttoinvestoinnit	-2 316	-14 106	-3 980	-3 980	0

Asunto- ja kiinteistölautakunnan investoinnit muodostuvat talonrakennushankkeista, maanhankinnasta, vahvistuneiden asemakaavojen ja kaupungin

sitoumusten mukaisista johtosiirroista sekä pilaantuneiden maiden puhdistuksista. Erikseen valtuustoon nähden sitovien kehitysohjelmien Viiden tähden

keskusta ja Hiedanranta investointien sisältö sisältyy lautakunnan vuosisuunnitelmaan yhteensä 14,7 milj. euroa.

Tammi-elokuussa investointeja on toteutettu yhteensä 30,5 milj. eurolla. Nettoinvestointien tilinpäätösennuste, 70,6 milj. euroa, on noin 30,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempi.

Tampereen kaupunki hankkii tiloihin ja rakennuksiin liittyvät hanke- ja rakennuttamispalvelut Tampereen Tilapalvelut Oy:ltä. Tällä hetkellä on yhteensä 12 isoa yli 4 milj. euron investointihanketta suunnittelu- ja toteutusvaiheessa sekä lukuisa määrä pieniä investointihankkeita käynnissä. Pääosin edetään suunnittelun mukaan. Painopiste on varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tilatarpeissa.

Talonrakennusinvestointien ennustetaan toteutuvan 25,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Merkittävimmät kohteet, joihin alitus kohdistuu, ovat Pispalan koulu, Olkahisten koulun uudisrakennus ja päiväkodin perusparannus sekä Koukkuniemen Männistö - Rausan laajennus.

Pispalan koulun perusparannus alittaa vuosisuunnitelman 7,1 milj. eurolla, koska rakennustöiden aloitus on päätetty asunto- ja kiinteistölautakunnan sekä kulttuuri- ja sivistyslautakunnan toimesta siirtää vuoteen 2020. Perusparannuksen toteutussuunnitelma käsiteltiin asunto- ja kiinteistölautakunnassa 15.5.2019 ja sivistys- ja kulttuurilautakunnassa 23.5.2019. Huhtikuussa saatujen urakkatarjoustien perusteella laskettu hankkeen kustannusarvio on 10,0 milj. euroa. Hankkeelle varattu määräraha on 7,5 milj. euroa, joten hankkeen käynnistyminen edellyttää lautakuntien hyväksymisen lisäksi kaupunginvaltuuston ja -hallituksen hyväksymän määrärahakorotuksen.

Koukkuniemen Männistön Rausan laajennuksen ennustetaan alittavan vuosisuunnitelma 6,0 milj. eurolla. Toteutussuunnitelma hyväksyttiin elokuussa 2018 ja hankkeen kustannusarvio oli 11,0 M€. Rakennustöiden aloitus ei ole ollut kuitenkaan mahdollista, koska STM hylkäsi

hanketta koskevan poikkeuslupahakemuksen. Uusittu poikkeuslupahakemus hyväksyttiin kesäkuussa 2019 ja hanke sai aloitusluvan. Rakennustyöt aloitetaan syyskuussa 2019 ja ne valmistuvat tammi-kuussa 2021.

Olkahisen koulun uudisrakennuksen ja päiväkodin perusparannuksen ennuste alittaa vuosisuunnitelman 2,6 milj. eurolla. Hankesuunnitelma hyväksyttiin joulukuussa 2018 ja hankkeen kustannusarvio on 11,8 milj. euroa. Toteutussuunnittelu on käynnissä ja rakennustyöt on tarkoitus aloittaa helmikuussa 2020 ja valmistua toukokuussa 2021.

Hervannan uimahallin perusparannuksen ennustetaan alittavan vuosisuunnitelma 1,6 milj. eurolla. Hankesuunnitelma hyväksyttiin elokuussa 2018 ja hankkeen kustannusarvio oli 4,2 milj. euroa. Elokussa 2019 saatujen urakkatarjoustien perusteella laskettu hankkeen uusi kustannusarvio on 5,7 milj. euroa. Hankkeella varattu määräraha on 4,2 milj. euroa, joten hankkeen käynnistyminen edellyttää 1,5 milj. euron lisämäärärahan hyväksymisen lautakunnassa ja kaupungin talousarviokäsittelyssä vuodelle 2020. Mikäli määrärahakorotus hyväksytään, voidaan rakennustyöt aloittaa joulukuussa 2019 ja ne valmistuvat maaliskuussa 2021.

Muita vuosisuunnitelman alittavia kohteita ovat mm. päiväkotien perusparannus, Mustametsän päiväkotitoiminta ja neuvola ja Haukiluoman päiväkotitoiminta. Kohteita, joiden ennuste ylittää vuosisuunnitelman, ovat mm. Tampere-talon tilamuutokset ja laajennus sekä Pellervon päiväkotitoiminta ja koulu.

Maaomaisuuden investointien ennustetaan toteutuvan suunnitelman mukaisesti Hiedanrannan kehitysohjelmaa lukuun ottamatta. Investointimenoja on kirjattu 11,9 milj. euroa elokuun loppuun mennessä. Pilaantuneen maan investoinnit koostuvat useista kohteista eri puolilla kaupunkia, joista suurimpa-

na kuluvana vuonna on Sulkavuoren entisen Lakalaivan kaatopaikan rakentaminen. Kaatopaikan rakentaminen jouduttiin keskeyttämään talven tulon takia loppuvuodesta 2018 ja osa töistä ja investoinnista siirrettiin vuodelle 2019.

Hiedanrannan ja Keskusta-hankkeen investoinneista kerrotaan Kehitysohjelmat-osiossa.

Pysyvien vastaavien luovutustuloja on kirjattu tammi-elokuussa 10,0 milj. euroa. Pysyvien vastaavien luovutustulojen ennustetaan toteutuvan 15,6 milj. euroa suunniteltua pienempinä.

Talonrakennushankkeet (1 000 euroa)	Kus- tannus- arvio	Loppu- kustan- nus- ennuste	Valm. aste %	Tot. 2019	VS 2019	Ennuste 2019	Ero VS/ ENN
VARHAISKASVATUS JA PERUSOPETUS	276 231	272 260		6 467	36 871	22 254	14 617
Tesoman yhtenäiskoulu ja päiväkoti, uudisrakennus ja perusparannus	28 750	28 300	97	1 264	2 443	1 983	460
Pispalan koulun perusparannus	7 500	10 000	3	45	7 173	70	7 103
Atalan terveysaseman muutos päiväkodiksi	1 800	1 800	0	352	1 800	1 640	160
Kissanmaan koulun perusparannus	10 600	10 600	0	18	100	50	50
Tammelan koulun, rakennus 2 uuden osan sisäilma-perusparannus	15 000	15 000	0	16	200	100	100
Hyhkyn koulun (rak 1) ja Huovarin päiväkodin (rak 2) perusparannus	4 040	4 040	0	0	540	50	490
Hippoksen uusi päiväkoti	4 940	4 940	3	1 292	2 250	2 250	0
Ikurin pk perusparannus	2 350	2 350	0	9	0	150	-150
Etelä-Hervannan koulu ja uudisrakennus	34 000	34 000	0	7	0	100	-100
Lielahden uusi päiväkoti	6 900	7 100	0	38	100	200	-100
Lielahden koulun vanhan osan perusparannus	4 400	4 350	100	0	67	17	50
Lielahden koulun muutostyöt ja nuorisotilat	10 000	9 650	100	7	0	10	-10
Metson tilamuutokset ja pp 2. vaihe	10 300	10 200	100	19	0	20	-20
Tahmelan pk perusparannus	1 750	0	0	1	0	10	-10
Messukylän koulu pp	7 035	7 035	0	69	0	100	-100
Mustametsän päiväkoti ja neuvola	9 100	9 100	5	2 947	5 774	4 550	1 224
Pellervon päiväkoti ja koulu	9 000	9 000	0	228	370	790	-420
Peltolammin koulu, pvk ja nuorisotilat						100	-100
Multisillan päiväkoti ja koulu	7 300	7 300	0	18	200	200	0
Olkahisen koulun uudisrakennus ja päiväkodin perusparannus	11 800	11 800	0	97	3 000	400	2 600
Liisanpuiston koulun ja päiväkodin uudisrakennus	30 300	30 300	0	16	200	100	100
Isokuusen päiväkoti ja koulu	10 000	10 000	0	25	100	100	0
Haukiluoman päiväkoti	6 500	5 485	100	509	1 535	520	1 015
Irjalan päiväkoti ja koulu	8 000	7 890	95	781	953	844	109
Pyynikintie 2 koulurakennus	24 800	24 800	0	7	0	100	-100
Päiväkotien perusparannus 2018	4 548	4 220	24	1 033	4 548	2 800	1 748
Päiväkotien ja koulurakennusten pienet hankkeet	5 518	3 000	39	1 160	5 518	5 000	518
Päiväkotien pienet 2018	0	0	0	561	0	0	0
LUKIOKOULUTUS	590	356		0	590	130	460
Lukioiden pienet hankkeet 2018	590	356	0	0	590	130	460
Lukioiden pienet hankkeet 2019	0	0	0	36	0	0	0
KULTTUURI- JA VAPAA-AIKAPALVELUT	48 188	38 705		2 375	8 804	7 092	1 712
Kulttuuripalvelut							
Amurin museokortteli 1824, sähköliittymä	0	0	0	5	0	0	0
Tampere-talon tilamuutokset ja laajennus	20 680	21 800	95	74	243	1 133	-890
Sara Hildénin taidemuseon perusparannus	6 000	6 000	0	0	189	189	0
Kulttuuri ja taide pienet hankkeet 2018	1 270	988	10	102	1 270	0	1 270
Kulttuuri ja taide pienet hankkeet 2019	0	0	0	23	0	1 000	-1 000
Kirjastot ja kansalaisopistoyksikkö pienet hankkeet	484	350	44	156	484	400	84
Vapaa-aikapalvelut							
Hervannan uimahallin allasosaston perusparannus sekä ilmastoinnin uusiminen	4 200	5 700	0	193	2 120	500	1 620
Kaupin urheilupuisto	11 156	0	0	7	0	100	-100
Keskusta-alueen sisäliikuntatilan suunnittelu	0	0	0	0	100	100	0
Liikuntapaikkojen perusparannus 2018	2 628	2 000	48	953	2 628	1 800	828
Liikunta ja nuoriso pienet hankkeet	1 770	1 867	47	869	1 770	1 800	-30
Tampereen maauimala, ulkoalt., hyppytorni	0	0	100	17	0	20	-20
LEA Tammelan stadion uudisrakennus	0	0	0	8	0	50	-50

Talonrakennushankkeet (1 000 euroa)	Kus- tannus- arvio	Loppu- kustan- nus- ennuste	Valm. aste %	Tot. 2019	VS 2019	Ennuste 2019	Ero VS/ ENN
SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT	13 486	13 376		603	10 635	4 492	6 143
Koukkuniemi kehittäminen							
Koukkuniemi Toukola				2		2	-2
Männistö, Rausan laajennus	11 000	11 000	3	0	8 149	2 090	6 059
Sosiaali- ja terveystalokunnusten pienet hankkeet	2 486	2 376	9	603	2 486	2 400	86
KONSERNIHALLINTO	5 232	3 950	53	367	5 232	4 190	1 042
Sisäilmaolosuhdeinvestoinnit	4 532	3 250	21	1 621	4 532	3 490	1 042
Virastotalon laajennus ja peruseräparannus				20			
Valmistuneiden kohteiden jälkityöt	350	350	32	112	350	350	0
Suunnittelukustannukset	350	350	0	0	350	350	0
MUUT KIINTEISTÖT	10 600			2 864	10 600	7 890	2 710
Muiden rakennusten kiinteistö- ja laiteinvestoinnit sekä kaupunkikuvallisten kohteiden investoinnit	4 899	4 960	4	874	4 899	4 190	709
Hyvinvointiteknologia ja ensikertainen kalustaminen välivuokrauksessa	504			90	504	0	504
Hiedanrannan rakennusten peruseräparannus	3 197			934	3 197	2 000	1 197
Purkukustannukset	2 000			0	2 000	1 700	300
TALONRAKENNUKSET YHT.	372 827	333 607		19 578	72 732	46 048	26 684
Rahoitusosuudet				219	-3 170	-3 170	0
TALONRAKENNUSHANKKEIDEN NETTO-INVESTOINNIT	372 827	333 607	8 043	19 578	69 562	42 878	26 684
TALONRAKENNUSHANKKEIDEN NETTO-INVESTOINNIT, PL. HIEDANRANTA (sitova erä)	369 630	333 607	7 417	18 639	66 365	40 878	25 487

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUE

Palvelualueen talouden toteuma ja tilinpäätös-ennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2019	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	47 156	77 679	80 731	80 227	-504
Toimintamenot	-78 990	-118 870	-121 325	-121 458	-133
Toimintakate	-31 835	-41 191	-40 594	-41 231	-637

Kaupunkiympäristön palvelualueen toteutuneet toimintatuotot alittavat 5,1 milj. eurolla vuosisuunnitelman ja toimintakulut alittavat 0,5 milj. eurolla vuosisuunnitelman. Toimintakate on toteutunut 4,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Toimintatuottojen alitus johtuu pääosin siitä, että kuluvan vuoden hulevesimaksujen laskutus on vielä tekevässä ja siitä, että joukkoliikenteessä naapurikuntien maksutuottoja on vielä laskuttamatta ja toisaalta joukkoliikenteen tuottojen toteuma poikkeaa vuosisuunnitelmaan suunnitellusta. Toisaalta rakennusvalvonnan ja kiinteistömuodotuksen tuotot ovat ylittyneet, sillä yhä kuluvana vuonna rakennustoiminta on jatkunut melko vilkkaana. Toimintakulut alittavat 0,5 milj. eurolla vuosisuunnitel-

man, sillä joitakin hankkeita ja töitä ei ole päästy toteuttamaan suunnitellusti.

Tilinpäätösennusteen osalta toimintakateennustetaan toteutuvan 0,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan 0,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana johtuen maanvastaanoton tuottojen alituksesta sekä kätulupamaksujen ja asemakaavoituksen tuottojen alituksesta. Maanvastaanoton tuottojen alitus johtuu siitä, että Ruskon maanvastaanottopaikan sulkeutumisen vuoksi maakuormia ajetaan muiden kuntien maanvastaanottopaikoille. Kätulupamaksutuottojen alitus johtuu siitä, että suurten rakennuskohteiden aloitukset ovat vähentyneet mikä vaikuttaa tarvittavien lupien määrään. Asemakaa-

voituksen tuottojen alitukseen vaikuttaa sen haasteellinen resurssitilanne. Toimintakulujen ennustetaan ylittyvän noin 0,1 milj. eurolla johtuen pääosin runsaslumisen alkutalven aiheuttamista suunniteltua suuremmista lumenajokustannuksista sekä osittain eläkemenopurusteisten maksujen tarkentuneesta arviosta kuluvalla vuodelle, joka nostaa kyseisen maksun määrää budjetoidusta. Toisaalta myös volyymin vaihtelut eri toiminnoissa vaikuttaa kulujen ennusteseen.

Kaupunginhallituksen 6.5.2019 § 153 linjauksen mukaisesti uhkaavia talousarviolityksiä pyritään pienentämään. Palvelualueella pääasiallisesti toimintakuluihin vaikuttamalla, sillä tuottojen kasvattaminen on hankalaa.

YHDYSKUNTALAUTAKUNTA

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	13 908	26 588	27 591	27 087	-504
Toimintamenot	-34 776	-53 183	-54 235	-54 368	-133
Toimintakate	-20 868	-26 595	-26 644	-27 281	-637
Vyörytykset (Tukipalvelut ja Paikkatieto / Joukkoliikenteeseen kohdistuva osuus)	179	67	194	257	63
Toimintakate vyörytyksin	-20 689	-26 528	-26 450	-27 023	-574
Kaupunkiympäristön suunnittelu					
Toimintatulot	3 683	11 822	10 999	11 299	300
Toimintamenot	-8 101	-15 638	-12 819	-12 819	0
Toimintakate	-4 418	-3 816	-1 820	-1 520	300
Vyörytykset (Asiakas- ja tukipalvelut sekä Paikkatieto)	-850	-633	-1 761	-1 730	31
Toimintakate vyörytyksin	-5 268	-4 449	-3 581	-3 250	331
Kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito					
Toimintatulot	7 952	11 783	12 776	11 976	-800
Toimintamenot	-18 757	-28 659	-28 608	-28 809	-201
Toimintakate	-10 804	-16 876	-15 832	-16 833	-1 001
Vyörytykset (Asiakas- ja tukipalvelut sekä Paikkatieto)	-488	-240	-660	-513	147
Toimintakate vyörytyksin	-11 293	-17 116	-16 492	-17 346	-854
Kestävä kaupunki					
Toimintatulot	1 870	2 977	3 351	3 297	-54
Toimintamenot	-4 509	-6 457	-7 122	-7 132	-10
Toimintakate	-2 639	-3 480	-3 771	-3 835	-64
Vyörytykset (Asiakas- ja tukipalvelut sekä Paikkatieto)	-598	-446	-1 044	-1 041	3
Toimintakate vyörytyksin	-3 237	-3 926	-4 816	-4 876	-61
Raitiotie-kehitysohjelma					
Toimintatulot	1	2	0	0	0
Toimintamenot	-851	-1 001	-1 500	-1 500	0
Toimintakate	-850	-1 000	-1 500	-1 500	0
Vyörytykset (Asiakas- ja tukipalvelut sekä Paikkatieto)	-42	-37	-61	-51	10
Toimintakate vyörytyksin	-891	-1 037	-1 561	-1 551	10

Yhdyskuntalautakunnan alaisuuteen kuuluvan kaupunkiympäristön palvelualueen toteutuneet toimintatuotot alittavat 4,5 milj. eurolla vuosisuunnitelman ja toimintakulut alittavat 1,2 milj. eurolla vuosisuunnitelman. Toimintatuottojen alitus johtuu pääosin siitä, että kuluvan vuoden hulevesimaksujen laskutus on vielä tekemättä, kun taas vuosisuunnitelmaan hulevesituotot on suunniteltu tuloutuvan tasaisesti koko vuodelle. Toisaalta kuluvana vuonna rakennustoiminta on jatkunut yhä melko vilkkaana, joten rakennusvalvonnan ja kiinteistönmuodostuksen tuotot ovat ylittäneet vuosisuunnitelman. Toimintakulujen alitus johtuu pääosin kaupunkiympäristön suunnittelun sekä paikkatietoyksikön toimintakulujen alituksista.

Tilinpäätösennusteen osalta toimintakateen ennustetaan toteutuvan 0,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan 0,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana johtuen pääosin maanvastaanoton tuottojen alituksesta sekä osittain katulupamaksutuottojen sekä asemakaavoituksen tuottojen alituksesta. Maanvastaanoton tuottojen alitus johtuu siitä, että Ruskon maanvastaanottopaikan sulkeutumisen vuoksi maakuormia ajetaan muiden kuntien maanvastaanottopaikoille. Katulupamaksutuottojen alitus johtuu suurien rakennuskohteiden aloitusten vähentymisestä. Asemakaavoituksen tuloennusteen alitukseen vaikuttaa sen kireä resurssitilanne. Toimintakulujen ennustetaan ylittyvän noin 0,1 milj. eurolla. Toimintakulujen poikkeamaan vaikuttaa useampi tekijä, joista ylitystä aiheuttaa muun muassa liikennesuunnittelun, rakennusvalvonnan ja katujen talvikunnossapidon ylitykset.

Toimintakulujen ennustetaan alittuvan asemakaavoituksen, vihersuunnittelun ja paikkatietoyksikön osalta. Toimintakulujen ennustetta nostaa myös eläke-menoperusteisten maksujen kuluvan vuoden tarkentunut arvio, joka nostaa kyseisen maksun määrää noin 0,1 milj. euroa budjetoidusta.

Tilinpäätösennuste sisältää 2,85 milj. euroa kaupungin talousohjelmasta tulevia säästötoimenpiteitä, josta 1,55 milj. euroa kohdistuu tuottojen lisäyksiin ja 1,3 milj. euron kulujen vähennyksiin. Talousohjelman toimenpiteistä ennustetaan jäävän toteutumatta 0,4 milj. euroa, sillä asemakaavoituksen tulo-odotusten ennustetaan alittuvan 0,2 milj. euroa haasteellisen resurssitilanteen vuoksi ja katulupamaksutuottojen alittuvan 0,2 milj. euroa suurten rakennuskohteiden aloitusten vähentymisen vuoksi.

Kaupunginhallituksen 6.5.2019 § 153 linjauksen mukaisesti uhkaavia talous-arviolytiksiä pyritään pienentämään. Yhdyskuntalautakunnassa pääasiallisesti toimintakuluihin vaikuttamalla, sillä tuottojen kasvattaminen on hankalaa.

Kaupunkiympäristön suunnittelu -palveluryhmän toteutuneet toimintatuotot alittavat 3,6 milj. eurolla vuosisuunnitelman johtuen pääosin hulevesimaksujen tuottojen alituksesta, sillä hulevesilaskutus tapahtuu vuosisuunnitelmasta poiketen vasta loppuvuonna. Asemakaavoituksessa hankelaskutus on toteutunut 0,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempänä. Asemakaavoituksen kireä resurssitilanne ei mahdollista hankkeiden toteutusta nykyistä suurempaa määrää. Toisaalta rakennusvalvonnan ja kaupunkimittauksen tuotot ovat ylittyneet 0,7 milj. euroa, sillä rakentaminen on yhä jatkunut vilkkaana. Toimintakulut alittavat 0,4 milj. eurolla vuosisuunnitelman. Pääasiallinen syy alitukseen on palve-

luostojen toteutuminen vuosisuunnitelmaa pienempinä. Muun muassa asemakaavoituksessa ei nykyisillä resursseilla (useita henkilövaihdoksia, useita vajaata työaikaa tekeviä vuoden aikana) pystytä hoitamaan suurempaa määrää hankkeita. Toisaalta taas liikennesuunnittelussa hankkeet ja tarpeiden määrä ylittävät vuosisuunnitelman. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempana. Asemakaavoituksen tuottojen ennustetaan alittuvan 0,3 milj. eurolla kierän resurssitilanteen vuoksi, mutta rakennusvalvonnan ja kiinteistönmuodostuksen tuottojen ennustetaan ylittyvän 0,6 milj. eurolla rakentamisen vilkkaudesta johtuen. Toimintakulujen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti. Asemakaavoituksen kireän resurssitilanteen vuoksi ja vihersuunnittelun palveluostojen alituksen vuoksi niiden toimintakulujen ennustetaan alittuvan. Toisaalta toimintakulujen ennustetaan ylittyvän liikennesuunnittelussa tarpeiden ja hankkeiden määrän kasvun vuoksi sekä rakennusvalvonnassa volyymin kasvun vuoksi. Toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 0,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana.

Rakennuttaminen ja ylläpito -palveluryhmän toteutuneet toimintatuotot alittavat 0,6 milj. eurolla vuosisuunnitelman johtuen pääosin katulupamaksutuottojen sekä maanvastaanoton tuottojen alituksesta. Toimintakulut (sisältäen vok) alittavat 0,3 milj. eurolla vuosisuunnitelman johtuen pääosin liikenneväylien sekä viheralueiden rakennuttamisen ja ylläpidon toimintakulujen alituksista, sillä erityisesti Tampereen Infra liikelaitoksen kanssa suunnitellut hankkeet ja työt ovat toteutuneet suunnitelmaa pienempinä. Toimintatuottojen ennustetaan alittavan 0,8 milj. eurolla vuosisuunnitel-

man johtuen pääosin maanvastaanoton tuottojen sekä katulupamaksutuottojen alituksesta. Maanvastaanottotuottojen alitus johtuu siitä, että Ruskon maanvastaanottoaikan sulkeutumisen vuoksi suurten työmaiden (muun muassa keskuspuhdistamo ja Raitiotie) maakuormia ajetaan muiden kuntien maanvastaanottoaikoihin. Korvaavia maanvastaanottoaikoihin kaupungin alueella pyritään löytämään. Katulupamaksutuottojen alitus johtuu suurten rakennuskohteiden aloitusten vähentymisestä mikä vaikuttaa haettavien lupien määrään. Toimintakulujen ennustetaan toteutuvan 0,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempana. Välttämättömiä päällystöitä on tehty, vaikka runsasluminen alkutalvi aiheutti suunniteltua suuremmat lumenajokustannukset. Toimintakatteen ennustetaan toteutuvan 1,0 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompana.

Kestävä kaupunki -palveluryhmän toteutuneet toimintatuotot alittavat 0,4 milj. eurolla vuosisuunnitelman. Tämä johtuu pääosin saatavien tukien tuloutumisesta vuosisuunnitelmaan suunnitellusta poiketen. Toimintakulut ovat toteutuneet 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempänä johtuen pääosin ympäristönsuojelun palveluostojen toteumasta. Toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan olennaisesti vuosisuunnitelman mukaisesti. Toimintakulujen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti. Toimintakatteen ennustetaan toteutuvan olennaisesti vuosisuunnitelman mukaisesti.

Raitiotie kehitysohjelma -palveluryhmän toimintatuottojen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti. Toimintakulujen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti. Toimintakatteen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Yhdyskuntalautakunnalle on asetettu vuoden 2019 talousarviossa yhdeksän sitovaa toiminnan tavoitetta. Elokuun lopun tilanteessa viiden tavoitteen arvi-

oidaan toteutuvan ja kolmen tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä. Yhden tavoitteen toteutumisesta ei voida vielä arvioida. Tavoit-

teiden eteneminen on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
6	Tyytyväisyys palveluihin on parantunut valituissa kohteissa (katujen talvikunnossapito, rakennusvalvonta).	Katujen talvikunnossapidon tyytyväisyyttä mitataan vuosittain toteutettavalla asiakaskyselyllä. Talvikaudella 2018-2019 asiakastyytyväisyys oli 1,76, kun se edellistalvena (2017-2018) oli 1,73 asteikolla 0-5 (0=erittäin huono; 5=erittäin hyvä; asteikolle asetettujen kriteerien mukaan arvo 3,0 kuvaa hyvää ja tavoiteltavaa tyytyväisyysastetta). Rakennusvalvonnan asiakastyytyväisyyttä mitataan vuositason TOPTEN-kaupunkien yhteiskyselyllä. Kyselyn tulokset ovat saatavilla vuoden 2019 loppuun mennessä. Lupapiste.fi kehittää vuoden 2019 aikana rakennusvalvonnan automaattista palautepalvelua, jolloin vuositason tehtävästä kyselystä siirrytään jatkuvaan palautteenantoon. Katujen talvikunnossapidon osalta tavoite on toteutunut. Rakennusvalvonnan asiakastyytyväisyyden osalta toteutumista ei voida vielä arvioida.	+
7	Rakennuslupaprosessin keskimääräinen kesto on lyhentynyt 2 kuukauteen.	Rakennuslupaprosessin keskiarvo oli aikavälillä 1.5.-31.8.2019 yhteensä 83 kalenteripäivää. Kahden kuukauden tavoiteajassa luvista käsiteltiin 40 prosenttia. Huhtikuuhun verrattuna keskiarvo on vähentynyt kahdella päivällä. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä. Tavoitteen toteutukseksi lupaprosessia kehitetään edelleen tehokkaammaksi ja mm. yrityshankkeiden käsittelyyn on palkattu uusi lupa-arkkitehti 8.9.2019.	-
27	80 % asemakaavoitetusta asuin-kerrosalasta sijoittuu joukkoliikennevyöhykkeille ja aluekeskuksiin.	Hyväksytyn kaavoitusohjelman mukaan 66% vuonna 2019 asemakaavoitettavasta asuin-kerrosalasta sijoittuu joukkoliikennevyöhykkeille ja aluekeskuksiin. Kaavoitusohjelman työt on priorisoitu töiden ohjelmoinnissa. Sopimus- ja kilpailutilanteet eivät ole mahdollistaneet kaavojen käynnistymistä tai etenemistä alkuperäisessä aikataulussa. Kaavoitusohjelman viisivuotiskaudella kaavoitusohjelman kohteista 86% sijoittuu joukkoliikennevyöhykkeille ja aluekeskuksiin eli tavoite toteutuu pitkällä aikavälillä. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-
29	Energiankulutus on vähentynyt energiatehokkuussopimuksen mukaisesti 1 %:n.	Energiankulutuksen kulutustiedot ovat saatavissa vuoden lopussa. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?
31	Pyöräilymäärät ovat kasvaneet 2 % edelliseen vuoteen verrattuna.	Viimeisen vuoden aikana (09/2018-08/2019) pyöräilymäärät ovat kasvaneet 5,9 % edellisen vuoden vastaavaan jaksoon verrattuna. Vuoden 2019 tammi-elokuussa on ollut 2,1 % enemmän pyöräilijöitä kuin vuoden 2018 vastaavana ajankohtana. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
34	Raitiotien osan 1 rakentaminen on edennyt tavoitellun aikataulun mukaisesti.	Raitiotien rakentaminen etenee aikataulussa ja kustannuksissa. Raitiotieallianssin osan 1 valmiusaste elokuussa 2019 on 66 %, projektiajasta on käytetty 60 % ja toteutunut laskutus on 62 %. Tavoitteena on, että raitiotien kaupallinen koeliikenne alkaa 1.4.2021 ja että varsinainen kaupallinen liikenne alkaa 9.8.2021. Raitiotien osaa 1 koskien kaupunginhallitus päätti huhtikuussa 2019, että raitiotiejärjestelmän laajentamiseen keskustasta etelään suuntaan varaudutaan teettämällä tarkentava suunnitelma Hatanpään valtatien välille Koskipuisto - Tampereen valtatie. Tavoitteena on, että kaupunginvaltuusto päättää Hatanpään valtatien haaran rakentamisesta marraskuussa 2019. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
35	Raitiotien seudullisesta laajenemisesta ja vaiheistuksesta on muodostunut yhteinen kokonaisnäkemys.	Seudullisen yleissuunnitelman laatiminen aloitettiin kesällä 2019. Seutusuunnittelua tehdään ns. kuntaparityöskentelynä yhteistyössä Pirkkalan, Kangasalan ja Ylöjärven kanssa. Yleissuunnitelman etenemiseen liittyviä välipäätöksiä on tavoite tehdä syksyllä 2019 osallistuvien kuntien kunnanhallituksissa. Päätökset seudullisen raitiotien ratalinjausvarauksista on tavoite kuntien valtuustoissa syksyllä 2020. Suunnitelman on määrä valmistua vuoden 2020 loppuun mennessä. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
36	Raitiotien osan 2 suunnittelu on edennyt Raitiotieallianssin kehitysvaiheena sekä Hiedanrannan ja Niemenrannan asemakaavoituksena.	Osan 2 suunnittelu etenee Raitiotieallianssin kehitysvaiheena. Katusuunnitelmat on hyväksytty noin puolesta ratapituudesta. Raitiotien yleissuunnittelu on käynnissä Hiedanrannan ja Lielahden alueilla. Näsijärven vesistötäytöstä on valmisteltu uutta vesilupahakemusta. Hiedanrannan ja Järvi kaupungin alueen asemakaavoitus ja raitiotien suunnittelu etenevät siltä osin, kuin se on mahdollista ilman lainvoimaista vesilupaa. Santalahden alueen kohdalle on laadittu ja hyväksytty kolme asemakaavaa. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
42	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset.	Työvoimakustannukset ovat toteutuneet 0,27 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä pääosin kaupunkiympäristön suunnittelun täyttämättömien vakanssien ja osa-aikasuuksien vuoksi. Toisaalta eläkekulut ja eläkemenoperusteiset maksut toteutuvat vuosisuunnitelmaa suurempina. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-

Investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Yhdyskuntalautakunta (pl. erikseen sitovat erät)					
Bruttoinvestoinnit	-25 078	-62 850	-48 832	-52 065	-3 233
Rahoitusosuudet	-260	1 525	0	-260	-260
Nettoinvestoinnit	-25 338	-61 326	-48 832	-52 325	-3 493
Viiden tähden keskusta					
Bruttoinvestoinnit	-5 892	-15 152	-14 412	-14 412	0
Hiedanranta					
Bruttoinvestoinnit	-197	-981	-1 420	-1 420	0
Rantaväylän tunneli					
Bruttoinvestoinnit	-67	-987	0	-67	-67
Rahoitusosuudet	0	0	0	0	0
Nettoinvestoinnit	-67	-987	0	-67	-67

Yhdyskuntalautakunnan alaisuuteen kuuluvan Kaupunkiympäristön palvelualueen bruttoinvestointien ennuste on 69,2 milj. euroa mikä on 3,3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempi. Nettoinvestointien ennuste on 69,4 milj. euroa. Nettoinvestointien ennuste on pienentynyt 1,7 milj. euroa heinäkuun ennusteesta. Suurimmat yksittäiset syyt investointien ennusteen pienentymiseen ovat Niemenrannan puistokadun sekä Mossin puistokadun rakentamisen aloittamisten viivästyminen, sillä kaavoitus ja suunnitelmien laadinta ovat viivästyneet ja lisäksi Niemenrannassa alueen muu rakentaminen on myös viivästynyt.

Valtuusto hyväksyi helmikuussa (KV 18.2.2019 § 26) Kaupunkiympäristön pal-

velualueen 4,454 milj. euron uudelleen budjetoinnit vuodelta 2018 siirtyneistä Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman hankkeiden rahoista.

Kaupunkiympäristön suunnittelu -palveluryhmässä investointien ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti.

Rakennuttaminen ja ylläpito -palveluryhmässä ennustetaan 3,3 milj. euron ylitystä vuosisuunnitelmaan verrattuna. Raitiotien rinnakkaishankkeiden toteuttamistarve on suuri ja painottuu vuosille 2018 - 2019, mikä aiheuttaa painetta vuosibudjetissa pysymisessä. Hämeenkadun reuna-alueiden rakentamiseen varattiin budjetissa 4,0 milj. euroa, mutta raitiotieallianssin kanssa käydyissä

tarkentuneissa neuvotteluissa on päädytty 6,1 milj. euron tarpeeseen vuonna 2019. Tässä kokonaisuudessa kivien hankinta ja asennus raitiotieväylälle on yksittäisenä tekijänä 1,9 milj. euron kulu. Muutosehdotus on hyväksytty raitiotien hankkeen sisällönmuutoksen ohjausryhmässä 10.4.2019. Tästä aiheutuu 2,1 milj. euron lisämeno verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Sammonkadun pohjoispuolen kevyen liikenteen väylä välillä Kalevan puistotie - Lemminkäisenkatu toteutetaan kokonaisuudessaan valmiiksi. Tämän jälkeen koko Sammonkatu valmistuu vuonna 2019 viimeistelytyötä lukuun ottamatta. Kiirehtiminen vaatii 0,4 milj. euron lisämenon verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Kaupunginhallitus päätti vuonna 2016, että Tampereen Vesi osallistuu vesihuoltoverkoston siirtojen kustannuksiin ikähyvityspäätöksellä yhteensä 5,0 milj. eurolla. Hulevesiverkosto siirrettiin Tampereen kaupunkiympäristön palvelualueen omistukseen vuoden 2018 alusta. Raitiotieallianssi on laskuttamassa vesihuoltoverkoston siirrosta vuonna 2019 3,0 milj. euroa, mistä hulevesien osuus 1,16 milj. euroa. Tähän ei kaupunkiympäristön palvelualueen budjetissa ole varauduttu. Tästä aiheutuu 1,16 milj. euron lisämeno verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Lahdesjärven kaava-alue toteutetaan yhdessä kiinteistötoimen kanssa vuosina 2019 - 2020. Urakasta on pyydetty/neuvoteltu tarjoushintaa Tampereen Infran kanssa. Urakan katujen osalta tarjoushintaa on 3,0 milj. euroa ja tarve vuonna 2019 on 1,3 milj. euroa. Vuosisuunnitelmassa urakkaan varauduttiin 0,8 milj. eurolla. Tästä aiheutuu 0,5 milj. euron lisämeno verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Katuverkolla on noin 42 000 valaisinpistettä, mistä noin 32 000 on vanhan aikaista ja energiatehokkaina lamppuja. Arviolta 0,5 milj. lisärahoituksella voitaisiin vaihtaa noin 3000 valopistettä/vuosi. Energiasäästöllä ja kunnossapitotarpeen vähenemisellä uudet led-valot kuoletettaisiin noin 5 vuodessa. Tästä aiheutuu 0,5 milj. euron lisämeno verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Kevään aikana on Väyläviraston kanssa neuvoteltu Pinninkadun alikulkusillan uusimisesta. Silta on korjattava tai uusittava välittömästi tai hanke siirtyy ratahankeiden takia pitkälle tulevaisuuteen. Kaupungilla on liikenteellinen tarve sillan jatkamiselle. Hanke käynnistetään välittömästi. Kohteelle on varattava 0,5 milj. euroa töiden käynnistämiseen loppuvuonna. Tästä aiheutuu 0,5 milj. euron lisämeno verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Lukuisista pienemmistä rakennuskohdista on säästymässä 0,1 milj. euroa.

Toisaalta eräiden kohteiden aloitusten viivästyminen tuottavat kuluvalle vuodelle

säästöä verrattuna vuosisuunnitelmaan.

Muun muassa Boijenkatua ei päästä käynnistämään vuonna 2019 kaavoitussellisista syistä ja tästä on säästymässä 0,3 milj. euroa. Nokiantien pohjoisreunaa ei levennetä suunnitellusti välillä Winterrinmutka - Kirkkosannankatu. Kohde on yhteishanke Tampereen Veden kanssa ja välitöntä tarvetta ei ole vesijohdon uudemmuuteen. Tästä kohteesta säästyy 0,3 milj. euroa. Santalahden ylikulkusillan hissi- ja porrastornia ei päästä aloittamaan tänä vuonna, tästä kohteesta säästyy 0,4 milj. euroa. Niemenrannan puistokatu ei päästy rakentamaan suunnitellun mukaisesti, koska kaavoitus, suunnitelmat sekä alueen muu rakentaminen on viivästynyt, tästä kohteesta on säästymässä 0,4 milj. euroa. Mossin puistokatua päästy rakentamaan suunnitellun mukaisesti, koska kaavoitus ja suunnitelmien laadinta on viivästynyt, tästä kohteesta on säästymässä 0,7 milj. euroa.

JOUKKOLIIKENNELAUTAKUNTA

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Joukkoliikenne					
Toimintatulot	33 248	51 091	53 140	53 140	0
Toimintamenot	-44 215	-65 687	-67 090	-67 090	0
Toimintakate	-10 967	-14 596	-13 950	-13 950	0
Vyörytykset (Tukipalvelut ja Paikkatietoyksikkö)	-179	-67	-194	-257	-63
Toimintakate vyörytyksin	-11 145	-14 663	-14 144	-14 207	-63

Joukkoliikennelautakunnan alaisuuteen kuuluvan Joukkoliikenne -palveluryhmän toteutuneet toimintatuotot ovat toteutuneet 0,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempänä. Naapurikuntien maksutuottoja on vielä laskuttamatta ja toisaalta joukkoliikenteen tuottojen toteuma poikkeaa vuosisuunnitelmaan suunnit-

tellusta. Toimintakulut ovat toteutuneet 0,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina mikä johtuu toiminnan kustannusten toteutumisesta etupainotteisesti vuosisuunnitelmaan verrattuna.

Tilinpäätösennuste on toimintatuottojen ja toimintakulujen osalta vuosisuunnitelman mukainen. Tilinpäätösennuste

sisältää 1,3 milj. euroa kaupungin talousohjelmasta tulevia säästötoimenpiteitä, josta 0,94 milj. euroa kohdistuu tuottojen lisäyksiin ja 0,36 milj. euron kulujen vähennyksiin.

Toimintakatteen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunnalle on asetettu vuoden 2019 talousarviossa kolme sitovaa toiminnan tavoitetta.

Elokuun lopun tilanteessa kaikkien tavoitteiden arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä. Tavoitteiden

eteneminen on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
6	Tyytyväisyys palveluihin on parantunut valituissa kohteissa (joukkoliikenne).	Kevään mittauksissa asiakastyytyväisyyden kokonaisarvosana oli 4,21. Vastaava tulos viime vuoden keväältä oli 4,20 eli asiakastyytyväisyys on parantunut. Tutkimuksessa haastatellaan noin 2500 matkustajaa. Tavoite toteutui.	+
30	Joukkoliikenteen matkustajamäärä on kasvanut 3 % edelliseen vuoteen verrattuna.	Joukkoliikenteen matkustajamäärä oli tammi-elokuussa 2019 noin 26,57 miljoonaa. Se on noin 650.000 matkaa eli 2,5 prosenttia enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuonna 2018. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
42	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset.	Työvoimakustannukset ovat toteutuneet 0,06 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina johtuen pääosin maksettujen palkkojen toteutumisesta vuosisuunnitelmaa suurempina. Työvoimakustannusten arvioidaan kuitenkin toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

Investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Joukkoliikenne				
Bruttoinvestoinnit	-381	-1 200	-1 200	0

Joukkoliikennelautakunnan alaisuuteen kuuluvan Joukkoliikenteen palvelualueen bruttoinvestointien ennuste on 1,2

milj. euroa, mikä on vuosisuunnitelman mukainen. Nettoinvestointien ennuste on 1,2 milj. euroa. Investoinnilla rahoite-

taan lippu- ja maksatusjärjestelmähankkeen toteuttamista.

KEHITYSOHJELMAT

Hiedanranta

Toimintakateen toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Hiedanranta	-1 809	-3 055	-2 608	-2 466	142
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-1 118	-1 101	-1 761	-1 619	142
Asunto- ja kiinteistölautakunta	-601	-1 250	-547	-547	0
Yhdyskuntalautakunta	-90	-704	-300	-300	0

Hiedanrannan käyttötalous jakautuu elinvoima- ja osaamislautakunnan, asunto- ja kiinteistölautakunnan sekä yhdyskuntalautakunnan vuosisuunnitelmiin.

Hiedanranta -hankkeen yhtiöittäminen on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 15.4.2019. Suunnitelman mukaan perustetaan kaksi yhtiötä, joista Hiedanrannan Kehitys Oy on perustettu. Operatiivinen osakeyhtiö vastaa kehitystoiminnasta ja kestävästä kaupunkirakenteesta, hyväksyttää suunnitelmat kaupunginhalituksessa ja koordinoi yhteistoimintaa maanomistajien kanssa. Hiedanranta Ky on rahoitusyhtiö joka vastaa selvitysten ja investointien toteuttamisesta, ottaa lainaa ja rakennuttaa esim. infran, luovuttaa tontteja, maksaa rahoituksen korot ja lyhennykset ja palauttaa ylijäämän kaupungille.

Uuteen saaritäyttöratkaisuun perustuvan maankäytön yleissuunnitelman arvioidaan valmistuvan loppuvuodesta ja sen käsittelyn katsotaan olevan mahdollista vasta kun vesistötäytön ratkaisu on tullut Vaasan hallinto-oikeudesta. Oikeuden päätöstä odotetaan loppuvuodesta, jolloin yleissuunnitelman ja siihen poh-

jautuvien asemakaavojen laatiminen olisi mahdollista vasta alkuvuodesta 2020.

Alueen olemassa olevaa rakennuskantaa palvelevan putki-infran rakentaminen on valmistunut, pilaantuneiden maiden poisto ja hulevesien hallinnan rakentaminen jatkuvat.

Kehitysohjelman käyttötaloudessa on huomioitu kaupunginvaltuuston hyväksymät talousarviomuutokset.

Elinvoima- ja osaamislautakunnan ulkoisesta palveluhankinnasta siirrettiin (KV 18.2.2019) 0,075 milj. euroa Sivistys- ja Kulttuurilautakunnan Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluihin Hiedanrannan alueellisen kulttuurikoordinaattorin palkkaukseen ja alueella järjestettävän kulttuuritarjonnan mahdollistamiseen.

Elinvoima- ja osaamislautakunnan Hiedanrannan kehitysohjelman talousarvioon siirrettiin (KV 15.4.2019) 0,48 milj. euroa yhdyskuntalautakunnan sekä 0,35 milj. euroa asunto- ja kiinteistölautakunnan Hiedanrannan kehitysohjelmalle kohdistettuja menoja.

Kehitysohjelman tammi-elokuun toteutunut toimintakate -1,8 milj. euroa, ylittää vuosisuunnitelman 0,1 milj. eu-

rolla. Ylitys kohdistuu Asunto- ja kiinteistölautakunnan alaiseen toimintaan. Ylityksen syynä on se, että Hiedanrannan rakennusten ja maa-alueiden vuokratuottoja ei esitetä Hiedanrannan raporteissa. Tampereen Tilapalvelut Oy:n toiminta kiinteistöhallinnan parissa etenee alkuperäisen suunnitelman mukaisesti.

Hiedanrannan käyttötalouden tilinpäätösennusteen toimintakate on yhteensä -2,5 milj. euroa, mikä on 0,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempi. Asunto- ja kiinteistölautakunnan alaiseen toimintaan liittyvien ylityshkien johdosta ennustetta tullaan päivittämään seuraavassa raportoinnissa. Elinvoima- ja osaamislautakunnan alaiseen tilinpäätösennusteeseen on lisätty toimintatuloja Elinvoima- ja osaamislautakunnan osalle Sininen biotalous -projektin EU -tukea 0,142 milj. euroa. Yhdyskuntalautakunnan tilinpäätösennuste on vuosisuunnitelman mukainen.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Hiedanrannan kehitysohjelmalle on asetettu vuoden 2019 talousarviossa yksi sitova toiminnan tavoite ja kolme toi-

menpidettä. Elokuun lopun tilanteessa tavoitteen ja kaikkien toimenpiteiden arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden

loppuun mennessä. Tavoitteen ja toimenpiteiden eteneminen on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
37	Hiedanrannan kestävyystavoitteita toteuttavien asemakaavojen valmistelu on käynnissä yhdessä toteuttajakumppaneiden kanssa.	Hiedanrannan maankäytön yleissuunnittelu käynnistettiin uudelleen Hiedanrannan järvitäytön muutosten takia. Yleissuunnitelma valmistuu syksyllä 2019 ja maankäytön yleissuunnitelmasta päätetään vasta kun järvitäytön lupakysymykset ovat edenneet. Alueen asemakaavoitus käynnistyy vasta vuonna 2020, jonka jälkeen on mahdollista käynnistää kehittäjäkumppaneiden haku. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-
Nro	Toimenpide vuodelle 2019	Toimenpiteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio toimenpiteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
1	Vaitinaron vesistöäytölle saadaan vesilupa ja täyttö käynnistetään. Vaitinaron eritasoliittymän suunnitelu- ja toteutusaikataulu varmistetaan.	Uuden vesilupahakemuksen käsittely on edennyt aluehallintovirastossa. Hakemus on ollut nähtävillä ja saatuun palautteeseen on laadittu kaupungin vastineet. Tarkoituksena on, että aluehallintovirasto tekee päätöksen, kun Vaasan hallinto-oikeus on tehnyt päätöksen aikaisemmasta aluehallintoviraston päätöksellä hyväksytystä lupahakemuksesta, sillä samalle alueelle ei voi kohdistua kahta erilaista vesilupaa. Vaasan hallinto-oikeudesta saadun käsittelyaikatauluarvion mukaan päätös valmistuu loppuvuoden aikana. Vaitinaron eritasoliittymän toteuttaminen yhdessä valtion kanssa on mukana valmisteltavana olevassa MAL4-sopimuksessa. Vaitinaron eritasoliittymä ei ole vielä mukana valtion liikenneverkon kehittämishankkeissa. Toimenpiteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-
2	0-kuidun käsittelymenetelmä tai menetelmät valitaan ja lupaprosessit käynnistetään. Tehdään koeruoppaus ja käsittelypilotteja.	Ulkopuolisen asiantuntija-arvion perusteella nollakuidun arvoketjuhankkeessa saadut tulokset ovat lupaavia erityisesti kemikaalien tuotannon osalta. Kaupunki on käynnistänyt jatkoselvityksen / koetoiminnan, jossa varmistetaan prosessin toistettavuus ja kemikaalien talteenotto. Selvityksen / koetoiminnan tulokset saadaan alkuvuodesta 2020. Kesän aikana on saatu useita yhteydenottoja eri yrityksiltä, joiden tekniikat saattaisivat tuoda uusia ratkaisuja nollakuidun hyödyntämiseen. Erilaisista ratkaisuista ollaan laatimassa vertailua. Menetelmien valinta ja lupaprosessien käynnistäminen on mahdollista aikaisintaan vuonna 2020. Toimenpiteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-
3	Ensimmäiset asemakaavat ovat valmistuneet ja hyväksytty kaupunginvaltuustossa.	Uuteen saaritäyttöratkaisuun perustuvan maankäytön yleissuunnitelman arvioidaan valmistuvan loppuvuodesta ja sen käsittelyn katsotaan olevan mahdollista vasta kun vesistöäytön ratkaisu on tullut Vaasan hallinto-oikeudesta. Oikeuden päätöstä odotetaan loppuvuodesta, jolloin yleissuunnitelman ja siihen pohjautuvien kaavojen laatiminen olisi mahdollista vasta alkuvuodesta 2020. Toimenpiteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä.	-

Kehitysohjelman investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Bruttoinvestoinnit	-2 195	-4 035	-12 117	-6 920	5 197
Asunto- ja kiinteistölautakunta					
Bruttoinvestoinnit	-1 998	-3 054	-10 697	-5 500	5 197
Yhdyskuntalautakunta					
Bruttoinvestoinnit	-197	-981	-1 420	-1 420	0

Hiedanrannan kehitysohjelman investoinnit jakautuvat asunto- ja kiinteistö-
lautakunnan ja yhdyskuntalautakunnan
vuosisuunnitelmiin.

Asunto- ja kiinteistölautakunnan osalta Hiedanrannan tammi-lokuun toteutuneet investoinnit 2,0 milj. euroa ovat pääasiassa pilaantuneiden maiden käsittelyä sekä Hiedanrannan rakennusten perusparantamista sekä maa- ja vesirakentamista.

Yhdyskuntalautakunnan osalta Hiedanrannan tammi-lokuun toteutuneet investoinnit ovat 0,2 milj. euroa. Yhdyskuntalautakunnan alaisten investointien ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti.

Asunto- ja kiinteistölautakunnan alaisten investointien ennustetaan toteutuvan 5,5 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. Maa- ja vesialueisiin koh-

distuvien investointien osalta ennustetta on pienennetty 4,0 milj. euroa, johtuen Vaitinaron vesistötäytön viivästymisestä. Talonrakennusohjelmaan kuuluvien Hiedanrannan rakennusten perusparannusten osalta ennuste on 1,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempi. Alueen rakennusten investoinnit jatkuvat mm. talo- ja kuntatekniikan kokeilujen mahdollistavan Dynamo -hankkeen rakentamisella sekä voimalaitoksen ja haihduttamon purkamisella suunnitelman mukaisesti.

Vaitinaron vesistötäyttö toteutetaan pääasiassa Tampereen seudun keskuspuhdistamon rakentamisesta saatavalla louheella. Haasteena vesistötäytössä on luvan saaminen toimenpiteelle. Vesilupahakemuksen päätöksen viipymisestä johtuen vesistötäytön investointi ei toteudu suunnitelman mukaisesti. Suun-

nitellusta 4,0 milj. euron investoinnista arvioidaan toteutuvan 1,0 milj. euroa.

Nollakuidun koerakentamisinvestointien vaihtoehtojen tutkimista on jatkettu. Ulkopuolisen asiantuntija-arvion perusteella nollakuidun arvoketjuhankkeessa saadut tulokset ovat lupaavia erityisesti kemikaalien tuotannon osalta. Kaupunki on käynnistänyt jatkoselvityksen/koetöiminnan, jonka tulokset saadaan alkuvuodesta 2020.

Kesän aikana on saatu useita yhteydenottoja eri yrityksiltä, joiden tekniikat saattaisivat tuoda uusia ratkaisuja nollakuidun hyödyntämiseen. Menetelmien valinta ja lupaprosessien käynnistäminen on mahdollista aikaisintaan vuonna 2020. Vaihtoehtojen selvitysten tuloksena on arvioitu, että suunnitellusta 2,0 milj. euron koerakentamisinvestoinnista toteutuu 1,0 milj. euroa.

Viiden tähden keskusta

Toimintakatteen toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Viiden tähden keskusta	-1 797	-2 809	-4 076	-4 076	0
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-1 742	-2 620	-3 576	-3 576	0
Yhdyskuntalautakunta	-55	-189	-500	-500	0

Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman käyttötalous jakautuu yhdyskuntalautakunnan ja elinvoima- ja osaamislautakunnan vuosisuunnitelmiin.

Asemakeskushankkeen yleissuunnitelman työstäminen ja sen teknisten, taloudellisten sekä vaiheistamiseen liittyvien reunaehtojen selvittäminen ja tiedonhallinta jatkuvat suunnitelman mukaisesti. Yleissuunnitelma toteutuu suunnitelman mukaisesti. Hämpin parkin laajennuksen ja ajoyhteyden linjauksia haetaan parin vuoden kuluessa.

Valoviikkojen kauden 2019 - 2020 suunnittelu on käynnissä. Omana kokonaisuutenaan tehdään myös Hämeenkadun vuoden 2021 valoviikkojen suunnittelua. Verkarannan ja Alakosken asennukset ovat valmiita mutta vastaanottamatta. Patosillan ja Satakunnansillan välisen osan asennukset ovat käynnissä.

Santalahden tapahtumapuiston rakentaminen jatkuu, puisto on valmis 2019.

Tapahtumapuistoon kuuluvien ranta-reittien suunnittelu ja rakentaminen on käynnistynyt.

Tullin alueen Musiikin tähtikatu -suunnittelu on valmis, urakoitsija valittu ja rakentaminen aloitettu.

Kunkun parkki -projektissa on tavoitteena kaavaehdotuksen saaminen nähtäville 2019. Haasteena hankkeen etenemiselle on Näsikallion eritasoliittymän vastustus.

Viinikan lahden osallistumis- ja arviointisuunnitelma on nähtävillä. Alueen kansainvälisen ideakilpailun kilpailuohjelma on julkistettu 15.5.2019, kilpailun ensimmäinen vaihe päättyy 27.9.2019. Kilpailun tavoitteita käsiteltiin kaupunginhallituksessa maaliskuussa 2019.

Tampereen Taidemuseon ja Pyynikintorin asemakaavan luonnosvaihe on käynnissä, kaava valmistuu 2020.

Särkänniemen tulevalle asemakaava-alueella sijaitsevan Suomen Triכון

tontinluovutuskilpailu on käynnistynyt alkuvuonna ja tulokset julkaistaan arvion mukaan lokakuussa 2019. Särkänniemi on asemakaavoitusohjelman vuoden 2019 kohde ja valmistuu vuoden aikana suunnitellusti.

Kehitysohjelman tammi-elokuun toteutunut toimintakate alittaa vuosisuunnitelman 0,9 milj. euroa, mikä johtuu hankintojen painottumisesta loppuvuoteen. Tilinpäätösennuste on sekä yhdyskuntalautakunnan että elinvoima- ja osaamislautakunnan osalta vuosisuunnitelman mukainen.

Kehitysohjelman investointihankkeiden etenemisestä on raportoitu kohdassa Kehitysohjelman investointien toteuma ja tilinpäätösennuste.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Viiden tähden keskustan kehitysohjelmalle asetettiin vuoden 2019 talousarviossa kolme toimenpidettä. Elokuun

lopun tilanteessa toimenpiteistä kahden arvioidaan toteutuvan ja yhden toteutuvan osittain vuoden loppuun mennessä.

Toimenpiteiden eteneminen on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toimenpide vuodelle 2019	Toimenpiteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio toimenpiteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
1	Ranta-Tampellan rakentaminen etenee ja Viinikanlahden hankekehitys on käynnistetty kehitysohjelman tavoitteiden mukaisesti.	Sekä Ranta-Tampella että Viinikanlahti etenevät kehitysohjelman sisällöllisten tavoitteiden mukaisesti. Aikataulun osalta tulee aina pieniä muutoksia, mutta kokonaisuudessaan ollaan tavoitteen mukaisessa tahdissa. Ranta-Tampellan kanavan rakentaminen jatkuu, ja kanava arvioidaan avattavan Näsijärveen vuoden 2019 lopulla. Kanavan ylittävien siltojen rakentaminen jatkuu. Tammerkosken rantareitit -teemaan kuuluva Vapriikinraitti avattiin Vapun aattona 2019. Viinikanlahden osallistumis- ja arviointisuunnitelma on nähtävillä, selvityksiä tehdään liikenteestä ja vesistömallista. Alueen kansainvälisen ideakilpailun valmistelut ovat käynnissä, kilpailu alkoi 15.5.2019 ja ensimmäinen vaihe päättyy 27.9.2019. Kilpailun tavoitteita käsiteltiin kaupunginhallituksessa maaliskuussa 2019. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
2	Asemakeskuksen ja asemanseudun kehittäminen etenee MAL-sopimuksen mukaisesti yhteistyössä valtion kanssa ja Kansi ja Areena -hankkeen toteuttaminen etenee suunnitellusti.	Asemakeskuksen ja asemanseudun kehittäminen etenee sekä kehitysohjelman sisällöllisten että MAL-sopimuksen tavoitteiden mukaisesti. Aikataulun osalta on tullut täsmennyksiä, mutta se ei ole asemanseudun kehittämisen kokonaisaika- taulun ja nyt käynnissä olevan Tampereen Kansi -hankkeen etenemisen kannalta oleellista. Kaupunginhallitus valitsi yleissuunnittelun tavoitteeksi uuden ja osapuolien tavoitteita vastaavan ratkaisun kesäkuussa. Yleissuunnitelma valmistuu 2019 ja asemakaavan ensimmäinen vaihe hyväksytään 2020. Hämpin parkin laajennuksen ja ajoyhteyden linjauksia haetaan parin vuoden kuluessa. Kansi- ja Areena -hankkeen rakentaminen jatkuu ja ensimmäinen vaihe valmistuu aikataulun mukaisesti syksyllä 2021. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
3	Keskustan länsiosan vetovoimaa vahvistavat keskeiset hankkeet etenevät, avainhankkeina Kunkun Parkki, Näsi- kallion eritasoliittymä, Särkänniemi- Mustalahti ja Keskustori.	Hankkeet ovat edenneet sisällöllisesti kehitysohjelman tavoitteiden mukaisesti. Aikataulullisesti kaikkien osalta ollaan kehitysohjelman tavoitteesta jäljessä. Kunkun Parkin ja Näsi- kallion eritasoliittymän suunnittelun asemakaava etenee ehdotusvaiheeseen 2019 aikana. Särkänniemen tulevalle asemakaava-alueella sijaitsevan Suomen Triכון tontinluovutuskilpailu on käynnistynyt alkuvuonna, tulokset julkistetaan arviolta lokakuussa 2019. Särkänniemi oli asemakaavoitus- ohjelman vuoden 2019 kohde, mutta sen valmistuminen vuoden 2019 aikana on epätodennäköistä. Keskustorin visiotyö valmistuu kesäkuussa ja Ratikkakahvila otettiin kesällä käyttöön. Santalahden tapahtumapuiston rakentaminen jatkuu suunnitelman mukaisesti. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan osittain vuoden loppuun mennessä.	+/-

Kehitysohjelman investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Bruttoinvestoinnit	-8 208	-19 132	-18 392	-18 392	0
Asunto- ja kiinteistölautakunta					
Bruttoinvestoinnit	-2 316	-3 980	-3 980	-3 980	0
Yhdyskuntalautakunta					
Bruttoinvestoinnit	-5 892	-15 152	-14 412	-14 412	0

Viiden tähden keskusta-kehitysohjelman investoinnit jakautuvat yhdyskuntalautakunnan ja asunto- ja kiinteistölautakunnan vuosisuunnitelmiin.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi helmikuussa (KV 18.2.2019 § 26) Kaupunkiympäristön palvelualueen 4,454 milj. euron uudelleen budjetoinnit vuodelta 2018 siirtyneistä Viiden tähden keskusta-kehitysohjelman hankkeiden rahoista. Tästä Ranta-Tampella 0,14 milj. euroa, Kans- ja Areena hanke 1,114 milj. euroa, Ratinan kauppakeskukseen liittyvä toteuttamissopimus ja lisätyöt 2,3 milj. euroa, Tapahtuma-alueiden kehittäminen

ja Tammerkosken valaistus yhteensä 0,7 milj. euroa ja Investointien suunnittelu 0,2 milj. euroa.

Kansi- ja Areenahankkeen Tampereen kaupungin rahoitusosuuden mukaiset investoinnit jatkuvat suunnitelman mukaisesti rakentamisen tahdissa. Rakentamisjärjestyksen tarkentuminen saat- taa siirtää jonkin Tampereen kaupungin rahoitusosuuteen kuuluvan maksuerän siirtymisen suoriteperusteisesti seuraavalle vuodelle. Arviolta syys-lokakuussa esitetään, miten mahdollisesti alkuvuoteen 2020 siirtyvää maksuerää käsiteltäisiin, menoajamänä vai siirtomäärärahana.

Tammerkosken valaistuksen investointi ja Ratinan kauppakeskuksen toteuttamissopimus etenevät suunnitelman mukaisesti.

Ranta-Tampellan kanavan rakentaminen jatkuu edelleen, kanava arvioidaan avattavan Näsijärveen vuoden 2020 keväällä. Kanavan ylittävien siltojen rakentaminen jatkuu. Tammerkosken ranta-reitit -teemaan kuuluva Vapriikinraitti on avattu Vapun aattona 2019.

Sekä yhdyskuntalautakunnan alaisen että asunto- ja kiinteistölautakunnan alaisten investointien ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti.

Smart Tampere

Toimintakatteen toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-470	-1 985	-994	-994	0
Yhdyskuntalautakunta	-391	-	-415	-415	0
Sosiaali- ja terveyslautakunta	-56	-	-80	-80	0
Konsernihallinto	-132	-	-141	-141	0
Kehitysohjelma yhteensä	-1 049	-1 985	-1 630	-1 630	0

Smart Tampere -kehitysohjelman käyttötalous jakautuu elinvoima- ja osaamislautakunnan, yhdyskuntalautakunnan sekä sosiaali- ja terveyslautakunnan vuosisuunnitelmiin.

Smart Tampere -kehitysohjelma ja kaantuu seuraaviin osaohjelmiin: Kestävä Tampere 2030 -ohjelma, Ekosysteemi -ohjelma sekä Digiohjelma. Digiohjelman määrärahat kohdistuvat konsernihallinnon vuosisuunnitelmaan.

Kestävä Tampere -ohjelma edistää kaupunkistrategian tavoitetta olla hiilineutraali vuonna 2030. Ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä kaupungin yksiköiden, yritysten ja yhteisöjen kanssa. Vuoden 2019 toimenpiteitä kaupungin yksiköiden kanssa on tuen ja asiantunteumuksen tarjoaminen yksiköiden toteutuksessa palvelu- ja vuosisuunnitelmassa

määriteltyjä toimenpiteitä hiilineutraalisuuden edistämiseksi. Yritysten, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa toteutetaan muun muassa Ilmastosankari -kampanja, tehdään tamperelaisten ilmasto-opas sekä osallistutaan yhteistyöprojekteihin, muun muassa Stardust (EU Lighthouse), Energiaviisaat kaupungit EKAT (6Aika EAKR), Puurakennusten digihanke (YM), Puurakentaminen nousuun Pirkanmaalla sekä jakamistalouden pilotit -hanke 8Pirkanmaan liitto EAKR). Lisäksi toteutetaan Hiilineutraali Tampere -tiekarttaa ja päästöselvityksiä.

Ekosysteemi -ohjelma edistää alueen yritysten älykästä uudistumista, kasvua ja uusien työpaikkojen syntymistä sekä vahvistaa Tamperetta houkuttelevana osaamiskeskittymänä. Ohjelman toimintamallina on ekosysteemien ja kau-

punkialustojen kehittäminen valituissa teemoissa. Ohjelma muun muassa tukee nopeita kokeiluja sekä avaa kaupunkiympäristöä ja infraa testiympäristöksi sekä tekee yhteistyötä yliopistojen ja muiden tahojen kanssa.

Digiohjelma edistää kaupungin palvelujen digitalisointia ja uusia työskentelytapoja nopeiden kokeilujen, osaamisen kehittämisen ja toiminnan muutosprojektien avulla. Kaupungin tavoitteena on, että vuonna 2025 kaikki käyttävät ensisijaisesti digitaalisia palveluja.

Kehitysohjelman toimintakatteen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti sekä elinvoima- ja osaamislautakunnan, sosiaali- ja terveyslautakunnan, yhdyskuntalautakunnan että konsernihallinnon osalta.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Smart Tampere -kehitysohjelmalle on asetettu vuoden 2019 talousarviossa neljä sitovaa toiminnan tavoitetta ja kahdeksan toimenpidettä. Elokuun lopun

tilanteessa kolmen tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä. Yhden tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida. Toimenpiteistä seitsemän

arvioidaan toteutuvan ja yhden toteutuvan osittain vuoden loppuun mennessä. Tavoitteiden ja toimenpiteiden eteneminen on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
8	Digitaalisten palvelujen käyttöaste on kasvanut.	Tavoitteen edistäminen on käynnissä kahden projektin avulla: palvelutietomalli, joka liittyy olemassa olevien palveluiden kuvaamiseen asiakaslähtöisesti, ja palvelukohtaisen kustannuslaskennan kehittäminen, joka linkittää talouden / kustannuslaskennan palvelutietoihin. Näiden projektien tuotosten kautta saadaan yhteinen käsitys Tampereen kaupungin asiakkaille tarjoamista palveluista ja niiden kustannuksista. 10/2019 käynnistyvien projektien avulla saadaan yhteinen ymmärrys siitä, mitä asiointipalveluja tarjotaan, mitä on jo digitalisoitu ja missä on kehitettävää. 2018 digitaalisten palvelujen käyttöastetta ei pystytä mittaamaan, ennen kuin kaupungin palvelut ja niihin liittyvät asiointit on kuvattu yhtenäisellä tavalla. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?
9	Uusia digitaalisia asiointimahdollisuuksia on tunnistettu kokeiluiden kautta.	Palvelu- ja vuosisuunnitelmissa olevia kokeilukohteita toteutetaan Smart Tampere -Digiohjelman avulla. Vuonna 2019 käynnistyneistä kokeiluista esimerkkejä ovat kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden älykäs kulttuuri- ja vapaa-ajan viestintä sekä Tredun ja työllisyyspalveluiden yhteinen kokeilu työmarkkinavetoisen urasuunnittelun ja osaamisperusteisen työnvälityksen kehittämiseksi. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
20	Smart Tampere ekosysteemiohjelman kautta on syntynyt vähintään kaksi monenkeskeistä yhteistyöalustaa yrityksille.	Ohjelmassa on käynnissä 7 yhteistyöalustaa: 3D Kaupunkimallialusta, tapahtuma-aplikaatio, drone-testialusta, Hervanta 5G, Viinikan IoT-alusta sekä kaupunkifononäytöt joissa oheista kokeilua: Reaaliaikainen liikennetieto Raitiotietöymäiden aiheuttamat muutokset jalankululle ja pyöräilylle. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
28	Hiilineutraaliuden saavuttamisen toteutusohjelma on alkanut ja keskeisten osatavoitteiden toteutus on alkanut kaupunkikonsernissa.	Hiilineutraaliuden saavuttamisen toteutus on alkanut kaupunkikonsernissa Kestävä Tampere 2030 -ohjelman koordinoimana. Palvelualueiden valitsemien yhdyshenkilöiden kanssa on aloitettu tiekarttojen laatiminen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. Työ on hyvässä vauhdissa, ja tavoitteena on saada tiekartat valmiiksi kaupunkiympäristön palvelualueella vuoden loppuun mennessä ja elinvoiman ja kilpailukyvyyn sekä hyvinvoinnin palvelualueella keväällä 2020. Liikelaitekoissa ja tyttäreillä on tavoitteena kehittää liiketoimintaa hiilineutraaliin suuntaan ja kaikkien kanssa on sovittu mittarit tavoitteen mittaamiseksi. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
Nro	Toimenpide vuodelle 2019	Toimenpiteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio toimenpiteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
1	Tiivistetään yhteistyötä palvelualueiden ja konsernihallinnon välillä palveluiden digitalisoimiseksi ja työskentelytapojen uudistamiseksi (kehityskohteiden valinnat, omistajuuksista sopiminen ja riittävä resursointi) [Digiohjelma].	Digiohjelman 1/2019 uudistettu ohjausryhmä koostuu palvelualueiden ja konsernin kehittämisestä vastuussa olevista henkilöistä. Salkkujohdoryhmät seuraavat Digiohjelmassa tehtävien projektien edistymistä. Jokaisella projektilla on ohjausryhmä, jossa on tietohallinnon ja ko. palvelualueen edustus. Tietohallinto (ml. Digiohjelma) on mukana kehittämässä useita kaupunkitasoisia toimintaprosesseja yhteistyössä mm. strategia- ja kehittämissyksikön sekä talousyksikön kanssa. Kaupungin yhteiskehittämisen malli täsmentyy ja konkretisoituu jatkuvasti, roolit ja vastuut selkeytyvät ja yhteisten toimintatapojen kehittäminen jatkuu. Myös tietohallinnon omia toimintatapoja ja palveluja kehitetään jatkuvasti vastaamaan paremmin nykytarpeisiin. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
2	Luodaan keinoja palveluiden digitalisoimisen ja työskentelytapojen uudistamisen kokonaiskuvan seurantaan ja ohjaamiseen [Digiohjelma].	Palvelujen digitalisoimisen ja työskentelytapojen uudistamisen kokonaiskuvan seurannan ja ohjaamisen kehittäminen on tiivistä yhteistyötä kaupungin eri toimijoiden kanssa. Tietohallinnossa on kehitetty ja otettu käyttöön ICT-kehittämisen tuottavuuspotentiaalin raportointimalli, joka perustuu ICT-kehittämishankkeiden ja kokeilujen kustannus-hyötylaskelmiin. Raportointimallia kehitetään tuottavuusseurannan kehittämistyön yhteydessä. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

Nro	Toimenpide vuodelle 2019	Toimenpiteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio toimenpiteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
3	Määritellään yhdessä eri toimijoiden kanssa keskeiset eri teemojen liiketoimintapilotit [Ekosysteemiohjelma].	Liiketoimintapilotit on määriteltä. Ekosysteemin strategiset tavoitteet on määriteltä teematasoisesti. Liiketoimintapilotit kytkeytyvät näihin. Käynnissä olevia liiketoimintapilotteja on kolme: valojärjestelmä Viinikan IoT -alustalla, tapahtumien julkaisujärjestelmä Tampere Events sekä Kaupunki-infonäytöt. Suunniteltuja liiketoimintapilotteja on neljä: AR-opastettu nähtävyy skierros, Hämeenkadun ja Raitiotien visualisointi AR-sovelluksen avulla, alusta matkailupalvelutarjoajille sekä visuaalinen 360-kuvaopastus Pyynikin ja Pispalan alueelle. Näiden lisäksi älypyssäki ja ratikan autonominen, sähköinen syöttöliikennepalvelu sekä uudistuvan teollisuuden puolella logistiikkaan, turvallisuuteen ja tietoturvaan liittyviä toimia, joista odotetaan 1 -3 kpl pilotteihin johtavia hankkeistuksia / pilotteja / PoC:ja, joiden tavoitteena saada aikaan tuote- ja palveluratkaisu. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
4	Käynnistetään sovitut projektit ja jatketaan meneillään olevia projekteja suunnitelmien mukaisesti [Ekosysteemiohjelma].	Kaikki Smart Tampere -johtoryhmän hyväksymät projektit vuodelle 2019 ovat jatkuneet suunnitelmien mukaisesti. Uusia hankkeita aloitetaan kolme: SHOW H2020 project -SHared automation Operating models for Worldwide adoption, Vähähiilinen liikkuminen mobility hubeissa ja turvallisuuteen Smart Urban Security and Event Resilience (SURE) -hanke. Hankehakuja on käynnissä oheisesti liikkumisen ja turvallisuuden teemoihin liittyen: Dronet osana kaupunkiympäristöä, UrbanGuard sekä ITEA3 liikenteen hakukierros. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
5	Toteutussuunnitelma jalkautetaan kaupungin yksiköiden ja sidosryhmien kanssa [Kestävä Tampere -ohjelma].	Toteutussuunnitelmaa jalkautetaan tekemällä palvelualueiden valitsemien yhdyshenkilöiden kanssa tiekarttoja Kestävä Tampere 2030 -tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteena on saada tiekartat valmiiksi kaupunkiympäristön palvelualueella vuoden loppuun mennessä ja elinvoiman ja kilpailukyyn sekä hyvinvoinnin palvelualueella keväällä 2020. Liikelaitoksilla ja tyttärillä on tavoitteena kehittää liiketoimintaa hiilineutraaliin suuntaan ja kaikkien kanssa on sovittu mittaritavoitteiden mittaamiseksi. Sidosryhmäyhteistyötä yritysten kanssa on valmisteltu tavoitteena käynnistää yhteistyö vuoden 2020 alussa. Asukas-yhteistyö on aloitettu Ilmastotankari-kampanjalla ja kiertämällä alueverkostot sekä julkaisemalla tamperelaisten ilmasto-opas. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan osittain vuoden loppuun mennessä.	+/-
6	Kestävän liikkumisen toimenpiteitä toteutetaan yhteistyössä kaupungin yksiköiden, yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa [Kestävä Tampere -ohjelma].	Joukkoliikenteen käyttövoimat -selvitys on valmistunut ja viedään syksyn aikana lautakunnan käsittelyyn. Kaupunkipyörien käyttöönoton valmistelu on edennyt ja viety talousarviokäsittelyyn. Kestävä Tampere 2030 -tiekartan valmistelua on tehty yhteistyössä SUMP-ohjelman valmistelun kanssa. Sähköbussien käytöstä on kerätty dataa STARDUST-projektissa. STARDUST-projektissa kaupungin yksiköiden mahdollisuuksia vaihtaa työnantajan leasing-autot sähköautoon on kartoitettu yhteistyössä liikkumisen suunnittelun kanssa. Infran ja pysäköinninvalvonnan kanssa on valmisteltu sähköautokokeiluun liittyvää pilottia, joka saadaan mahdollisesti liikkeelle syksyn ja talven aikana. Jakajat-hanke on saanut rahoitusta ja se alkaa syksyn aikana. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
7	Kiinteistöjen energiatehokkuutta parannetaan alkavissa ja jo käynnistyneissä projekteissa [Kestävä Tampere -ohjelma].	EKAT-projektissa on käynnistetty yhteistyössä yritysten, Tampereen kaupungin kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -ryhmän sekä Tilapalvelujen kanssa useita pilotteja asuin- ja palvelukiinteistöjen ohjaamiseksi tilatehokkaammin ja energiatehokkaammin. Lisäksi on kehitetty kiinteistöjen elinkaaren hiilijalanjäljen arviointimallia yhteistyössä Turun ja Helsingin kanssa. STARDUST-projektissa on jatkettu Härmälänrannan ja Ilokaanpuiston hiilineutraalin asumisen kehityshankkeita ja osallistuttu kansainväliseen Synchronicity-hankkeeseen yhteistyössä Tilapalvelujen kanssa. AREA21-projektissa on jatkettu öljystä uusiutuviin -kampanjaa. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
8	Älykkäitä energiarjestelmiä kehitetään Hiedanrannassa, keskustassa ja Vuoreksessa [Kestävä Tampere -ohjelma].	EKAT-projektissa on jatkettu Hiedanrannan energiarjestelmän kehitystyötä valmistelemalla simulointiympäristön määrittelyn hankinta, kilpailuttamalla ensimmäisten Hiedanrannan korttelien älyratkaisujen vaikutusten vertailu sekä tekemällä selvitys energian innovaatiokeskuksen toimintamallista. Lisäksi on toteutettu markkinavuoropuhelu paikallisen energiamarkkinan vaatiman energiapalvelualueen määrittelemiseksi. Vuoreksen nollaenergiakorttelin kilpailu ratkesi ja voittajan kanssa aloitetaan tontinluovutusmenettely. Kaukolämmön kysyntäjouston pilotointi jatkuu. EU Gule -projekti päättyi. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

Raitiotie-kehitysohjelma

Toimintakatteen toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Yhdyskuntalautakunta	-850	-1 000	-1 500	-1 500	0
Vyörytykset (Asiakas- ja tukipalvelut sekä Paikkatieto)	-42	-37	-61	-51	10
Toimintakate vyörytyksin	-891	-1 037	-1 561	-1 551	10

Yhdyskuntalautakunnan alle kuuluvan Raitiotie-kehitysohjelma -palveluryhmän toimintakatteen ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti. Kehitys-

ohjelman toteutuneet toimintakulut ovat olennaisesti vuosisuunnitelman mukaiset. Tarkemmin Raitiotiehankkeesta on raportoitu Toiminnan ja talouden katsa-

uksen liitteessä 1, Raitiotie-kehitysohjelma ja Tampereen Raitiotie Oy.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Raitiotien kehitysohjelmalle on asetettu vuoden 2019 talousarviossa kolme toiminnan tavoitetta ja viisi toimenpidettä.

Elokuun lopun tilanteessa kaikkien tavoitteiden ja toimenpiteiden arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.

Tavoitteiden ja toimenpiteiden eteneminen on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
34	Raitiotien osan 1 rakentaminen on edennyt tavoitellun aikataulun mukaisesti.	Raitiotien rakentaminen etenee aikataulussa ja kustannuksissa. Raitiotieallianssin osan 1 valmiusaste elokuussa 2019 on 66 %, projektiajasta on käytetty 60 % ja toteutunut laskutus on 62 %. Tavoitteena on, että raitiotien kaupallinen koeliikenne alkaa 1.4.2021 ja että varsinainen kaupallinen liikenne alkaa 9.8.2021. Raitiotien osaa 1 koskien kaupunginhallitus päätti huhtikuussa 2019, että raitiotiejärjestelmän laajentamiseen keskustasta etelän suuntaan varaudutaan teettämällä tarkentava suunnitelma Hatanpään valtatiestä välille Koskipuisto - Tampereen valtatie. Tavoitteena on, että kaupunginvaltuusto päättää Hatanpään valtatiehaaran rakentamisesta marraskuussa 2019. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
35	Raitiotien seudullisesta laajenemisesta ja vaiheistuksesta on muodostunut yhteinen kokonaisnäkemys.	Seudullisen yleissuunnitelman laatiminen aloitettiin kesällä 2019. Seutusuunnittelua tehdään ns. kuntaparityöskentelynä yhteistyössä Pirkkalan, Kangasalan ja Ylöjärven kanssa. Yleissuunnitelman etenemiseen liittyviä välipäätöksiä on tavoite tehdä syksyllä 2019 osallistuvien kuntien kunnanhallituksissa. Päätökset seudullisen raitiotien ratalinjausvarauksista on tavoite kuntien valtuustoissa syksyllä 2020. Suunnitelman on määrä valmistua vuoden 2020 loppuun mennessä. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
36	Raitiotien osan 2 suunnittelu on edennyt Raitiotieallianssin kehitysvaiheena sekä Hiedanrannan ja Niemenrannan asemakaavoituksena.	Osan 2 suunnittelu etenee Raitiotieallianssin kehitysvaiheena. Katusuunnitelmat on hyväksytty noin puolesta ratapituudesta. Raitiotien yleissuunnittelu on käynnissä Hiedanrannan ja Lielahden alueilla. Näsijärven vesistötyöstä on valmisteltu uutta vesilupahakemusta. Hiedanrannan ja Järvi-kaupungin alueen asemakaavoitus ja raitiotien suunnittelu etenevät siltä osin, kuin se on mahdollista ilman lainvoimaista vesilupaa. Santalahden alueen kohdalle on laadittu ja hyväksytty kolme asemakaavaa. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

Nro	Toimenpide vuodelle 2019	Toimenpiteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio toimenpiteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
1	Rakentamisen aikaisten haittojen lieventäminen yhteistyössä yrittäjien ja sidosryhmien kanssa.	Raitiotien rakentamisen aikaisten haittojen lieventämistä on tehty pormestarin nimeämien työryhmien määrittämien toimenpiteiden mukaisesti. Ratikkakahvila Keskustorille avattiin heinäkuussa. Keskustassa järjestetään korttelitilaisuuksia alueen yrittäjille ja muille toimijoille sekä raitiotiekatujen lopputilanteesta on viestitty reitin varrella oleville yrittäjille mm. Makettinäyttelyn yhteydessä järjestetyssä yrittäjätilaisuudessa. Tuulensuussa järjestettiin elokuussa korttelijuhlat yhteistyössä Tampere Tunnetuksi Ry:n ja alueen yrittäjien kanssa. Hatanpään valtatiellä jo suunnitteluvaiheessa pystytään ennakoimaan osan 1 toteutuksessa saadun kokemuksen mukaisesti rakentamisen aikaisten haittojen viestintää ja haittojen lieventämiskeinoja. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
2	Raitiotien toteutushankkeen viestintän ja sidosryhmäyhteistyön kokonaisuuden koordinointi.	Raitiotien toteutushankkeen viestintä on jaettu rakentamisen osalta Raitiotieallianssin viestintäryhmään (vetovastuu Raitiotieallianssilla, mukana edustus kaupungilta ja Tampereen Raitiotie Oy:ltä) sekä raitiotien käyttöönoton viestintään (vetovastuu Tampereen Raitiotie Oy:llä, mukana edustus kaupungilta ja allianssilta). Raitiotien kehitysohjelma on ollut muokkaamassa viestinnän prosesseja ja osallistuu molempien ryhmien toimintaan aktiivisesti ja tukee niitä mm. hankinnoin ja henkilöresurssein. Sidosryhmäyhteistyötä tehdään jatkuvasti kuntalaisten, yritysten, kiinteistönomistajien ja muiden keskeisten tahojen kanssa. Osalla 1 keskustelu liittyy rakentamiseen sekä osalla 2 ja Hatanpään valtatiellä suunnitteluun. Raitiotien kehitysohjelma osallistuu merkittävällä henkilötyöpanoksella Tampereen raitiotiehankkeen esittelyyn vierailijaryhmille. Vierailijoita on viime aikoina tullut erityisesti pääkaupunkiseudun kunnista. Elokuussa kehitysohjelma järjesti tutustumisbussikiertoajelut seuturaitiotien kuntien kuntajohtajille ja Tampereen kaupunginhallitukselle. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
3	Valtionavun neuvottelemineen osan 2 suunnitteluun ja seudulliseen yleissuunnitteluun.	Osan 2 suunnittelun valtionapupäätös on saatu 21.3.2019. Seudullisen yleissuunnitelman laatiminen on alkanut kesällä 2019. Valtionapuhakemus lähetään syksyn 2019 aikana. Seudullisen yleissuunnitelman valtionapu on mukana MAL4-neuvottelukierroksen tavoitteissa. Uuden MAL-sopimuskauden on tavoite tulla voimaan vuoden 2020 alkupuolella. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
4	Seudullinen yleissuunnitelman laatija on kilpailutettu. Yleissuunnittelu käynnissä yhdessä kehyskuntien kanssa.	Seudullisen yleissuunnitelman suunnittelukonsultti on valittu 24.5.2019 ja sopimus on allekirjoitettu 2.7.2019. Yleissuunnittelu on käynnistynyt ja sitä tehdään yhdessä Pirkkalan, Kangasalan ja Ylöjärven kanssa kuntaparimuotoisesti. Seutusuunnittelun työ, ohjaus- ja seurantaryhmät kokoontuvat säännöllisesti. Toimenpide on toteutunut.	+
5	Raitiotiejärjestelmän käyttöönotto kaupungin näkökulmasta. Kohderyhmänä mm. kuntalaiset ja yritykset.	Raitiotien käyttöönoton työ- ja ohjausryhmät kokoontuvat säännöllisesti. Vetovastuu käyttöönottoprosessissa on Tampereen Raitiotie Oy:llä, mutta kehitysohjelma on mukana toteuttamassa ja rahoittamassa erityisesti viestinnän ja vuorovaikutuksen toimenpiteitä. Näkyvimpana toimenpiteenä järjestettiin makettinäyttely Tampere-talossa helmikuussa ja näyttely jatkuu edelleen Rolikkahallissa. Päävastuu näyttelyn ylläpidosta on kehitysohjelmalla. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi -kehitysohjelma

Toimintakatteen toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-11 839	-16 903	-18 398	-18 698	-300

Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi -kehitysohjelman toimintakatteen ennuste -18,7 milj. euroa ylittää vuosisuunnitelman 0,3 milj. eurolla.

Elinvoima- ja kasvupalveluallianssin kehitysohjelma vuosille 2019-2020 on jatkoa 1.8.2017-31.12.2018 toteutetulle työvoima- ja yrityspalveluiden alueelliselle kokeilulle (työllisyyskokeilu).

Työllisyyspalveluja on toteutettu vuoden alusta alkaen alustapohjaisella palvelumallilla. TE-toimiston kanssa on rakennettu yhteisiä toimintamalleja asiakasohjauksen turvaamiseksi ja työllisyyskokeilun hyvien käytänteiden hyödyntämiseksi. Palvelualustojen rakentamisella

on systemaattisesti valmistauduttu kuntien mahdollisesti laajenevaan toimintaan työllisyydenhoidossa.

Uuden hallitusohjelman mukaisesti työvoima- ja yrityspalveluja uudistetaan. Samalla kuntien roolia työllisyydenhoidossa tullaan vahvistamaan. Työllisyyspalvelut valmistautuu muutoksiin osana käynnissä olevaa elinvoima- ja kasvupalveluallianssin kehitysohjelmaa.

Vastuu alueellisessa kokeilussa olleista asiakkaista siirtyi Pirkanmaan TE-toimistolle ja kaupungin toimivalta ja pääsy valtion asiakastietojärjestelmään työvoima- ja yrityspalveluiden osalta päättyi. Palvelutarpeen mukaisten palveluiden ja

sujuvan asiakasohjauksen turvaamiseksi on valmisteltu laaja-alaista yhteistyömallia työllisyyspalvelujen järjestäjien, kaupungin ja TE-toimiston välille.

Asiakasohjauksessa ja asiakastyön sujuvuudessa on työllisyyskokeilun päätyttyä ollut toimivallan puuttumisen vuoksi haasteita. Tästä huolimatta kuntouttavan työtoiminnan työtoimintapäivien määrä on kasvanut tammi-elokuussa 38 % edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Työmarkkinatukitavoitteeseen pääseminen edellyttää kuitenkin aktivointiasteen nostamista yli viime syksyisen tason.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Elinvoima- ja kasvupalveluallianssi -kehitysohjelmalle on asetettu vuoden 2019 talousarviossa kolme toiminnan tavoitetta ja kolme toimenpidettä. Elokuun lopun tilanteessa yhden tavoitteen ar-

vioidaan toteutuvan, yhden tavoitteen toteutuvan osittain ja yhden tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä. Toimenpiteistä kahden arvioidaan toteutuvan vuoden lop-

puun mennessä ja yhden toimenpiteen toteutumista ei voida vielä arvioida. Tavoitteiden ja toimenpiteiden eteneminen on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
2	Maahanmuuttajien työllisyys on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna.	Ulkomaisten työttömien työnhakijoiden määrä on vähentynyt ja kohderyhmän työttömyysaste on laskenut. Elokuussa 2019 ulkomaalaisia työttömiä työnhakijoita oli 1242, mikä on 2 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Ulkomaalaisten työttömyysaste oli elokuussa 24,5 %, kun se vuotta aiemmin oli 26,3 %. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
13	Erityistä tukea tarvitsevien työllistymisedellytykset ovat parantuneet.	Erityistä tukea tarvitsevien ohjaaminen työllistymisedellytyksiä parantaviin palveluihin on ollut vuonna 2019 haasteellisempaa kuin työllisyyskokeilun aikana kaupungin toimivallan muutoksesta johtuen. Tällä hetkellä asiakkaat ohjautuvat kaupungin työllisyyspalveluihin TE-toimistosta sen tekemän palvelutarvearvion perusteella. Kelan työttömyysturvan saajien sijoittuminen aktiivitoimenpiteeksi luettaviin palveluihin laski viisi prosenttia vuoden takaisesta, mutta oli kuitenkin edelleen 34 % korkeammalla tasolla kuin kaksi vuotta sitten työllisyyskokeilun alkaessa. Palveluiden vaikuttavuus on hyvää. Esimerkiksi työllisyyspalveluiden työhön ja koulutukseen suuntaavasta kuntouttavasta työtoiminnasta suoraan työhön, koulutukseen tai työkokeiluun eteni 42 % asiakkaista. Osallisuutta vahvistavaan kuntouttavaan työtöimintaan on osallistunut 490 asiakasta. Palvelun päättäneistä asiakkaista 35 % on siirtynyt työllistymispolulla eteenpäin. Sosiaaliseen kuntoutukseen on osallistunut 371 asiakasta. Palvelun päättäneistä asiakkaista 9 % on siirtynyt työllistymispolulla eteenpäin. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan osittain vuoden loppuun mennessä. Tavoitteen toteutumista pyritään tukemaan seuraavilla toimenpiteillä: Asiakasohjauksen toimivuutta kaupungin työllisyyspalveluihin pyritään parantamaan sopimuksellisella palvelualustayhteistyöllä TE-toimiston kanssa. Vuodelle 2019 sovitut asiakasohjausmäärät eivät ole toteutuneet. Tampere myös valmistautuu hallitusohjelman mukaiseen kuntien työllisyydenhoidon toimivallan laajentamiseen ja työllisyyskokeilujen uudelleen käynnistämiseen vuoden 2020 aikana.	+/-

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
14	Työmarkkinatuen kuntaosuus on pienentynyt 2,7 milj. euroa 2018 vuosisuunnitelmaan verrattuna.	Ajanjaksolla 1-8/2019 kuntaosuus toteutui 2,5 milj. euroa pienempänä kuin vastavastavana ajanjaksona 2018. Koko vuoden ennuste on, että kuntaosuus pienenee 1,5 milj. euroa verrattuna vuoden 2018 vuosisuunnitelmaan. Vuoden 2018 toteumaan verrattuna kustannusten ennustetaan laskevan 2,7 milj. euroa. Tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä. Työllisyyskokeilun jälkeen asiakkaat ohjautuvat kaupungin työllisyyspalveluihin TE-toimistosta sen tekemän palvelutarvearvion perusteella. Aktivointiaste on laskenut. Tavoitteen toteutumiseksi asiakasohjauksen toimivuutta kaupungin työllisyyspalveluihin pyritään parantamaan sopimuksellisella palveluallustayhteistyöllä TE-toimiston kanssa. Samalla Tampere valmistautuu hallitusohjelman mukaiseen kuntien työllisyydenhoidon toimivallan laajentamiseen ja työllisyyskokeilujen uudelleen käynnistämiseen vuoden 2020 aikana.	-
Nro	Toimenpide vuodelle 2019	Toimenpiteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio toimenpiteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
1	Jatketaan ja kehitetään edelleen työllisyyskokeilun hyviä käytänteitä osaksi maakunnallista yhteistyömallia 2021.	Työllisyyspalveluihin on rakennettu työllisyyskokeilun päätyttyä alustapohjainen toimintamalli, jossa työnhakijoiden ja työnantajien palvelut tuotetaan asiakaslähtöisillä, palvelutarpeisiin pohjautuvilla palveluallustoilla yhteistyössä TE-toimiston ja muiden kumppaneiden kanssa. Alustoja on rakennettu seuraaviin teemoihin: Yrittäjyys- ja työnantajapalvelut, Kansainvälisen osaamisen palvelut, Työllisyys- ja koulutuspalvelut, Nuorten työllisyyspalvelut sekä Aikuisten monialaisen tuen palvelut. Tällä on pyritty turvaamaan asiakasohjausta TE-toimistosta ja rakentamaan sujuvaa asiakaspalvelua. Samalla on systemaattisesti valmistauduttu kuntien tulevaisuudessa mahdollisesti laajenevaan toimivaltaan julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestäjänä. Kuntien toimivallan laajentamista on ajettu edunvalvonnalla perustuen muun muassa Pirkanmaan työllisyyskokeilun hyviin tuloksiin. Pääministeri Rinteen hallitusohjelma sisältää kirjaukset kuntien roolin vahvistamisesta työllisyydenhoidossa. Hallitusohjelman mukaan työllisyyspalveluiden järjestäminen ja toteuttaminen voidaan sopimuksella antaa yhden tai useamman kunnan tehtäväksi kuntien kanssa tehtyjen sopimusten pohjalta. Vuonna 2020 on tavoitteena laajentaa ja uudelleen käynnistää työllisyyskokeilut ja vuodelle 2021 valmisteltaneen erityisesti suurempien kaupunkien kanssa tehtävät kasvu- ja työllisyys sopimukset. Mahdollista uutta työllisyyskokeilua valmistellaan niin, että mukaan voivat halutessaan tulla kaikki Pirkanmaan kunnat. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
2	Haetaan Pirkanmaan kuntien kesken yhdenmukainen toimintamalli osaamisperustaisille työllisyyspalveluille.	Työllisyyskokeilun päättymisen jälkeen yhdessä aiempien kokeilukuntien, TE-hallinnon ja muiden kumppaneiden kanssa on rakennettu alustapohjainen yhteistyö rakenne, jolla on pyritty turvaamaan kokeilun hyvät käytänteet ja toimintatavat sillä toimivallalla, mikä kunnilla on kokeilun jälkeen ollut käytettävissä. Rinteen hallitusohjelman mukaan kuntien vastuuta työllisyyspalveluissa ja kasvu- ja työllistymisohjelmissa tullaan lisäämään erityislainsäädännöllä, jolloin kuntien toimivalta laajenisi vuonna 2020. Valmistelussa tullaan ottamaan huomioon aikaisempien kokeilukuntien lisäksi muun Pirkanmaan tahtotila osallistua yhteiseen palvelujen haltuunottoon ja kehittämiseen. Toimenpiteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
3	Tuotteistetaan yhteistyöallustoilla toteuttavat kuntien elinvoimapaalveluihin liittyvät työllisyyspalvelut.	Työllisyyspalvelujen palvelustrategiaa luodaan kehitysohjelman ja valtakunnallisen valmistelun myötä asiakastarpeeseen ja toimivaltaan pohjautuen. Tällä hetkellä neuvotellaan valtakunnan tasolla uusista työllisyyskokeiluista ja näiden voimaan tullessa työllisyyspalveluiden koko tuotevalikoima tullaan tarkastelemaan uudelleen. Toimivallan muutoksen myötä kuntien vastuulle on siirtymässä merkittävästi lakisääteisiä TE-palveluja, jotka tulee huomioida osana työllisyyspalvelujen palvelujen kokonaisuutta ja palvelutuotteita. Koska tilanne on näin ratkaisevasti avoinna, tuotteistaminen ei tällä hetkellä ole ajankohtaista ja tarkoituksenmukaista. Tampereen kaupunki hyödyntää jatkossa toiminnan kehittämisessä vahvemmin palvelumuotoilua ja työllisyyspalvelut osallistuu osaltaan koko kaupungin palvelumuotoilu-prosessiin. Toimenpiteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?

Vetovoimainen elämyskaupunki

Toimintakatteen toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 2019	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Elinvoima- ja osaamislautakunta	-318	-542	-542	0

Vetovoimainen elämyskaupunki -kehitysohjelmalla vastataan Tampereen strategiseen tavoitteeseen olla Pohjoismaiden vetovoimaisin elämyskaupunki vuoteen 2030 mennessä. Kehitysohjelman tavoitteena on kehittää kaupunkikulttuuria, matkailua ja tapahtumia sekä elämystaloutta ja luovia aloja laajana ja yhtenäisenä kokonaisuutena. Ohjelma jakautuu neljään teemakokonaisuuteen, joilla vahvistetaan Tampereen vetovoimaa ja elinvoimaa laaja-alaisesti. Teemakokonaisuudet ovat 1) kaupunkiympäristö ja yhteisöllisyys 2) arjen ykkönen 3) vetovoimaiset elämykset ja 4) älykäs osaamisen kaupunki.

Tammi-elokuun toteutuneet toimintakulut -0,3 milj. euroa, ovat olennaisesti vuosisuunnitelman mukaiset. Ohjelman julkistustapahtuma oli maaliskuun lopulla. Vetovoimainen elämyskaupunki -kehitysohjelman toimintakatteen ennuste on

vuosisuunnitelman mukainen, -0,5 milj. euroa.

Ohjelman toteutus on vaatinut enemmän henkilöstöresursseja kuin vuosisuunnitelmavaiheessa arvioitiin. Tämän myötä henkilöstömenojen toteumaennuste tulee kasvamaan, mutta tällä ei kuitenkaan ole vaikutusta toimintakatteen ennusteeseen.

Toiminnan tavoitteiden toteuma

Vetovoimainen elämyskaupunki -kehitysohjelmalle asetettiin vuoden 2019 ta-

lousarviossa yksi tavoite, jonka arvioidaan elokuun lopun tilanteessa toteutuvan vuo-

den loppuun mennessä. Tavoitteen eteneminen on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Nro	Toiminnan tavoite 2019	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
24	Tampereen kulttuuriohjelma on valmistunut laajapohjaisessa yhteistyössä osana hakuprosessia.	Tampereen kulttuuristrategiaa ja kulttuuripääkaupunkihakemuksen sisältöjä on valmisteltu kevään ajan laajassa yhteistyössä asukkaiden ja asiantuntijoiden kanssa. Strategialuonnos on kommenttikierroksella ja se tulee poliittiseen päätöksentekoon marras-joulukuussa. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

KONSERNIHALLINTO

Talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Konsernihallinto					
Toimintatulot	14 986	1 464	22 754	22 945	191
Toimintamenot	-29 481	-22 512	-49 187	-48 427	760
Toimintakate	-14 495	-21 048	-26 433	-25 482	951
Smart Tampere					
Toimintatulot	0	0	287	287	0
Toimintamenot	-132	0	-428	-428	0
Toimintakate	-132	0	-141	-141	0
ICT-kehittäminen					
Toimintatulot	26	967	0	0	0
Toimintamenot	-2 546	-6 495	-6 959	-6 000	959
Toimintakate	-2 520	-5 528	-6 959	-6 000	959
Bruttoinvestoinnit	-11	-46	-3 442	-1 400	2 042
Toimintakate + nettoinvestoinnit	-2 530	-5 574	-10 400	-7 400	3 000

Konsernihallinto

Konsernihallinnon (pl. tietohallinnon ICT-kehittäminen ja Smart Tampere) toimintakate oli tammi-elokuussa -14,5 milj. euroa, mikä oli 3,1 milj. euroa ajankohdan vuosisuunnitelmaa parempi. Merkittävin syy tähän on palvelujen ostojen arvioitua pienempi toteuma, koska useiden käynnissä olevien projektien kustannukset ovat olleet suunniteltua pienempiä. Lisäksi vuosisuunnitelmassa henkilöstömenojen kuukausikohtainen jakauma ei vastaa toteutunutta.

Tilinpäätösennuste on vajaa 1,0 milj. euroa suunniteltua parempi. Toimintatulojen ennustetaan toteutuvan 0,2 milj. euroa budjetoitua suurempina johtuen hankkeisiin saatavista avustuksista. Toimintamenoissa arvioidaan säästettävän 0,8 milj. euroa. Henkilötyövuosia ennustetaan toteutuvan 12 suunniteltua vä-

hemmän. Henkilöstömenojen ennustetusta on pienennetty tästä johtuen 0,6 milj. euroa, mutta toisaalta henkilöstömenojen ennustetta on kasvatettu 0,1 milj. euroa budjetoimattomien hankkeiden takia (vastaavat tulot huomioitu tukien ja avustusten ennusteissa).

ICT-kehittäminen

Tietohallintoyksikön tehtävä on kehittää kaupungilla ICT-toimintaympäristöä. Vuodelle 2019 kehittämiseen on varattu yhteensä 10,4 milj. euroa, josta investointeihin 3,4 milj. euroa. ICT-investointeihin tehtiin helmikuussa vuosisuunnitelma-muutos valtuuston päätöksellä, kun 3 milj. euroa viime vuonna käyttämättä jäänyttä rahaa uudelleen budjetoitiin vuodelle 2019.

Tietohallinnon ICT-kehittämisen toimintakate ja nettoinvestoinnit yhteensä

toteutuivat tammi-elokuussa 4,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa pienempinä. ICT-projektien, Digi-ohjelman ja pienkehittämisen osalta ollaan tällä hetkellä enemmän projektien käynnistämishetkessä ja kustannuksia ei ole sen vuoksi kertynyt suunnitellulla tavalla. ICT-projekteja on käynnissä aikaisempia vuosia vähemmän ja tästä syystä projekteille ei ole vielä kohdistettu rahoja.

ICT-kehittämisen ennustetaan toteutuvan 3 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana. Ennuste perustuu projektikohtaisiin arvioihin koko vuoden toteumasta ja allokoimattoman osuuden käytöstä. Digi-ohjelma -projektien arvioidaan toteutuvan kokonaisuutena vuosisuunnitelman mukaisesti, mutta henkilöstömenojen ennustetaan alittuvan 0,1 milj. euroa ja vastaavasti palveluiden ostojen ylittävän 0,1 milj. euroa.

YHTEISET ERÄT

Käyttötalouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Toimintatulot	865	1 660	1 105	3 653	2 548
Toimintamenot	-72 990	-110 271	-110 775	-111 204	-429
Toimintakate	-72 126	-108 611	-109 670	-107 551	2 119

Yhteisten erien toimintakate toteutui tammi-elokuussa 1,0 milj. euroa suunniteltua parempana.

Toimintatuotot toteutuivat lähes suunnitellusti. Toimintamenot toteutuivat 0,9 milj. euroa suunniteltua parempina. Henkilöstökulut ovat toteutuneet 0,6 milj. euroa suunniteltua pienempinä, koska harkinnanvaraista määrärahaa ei ole käytetty ja eläkemaksut ovat toteutuneet budjetoitua pienempinä. Palvelujen ostot ovat toteutuneet 0,8 milj. euroa suunniteltua pienempinä, koska hankin-

nat painottuvat loppuvuoteen. Muut toimintakulut ovat toteutuneet sitä vastoin 0,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempina johtuen velvoitetyöllistettävien määrän ennakoimattomasta kasvusta.

Yhteisten erien toimintakate enustetaan toteutuvan 2,1 milj. euroa suunniteltua parempana. Ennuste on parantunut heinäkuun ennusteesta 2,4 milj. euroa Coxa Oy:n osakkeista saatavasta myyntivoitosta johtuen. Ennuste poikkeaa vuosisuunnitelmasta myös Tredulle osoitettavan valtionosuusrahoituksen

osalta (0,7 milj. euroa), koska opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyi poikkeuksellisesti kesken vuoden kaupungin oikaisu-
pyynnön oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetuksen valtionosuuteen. Lisäksi harkinnanvaraisia henkilöstömäärärahoja ennustetaan käytettävän yli 0,3 milj. euroa budjetoitua vähemmän.

Investointien toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 / 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Bruttoinvestoinnit	-1 301	-17 275	-13 256	-9 256	4 000
Pysyvien vastaavien luovutustulot	440	10 597	500	3 520	3 020

Konsernihallinnon yhteisten erien investoinnit ovat pääasiassa sijoituksia konserniyhtiöihin. Investointien ennustetaan alittavan vuosisuunnitelman 4 milj. eurolla, koska sijoituksen Suomi-rata-hankeyhtiöön ei arvioida toteutuvan vuoden 2019 aikana.

Investointiennuste 9,256 milj. euroa koostuu seuraavista kohteista: KOY Tampereen Monitoimiareena 0,799 milj. euroa, Hiedanrannan Kehitys Oy 0,05 milj. euroa, Hiedanranta Ky 0,75 milj. euroa, Tampereen Infra Oy 1 milj. euroa, investointiavustus TREDU-Kiinteistöt Oy:lle 5,657 milj. euroa ja kaupunginhallituksen

käyttöön erillisten päätösten mukaan 1 milj. euroa. Kaupunginhallitukseen käyttöön oli alun perin varattu 2 milj. euroa, josta valtuuston 17.6. päätöksen mukaisesti käytetään 1 milj. euroa Tampereen Infra Oy:n osakepääomaan ja yhtiön sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Lisäksi kaupunki on vaihtanut Monetra Pirkkanmaa Oy:n 0,35 milj. euron arvosta osakkeita Monetra Oy:n osakkeisiin (apportti), mikä näkyy sekä investointihankintana että myyntinä.

Elokuun loppuun mennessä on tehty seuraavat sijoitukset: Kiinteistö Oy Tampereen Monitoimiareena, Hiedanrannan

Kehitys Oy, Tampereen Infra Oy ja Monetra Oy (apportti).

Pysyvien vastaavien luovutustulosten budjetti sisältää sijoitetun vapaan oman pääoman palautusta (svop) Finnpark Oy:ltä 0,5 milj. euroa. Pysyvien vastaavien luovutustuloja ennustetaan kertyvän noin 3,5 milj. euroa. Tampereen kaupunki myy osan Coxa Oy:n osakkeistaan Kanta-Hämeen Sairaanhoidopiirin kuntayhtymälle noin 2,6 milj. eurolla, mikä pääosin selittää tuloarvion ylitystä.

TASEYKSIKÖT

Pirkanmaan pelastuslaitos

Talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Liikelijäämä	55	-37	-1	-1	0
Investoinnit	-326	-1 895	-1 920	-1 920	0
Rahoitusosuudet	0	341	62	62	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	13	16	0	0	0
Investointien rahavirta yhteensä	-313	-1 538	-1 858	-1 858	0

Pirkanmaan pelastuslaitoksen liikevaihto elokuun lopussa oli noin 33,8 milj. euroa. Liikevaihtoon kirjataan pelastustoimen maksuosuustulojen ja ensihoidon tulojen lisäksi myös ensivastetoiminnan tulot, nk. ERHE-maksut sekä palotarkastusmaksut. Liikevaihto on vuosisuunnitelman mukainen ja edellisen vuoden tasolla.

Sopimukseen perustuvia pelastustoimen maksuosuustuloja on kertynyt 30,5 milj. euroa. Pelastuslain mahdollistamista palotarkastuksista ja muista valvontatoimenpiteistä perittävistä maksuista arvioidaan kertyvän vuoden aikana 0,25 milj. euroa. Ensivastetuloja on arvioitu kertyvän talousarviovuoden aikana 0,4 milj. euroa. Alkuvuoden ensivastetulot ovat toteutuneet edellisvuotta ja vuosisuunnitelmaa pienempinä. Ensivastetulojen pienentyminen johtuu tehtävämäärien vähenemisestä ensivastetoiminnassa tulleiden muutosten johdosta. Puolestaan ERHE-maksut tulevat ylittymään arviosta.

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri (PSHP) ja Pirkanmaan pelastuslaitos ovat solmineet yhteistoimintasopimuksen koskien ensihoitopalvelun toteuttamista Tampereen, Pirkkalan, Nokian, Valkeakosken, Lempäälän, Akaan, Vesilahden ja Ylöjärven kuntien alueilla. Suurin osa ensihoidon tuloista kertyy sopimuslaskutukseen perustuen PSHP:lta. Ensihoidon liikevaihto oli elokuun lopussa 8,4 milj. euroa, josta 5,8 milj. euroa on kertynyt sopimuslaskutuksesta. Liikevaihdon tulot ovat toteutuneet hieman vuosisuunnitelmaa alemmina johtuen aiempaa pienemmästä kela- ja omavastuulaskutuksesta. Ennustetta on muutettu niin, että valmiuskorvausta arvioidaan lisälaskutettavan vuoden lopussa 0,1 milj. euroa.

Pirkanmaan pelastuslaitos on valmiusorganisaatio, joten muuttuvat suoritteiden määrät vaikuttavat vain vähän kuukausittaisiin menoihin. Pirkanmaan pelastuslaitoksen toimintamenot kokonaisuudessaan ovat elokuun lopussa 32,9 milj. euroa, mikä on 6,1 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Toimintamenoista vajaa 66,6 prosenttia on pelastustoiminnan menoja, loput ensihoidon menoja.

Henkilöstömenojen toteuma elokuun lopussa oli 23,9 milj. euroa, mikä on 4,0 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Vuonna 2019 lomarahen osuus on suurempi kuin vuonna 2018. Henkilöstökulujen ennustetta on korjattu ensihoidon osalta hieman ylöspäin.

Muiden toimintamenojen kuin henkilöstömenojen toteuma yhteensä on 9,0 milj. euroa, kasvua edelliseen vuoteen on 12,2 prosenttia. Alkuvuoteen on ajoittunut normaalia enemmän erilaisia kaluste- sekä varustehankintoja ja asuin- kiinteistöjen itsearviointilomakkeiden postitukset ovat myös ajoittuneet alkuvuodelle. Myös ICT-menot ovat toteutuneet vuosisuunnitelmaa suurempina. Sosiaali- ja terveyspalveluiden ostot ovat toteutuneet vuosisuunnitelmaa suurempina kasvaneiden sairauspoissaolojen johdosta. Ennustetta on muutettu liike-toiminnan muiden menojen osalta ensihoidossa 0,2 milj. euroa pienemmäksi alkuvuoden toteumasta johtuen ja poistojen ennustetta on laskettu ensihoidon osalta 0,1 milj. euroa.

Pirkanmaan pelastuslaitoksen talouden toteuma elokuun lopussa oli vajaa 0,1 milj. euroa alijäämäinen. Tilinpäätöksen ennustetaan olevan vuosisuunnitelman mukainen.

Pirkanmaan pelastuslaitoksen investoinnit painottuvat loppuvuoteen. Investoinnit koostuvat pääasiassa raskaasta sammutuskalustosta, ambulansseista sekä harjoituskäyttöön tarkoitetun palotalon rakentamisesta. Palotalon rakennusvaihe on suunnitelmien mukaan tarkoitus aloittaa syyskuussa. Toteutuneet investointimenot kohdistuvat säiliöaui-

toon. Investoinnit toteutunevat tilinpäätösennusteen mukaisesti.

Nro	Talousarviotavoite 2019	Mittari	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
1	Pelastustoimen valvontatehtävät ovat toteutuneet valvontasuunnitelman mukaisesti.	Määräaikaisen valvonnan toteutuminen	Pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa on esitetty arvio vuonna 2019 suoritettavasta määräaikaisesta valvonnasta. Elokuun loppuun mennessä asuinrakennuksiin on kohdentunut 17 989 valvontatoimenpidettä (91 prosenttia arvioidusta määrästä) ja yritys- ja laitospöytäisiin 1542 valvontatoimenpidettä (61 prosenttia arvioidusta määrästä). Valvonnan arvioidaan toteutuvan valvontasuunnitelman mukaisesti. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
2	Pelastustoimen toimintavalmiusaikavaatimus on saavutettu pelastuslaitoksen palvelutasopäätöksen mukaisesti.	Keskimääräinen toimintavalmiusaikatavoite kaikissa kiireellisissä tehtävissä riskiluokista riippumatta: 1. yksikön keskimääräinen toimintavalmiusaikatavoite (10 min.); Pelastustoiminnan keskimääräinen toimintavalmiusaikatavoite (15min.)	Keskimääräinen toimintavalmiusaikatavoite alittuu sekä 1. yksikön osalta (7:37 min) että pelastustoiminnan osalta (11:56 min). Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
3	Työhyvinvointi on parantunut työyhteisötaitoja kehittämällä vuoteen 2018 verrattuna.	Työhyvinvoinnin matriisin tulokset	Mittarin toteuma voidaan arvioida vasta tilinpäätöksessä. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?

Liikelaitokset

Talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

Liikelyijäämä, 1 000 euroa	Tot 1-8 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Vesi	15 357	23 516	25 598	25 598	0
Kaupunkiliikenne	823	541	172	206	34
Infra	-1 571	2 328	3 573	2 971	-602
Voimia	-	2 360	-	-	-
Yhteensä	14 609	28 744	29 343	28 775	-568

Liikelaitosten yhteenlaskettu tammi-elokuun toteutunut liikeylijäämä oli 14,6 milj. euroa. Tampereen Veden liikeylijäämä oli 15,4 milj. euroa, Infran -1,6 milj. euroa ja Kaupunkiliikenteen 0,8 milj. euroa. Tampereen Veden tammi-elokuun liikeylijäämä on 1,1 milj. euroa edellisvuoden liikeylijäämää suurempi jäteveden pe-

rus- ja käyttömaksuihin tehdyistä korotuksista ja palvelujen ostojen alituksista johtuen.

Liikelaitosten yhteenlaskettu liikeylijäämäennuste 28,8 milj. euroa on 0,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa heikompi. Infran liikeylijäämän ennustetaan toteutuvan 0,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaa

heikompana toimintakulujen ylitysenusteista johtuen.

Liikelaitosten investoinnit ovat elokuun loppuun mennessä toteutuneet 18,5 milj. eurona. Koko vuoden investointien ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisesti 33,5 milj. eurona.

Tampereen Vesi

Talouden toteuma ja tilinpäätössennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Liikelylijäämä	15 357	23 516	25 598	25 598	0
Bruttoinvestoinnit	-18 466	-31 957	-31 500	-31 500	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	0	15 611	0	0	0

Tampereen Veden tammi-elokuun liikevaihto 39,1 alitti vuosisuunnitelman yhteensä 0,3 milj. eurolla tilaustöiden laskutusten 0,5 milj. euron alituksesta johtuen. Tarkastelukaudella veden ja jäteveden myyntitulot ovat ylittäneet vuosisuunnitelman yhteensä 0,2 milj. eurolla. Vuoden lopun tilanteessa liikevaihdon ennustetaan toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisena, koska tilaustöiden laskutustuottoja ennustetaan kertyvän loppuvuonna. Edellisvuoteen nähden liikevaihto toteutui 2,4 milj. euroa suurempana jäteveden perus- ja käyttömaksuun tehtyjen korotusten ja liittymismaksujen kirjauskäytännön muutoksista johtuen.

Tarkastelujakson liikelylijäämä toteutui 1,7 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempana palvelujen ostojen ja poistojen alituksista johtuen. Palvelujen ostot alittui-

vat, koska putkirikkoja ja niistä syntyviä korjauskustannuksia syntyi suunniteltua vähemmän leudosta talvesta johtuen. Investointeihin liittyvien palvelujen ostojen ennustetaan alittuvan 1,5 milj. euroa, joka on huomioitu vastaavasti valmistus omaan käyttöön erässä ja näkyy myös poistojen suunniteltua alhaisempana kertymänä. Liikelylijäämän ennustetaan kuitenkin toteutuvan vuosisuunnitelman mukaisena 25,6 milj. euron, koska käytötalousmenojen ennustetaan painottuvan loppuvuoteen.

Elokuun loppuun mennessä investoinnit ovat toteutuneet 18,5 milj. euron suuruksina. Investoinneista on käytetty 8,3 milj. euroa verkostojen rakentamiseen, suurimpina kohteina raitiotien Vedelle aiheuttamat työt 2,0 milj. euroa ja Lukonmäen venttiiliasema 1,0 milj. eu-

roa. Laitosrakentamisen investointimenojen toteuma on 0,8 milj. euroa, jossa suurimpana kohteenaan Kaupinojan vedenpuhdistuslaitoksen saneerauksen loppuunsaattaminen 0,4 milj. euroa. Tampereen Veden investoinnit ovat pääasiassa useita kuukausia kestäviä investointiprojekteja joiden toteutumata näkyvät keskeneräisten investointien omaisuusluokassa. Edellä mainittujen investointikohteiden lisäksi Tampereen Vesi on maksanut Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy:lle sijoitettua vaapaata pääomaa 9,4 milj. euroa.

Investointimenojen ennustetaan toteutuvan kokonaisuutena vuosisuunnitelman mukaisena. Kaupinojan saneerausprojekti tulee viivästymään, joten investointiprojektien toteutuksen painopistettä kohdennetaan loppuvuodesta enemmän verkostorakentamiseen. Tulevan vuoden verkostojen saneerausprojekteja aloitetaan ennakkoiden, koska viemäriverkostojen saneeraukselle on jatkuvasti kasvavaa tarvetta.

TOIMINNAN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Nro	Talousarviotavoite 2019	Mittari	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
1	Liikevaihto on kasvanut henkilötyövuotta kohden.	Vertailukelpoinen liikevaihto/HTV	Tammi-elokuussa 2019 liikevaihto/htv oli 0,419 milj. euroa (2018: 0,398 milj. euroa). Liikevaihto on kasvanut henkilötyövuotta kohden raportointijaksolla. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
2	Sairauspoissaolojen määrä laskee vähintään 3 % ja vakavien tapaturmien määrä laskee.	Sairauspoissaolojen ja 3pv tai enemmän työkyvyttömyyttä aiheuttaneiden tapaturmien määrän kehitys vuoteen 2018 verrattuna	Sairauspoissaolojen määrässä on tapahtunut merkittävää kasvua vuonna 2019 pääasiassa useiden pitkien sairauspoissaolojen takia. Tapaturmien määrää arvioidaan vasta vuositasona. Sairauspoissaolojen osalta tavoitteen ei arvioida toteutuvan vuoden loppuun mennessä. Tapaturmien osalta tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	-
3	Vesijohtoveden laatu ja toimitusvarmuus säilyvät korkealla tasolla.	Asiakastytyväisyysmittauksen tulokset	Asiakastytyväisyys on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna: kokonaistyytyväisyys on noussut vuoden 2017 5,8 :sta vuoden 2019 6,1:een (asteikko 1-7). Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
4	Vesijohtoverkoston toimintavarmuudesta huolehditaan.	Verkoston keskimääräinen uusiutumisaika < 100 v.	Toimintavarmuuden parantamiseen liittyvät rakennustyöt ovat käynnissä. Arviointia ei kuitenkaan vielä tässä vaiheessa vuotta voida tehdä. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?
5	Raitiotien rakentamiseen liittyvät vesijohtojen siirto- ja uusimistyöt toteutetaan kaupungin ja raitiotieallianssin kanssa yhteistyössä.	Toimenpiteet ja toteutustilanne	Yhteistyö on jatkunut: Raitiotien ensimmäisen vaiheen viimeisiä vesijohtojen siirto- ja uusimistöitä toteutetaan parhaillaan. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

Tampereen Kaupunkiliikenne

Talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Liikelijäämä	823	541	172	206	34
Bruttoinvestoinnit	-22	-3 122	-2 000	-2 000	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	27	15	0	30	30

Tulot kokonaisuudessaan ylittävät elokuun lopussa vuosisuunnitelman mukaisen tason runsaalla 0,2 milj. eurolla, josta liikevaihdon osuus 0,1 milj. euroa. Budjetoitua suuremman tilauksen myötä liikevaihdon odotetaan vuoden loppuun mennessä ylittävän vuosisuunnitelman 0,3 milj. eurolla.

Kulupuolella alkuvuoden materiaali- ja palveluiden ostot ylittävät budjetoidun hieman. Ulkoisten palveluiden bud-

jetti on ylittynyt lähes 0,2 milj. euroa, kun taas materiaalihankinnoissa on säästynyt lähes saman verran. Henkilöstökulut ylittävät budjetoidun. Nousun taustalla ovat lisääntyneen henkilöstömäärän ohella palkkoja nostanut järjestelyvaran jako ja lomapalkkojen varauman alimitoitus. Hyvän henkilöstötilanteen ansiosta on kuitenkin samanaikaisesti pystytty vähentämään työaikapankin saldoa, mikä osaltaan tulee vähentämään

henkilöstökuluja. Liiketoiminnan muiden kulujen nousun takana on vakuutusmaksujen kasvu.

Vaikka tulos elokuun lopussa alittaa vuosisuunnitelman, on koko tilikauden tulosennuste aavistuksen vuosisuunnitelmaa parempi.

Vuoden 2019 investointipäätökset on tehty seitsemästä uudesta linja-autosta, joiden toimitus ajoittuu vuoden lopulle. Tilatun liikenteen vaatiman kaluston turvaamiseksi on hankittu viisi käytettyä linja-autoa, jotka tulevat liikenteeseen syksyn aikana. Linja-autojen ohella investoidaan myös niiden rahastuslaittejärjestelmään. Käytöstä poistetusta kalustosta on saatu luovutustuloa/-voittoa 0,027 milj. euroa.

TOIMINNAN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Nro	Talousarviotavoite 2019	Mittari	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
1	Liikevaihto on kasvanut henkilötyövuotta kohden.	Vertailukelpoinen liikevaihto/HTV	Vertailukelpoinen (korjaamointegraatiolla oikaistu) liikevaihto henkilötyövuotta kohden on tammi-elokuussa 2019 noussut 0,7 prosenttia vuotta aiemmasta. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
2	Sairauspoissaolojen määrä laskee vähintään 3 % ja vakavien tapaturmien määrä laskee.	Sairauspoissaolojen ja 3pv tai enemmän työkyvyttömyyttä aiheuttaneiden tapaturmien määrän kehitys vuoteen 2018 verrattuna	Sairauspoissaolojen määrä nousi alkuvuonna merkittävästi. Vuoden mittaan kehitys on saatu oikaistua ja sairauspoissaolojen määrä on laskenut lähemmäksi edellisvuoden tasoa. Edelleen kuitenkin määrä ylittää edellisvuoden tason (18,9 vs. 16,8 pv/htv). Sairauspoissaolojen osalta tavoitteen ei arvioida toteutuvan vuoden loppuun mennessä. Tapaturmien osalta tavoitteen toteutumisesta ei voida vielä arvioida.	-
3	Tilatuista linjakilometreistä on TKL:n toimesta toteutunut suunnitellusti vähintään vastaava osuus (%) kuin vuonna 2018.	Toteutuneiden linjakilometrien määrä/tilatut linjakilometrit	Alkuvuoden jälkeen tilanne on parantunut huomattavasti ja elokuun lopussa TKL:sta johtuvista syistä ajamatta jääneiden linjakilometrien osuus on laskenut tasolle 0,13 prosenttia (vuoden 2018 vertailutaso oli lähes 0,16 prosenttia). Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
4	Liikelaitoksen oman korjaamotoiminnan kehittämistavoitteet on määritelty ja siihen liittyvät mittarit otettu käyttöön.	Toimenpiteet ja toteutustilanne	Tekniikan toimintojen osalta lähiesimiehille on määritelty erilliset tehostamistavoitteet. Mittausta suoritetaan Tekniikan toimintojen johdon laatiman taloudellisuusmittariston avulla. Alkuvuoden osalta asetetut tavoitteet saavutettiin, vaikkakin vain hienokseltaan. Korjaamotoimintojen toiminnallisena tavoitteena on toimintojen yhdistäminen yksiin, osin Infralta vapautuviin tiloihin. Tämä yhdistämisprosessi alkaa syksyllä 2019. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
5	Vaihtoehtoisiin energiamuotoihin (mm. kaasu, biodiesel, sähkö) liittyvät toimenpidelinjaukset on tehty TKL:n taustaselvitykset ja kestävä Tampere 2030 -tiekartta huomioiden.	Toimenpiteet ja toteutustilanne	Asetettujen tavoitteiden mukaisesti Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksella on tehty selvityksiä vaihtoehtoisten energialähteiden käytön osalta. Tarkastelussa ovat olleet sähkön ja uusiutuvan dieselin ohella myös kaasun käytön mahdollisuus ja mielekkäys linja-autojen käyttövoimana. Selvitystyön yhteydessä on perehdytty vaihtoehtoisten energianlähteiden käyttöön linja-autojen valmistajien sekä eri käyttövoimaratkaisuja edustaneiden tahojen kanssa. Lisäksi on kerätty operaattoreiden käyttökokemuksia eri käyttövoimaratkaisuksista niin Suomesta, Ruotsista kuin Tanskastakin. TKL:lle annettu selvitystavoite yhdistettiin osaksi Tampereen joukkoliikenteen käyttövoimaselvityksen ohjausryhmää. Ohjausryhmän 19.8.2019 päivättyssä raportissa käsitellään myös biokaasua yhtenä vaihtoehtona. Toimenpidelinjauksia käsitellään vuosisuunnitelmassa. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+

Tampereen Infra

Talouden toteuma ja tilinpäätösennuste

1 000 euroa	Tot 1-8 2019	TP 2018	VS 2019	TP Enn 2019	TP Enn 19 / VS 19
Liikelyijäämä	-1 571	2 328	3 573	2 971	-602
Pysyvien vastaavien luovutustulot	26	101	100	100	55

Tampereen Infran liikevaihto toteutui tammi-elokuussa 2,5 milj. euroa suunniteltua suurempana, koska Lahdesjärvellä toteutetaan vuoden aikana noin 4,0 milj. euron poikkeuksellisen laaja tonttien esirakentamiskohde. Lahdesjärven rakentamiskohde ei ollut vuosisuunnitelman laadintavaiheessa tiedossa, mutta se on huomioitu liikevaihdon 2,5 milj. euron ylitysennusteesta. Liikevaihdon ylitysenustetta on laskettu heinäkuun ennusteesta 1,5 milj. eurolla, koska Sorsapuiston kentän tekojään jäähdytyslaitteiston hankinta siirtyy seuraavalle vuodelle ja

lisäksi Tampereen Veden tilausmäärä jää suunniteltua pienemmäksi.

Lahdesjärven rakentamiskohde lisää myös materiaalien ja palvelujen ostoja, jotka ovat toteutuneet yhteensä 3,7 milj. euroa suunniteltua suurempina. Lisäksi maansiirto- ja konekaluston kilpailutus nostaa vuositasolla huomattavasti kustannuksia. Materiaalien ja palvelujen ostojen ennustetaan toteutuvan 3,3 milj. euroa suunniteltua suurempina.

Alkutilvesta satoi runsaasti lunta, jonka vuoksi ylitöitä tehtiin noin 100 tuntia enemmän kuin edellisenä vuonna. Mää-

räaikaista kausihenkilöstöä on ollut kuitenkin suunniteltua vähemmän, joten henkilöstökulujen ennustetaan toteutuvan lähes suunnitelman mukaisesti.

Tilinpäätösennusteen mukaan liikelyijäämä toteutuu 0,6 milj. euroa suunniteltua heikompana 3,0 milj. euronä, toimintakulujen ylitysennusteista johtuen. Infran tammi-elokuun liikealijäämä oli 1,6 milj. euroa mikä ylittää suunnitellun 0,7 milj. eurolla. Liikealijäämää kertyi 1,0 milj. euroa enemmän kuin vastaavaan aikaan edellisvuonna.

TOIMINNAN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Nro	Talousarviotavoite 2019	Mittari	Tavoitteen eteneminen (tammi-elokuu 2019) ja arvio tavoitteen toteutumisesta vuoden loppuun mennessä	
1	Liikevaihto on kasvanut henkilötövuotta kohden.	Vertailukelpoinen liikevaihto/HTV	Liikevaihto henkilötövuotta kohden on 125 064 euroa, mikä on 6,3 prosenttia suurempi vuoteen 2018 verrattuna. Tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä.	+
2	Sairauspoissaolojen määrä laskee vähintään 3 % ja vakavien tapaturmien määrä laskee.	Sairauspoissaolojen ja 3pv tai enemmän työkyvyttömyyttä aiheuttaneiden tapaturmien määrän kehitys vuoteen 2018 verrattuna	Sairauspoissaolot vähenivät tammi-elokuussa 11,8 prosenttia vuoteen 2018 verrattuna. Pitkään sairauslomalla olleita on eläköitynyt ja lisäksi Infrassa on tehty ennalta ehkäisevää työtä yhdessä työterveyden kanssa. Sairauspoissaolojen osalta tavoitteen arvioidaan toteutuvan vuoden loppuun mennessä. Tapaturmien osalta tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	+
3	Tuotettujen palveluiden hinta- ja laatutaso vastaa yksityisten kilpailijoiden tasoa.	Toteutunut hinta- ja laatutaso, toteutustilanne ulkopuolinen arvio, huomioiden sisäinen kate ja eläkemenooperusteiset maksut	Mittarin mukainen ulkopuolinen arvio teetetään koko vuoden toteutumaan perustuen. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.	?

LIITE 1 RAITIOTIE-KEHITYSOHJELMA JA TAMPEREEN RAITIOTIE OY

Raitiotien toteuttaminen vaikuttaa merkittävästi kuntalaisten arkeen, Tampereen elinkeinoelämään, kaupunkirakenteeseen sekä kaupungin talouteen ja imagoon. Raitiotiejärjestelmän toteuttaminen on osa valtion ja kehyskuntien kanssa tehtyjä sopimuksia kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteesta ja liikennejärjestelmästä. Lisäksi Tampereen kaupunkistrategiassa on linjattu, että raitiotietä kehitetään kaupungin liikennejärjestelmän runkona ja siinä on asetettu tavoitteiksi, että raitiotien osan 1 kaupallinen liikenne alkaa v. 2021 ja että osan 2 Pyynikintori - Lentävänniemi rakentaminen on alkanut viimeistään v. 2021.

Raitiotiehanke muodostuu useista kaupungin rinnakkaisista hankinta- ja kehityshankkeista. Tampereen raitiotietä rakentaa Raitiotieallianssi, jonka tilaajaosapuolia ovat Tampereen Raitiotie Oy ja Tampereen kaupunki ja palveluntuottajaosapuolia NRC Finland Oy, YIT Suomi Oy ja ÅF Pöyry Finland Oy. Raitiotieinfran kunnossapitoallianssisopimus solmittiin helmikuussa 2019. Kunnossapito oli raitiotien rakentamisen allianssisopimuksen optiona. Kunnossapitoallianssin tilaajana on Tampereen Raitiotie Oy ja palveluntuottajina NRC Finland Oy ja YIT Suomi Oy. Raitiovaunut Tampereelle toimittaa Skoda Transtech Oy, joka toimii myös kaluston kunnossapitäjänä. Raitiotien toteutusosalle 1 hankitaan 19 raitiovaunua. Raitiovaunujen liikennöitsijäksi valittiin huhtikuussa 2019 VR-Yhtymä Oy. Liikennöinti toteutetaan allianssimallilla, jossa tilaajana on Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikenne ja palveluintegraattorina Tampereen Raitiotie Oy.

Toiminnan kuvaus

Raitiotieallianssin toimitussisältöön kuuluvat osa 1 Hervanta - keskusta ja keskustasta - TaYS sekä osa 2, eli rata keskustasta Hiedanrannan kautta Lentävänniemeeseen. Kaupunginvaltuusto päätti 7.11.2016, että kaupunki toteuttaa Tampereen raitiotien toteutussuunnitelman osan 1 Hervanta-Pyynikintori-TaYS mukaisen raitiotiehankkeen.

Osan 2 kehitysvaiheen aloittamisesta päätettiin kaupunginhallituksessa joulukuussa 2017. Lisäksi osana osan 2 kehitysvaihetta suunnitellaan Lielahden pistoraide. Tavoitteena on, että osan 2 rakentamisesta päätetään valtuustossa viimeistään lokakuussa 2020.

Raitiotiejärjestelmän laajenemiseen keskustasta etelän suuntaan varaudutaan rakentamalla vaihderisteyksen varaukset Hämeenkadun ja Hatanpään valtatie liittymään. Lisäksi kaupunginhallitus päätti huhtikuussa 2019, että välille Koskipuisto - Tampereen valtatie teetetään tarkentava suunnitelma Hatanpään valtatiestä. Tavoitteena on, että valtuusto päättää syksyllä 2019, rakennetaanko raitiotie Hatanpään valtatielle linja-autoasemalle asti jo osana ensimmäisen osan rakentamista vai myöhemmin.

Tilajatahojen osalta hanke on vastuutettu niin, että Tampereen kaupunki vastaa raitiotieradan suunnitteluun ja rakennuttamiseen liittyvästä katu- ja viherympäristön, liikennejärjestelmän, maankäytön kehittämisen ja joukkoliikennejärjestelmän suunnittelusta, rakennuttamisesta ja päätöksenteosta. Vuonna 2016 perustettu Raitiotien ke-

hitysohjelma koordinoi raitiojärjestelmän toteuttamista kaupungin vastuulla olevissa asioissa raitiotien suunnittelu-, rakentamis- ja käyttöönottoaiheissa vuosina 2017–2021. Kehitysohjelma toteutetaan kaupunginhallituksen ohjauksessa ja sen tehtävä on sovittaa yhteen tilaajatahojen intressejä kaupungin kokonaisedun mukaisesti. Raitiotien kehitysohjelmalla tavoitellaan toimivaa raitiotiejärjestelmää ja onnistunutta raitiotiejärjestelmän toteuttamisprosessia.

Raitiotiehankkeessa tavoitteena on osan 1 raitiotien onnistunut käyttöönotto vuoden 2021 aikana. Tähän kuuluu raitiotien kehitysohjelman osalta sekä rakentamisen aikaisten haittojen lieventäminen, että käyttöönoton ja liikenteen avaamisen positiivisen odotuksen tukeminen viestinnän ja vuorovaikutuksen keinoin. Lisäksi kehitysohjelman tavoitteena on osan 2 rakentamisen käynnistyminen vuonna 2021, yhteisymmärryksen syntyminen seudullisesta raitiotiejärjestelmän toteutusstrategiasta sekä Tampereen valmisteleminen raitiotiekaupungiksi myös organisaatiomielessä vuoteen 2022 mennessä siten, että raitiotiejärjestelmän suunnittelu, rakentaminen ja ylläpito ovat tuolloin osa kaupungin perustoimintaa.

Raitiotiejärjestelmän omistajana ja ylläpitäjänä Tampereen Raitiotie Oy vastaa raitiotien ratainfran, pysäkkien ja varikon suunnitteluttamisesta, rakennuttamisesta, ylläpidosta ja toimivuudesta sekä raitiovaunukaluston hankinta- ja kunnossapitosopimuksista. Yhtiö vastaa myös raitiotieinvestoinnin rahoituksen järjestämisestä ja rakentamishankkeen

toteuttavan Raitiotieallianssin toteutus-
suunnitelman mukaisista kustannuksista.

Raitiotie on keskeinen osa Tampereen
kaupunkiseudun kuntien valtuustoissa

2015 hyväksymän rakennesuunnitelman
sisältöä. Tampereen kaupunkiseudun
kuntayhtymän tekemä selvitys "Raitio-
tien tulevaisuuden suunnat Tampereen
kaupunkiseudulla" hyväksyttiin seutu-

hallituksessa toukokuussa 2018. Kesäl-
lä 2019 aloitettiin Tampereen raitiotien
seudullisen yleissuunnitelman laatimi-
nen, johon osallistuvat seudun kunnista
Tampere, Pirkkala, Kangasala ja Ylöjärvi.

RAITIOTIEN OSAN 1 KATUKOHTAINEN RAKENTAMISAIKATAULU

Töiden eteneminen ja toiminnan painopisteet vuonna 2019

Rakentaminen

Raitiotien rakentaminen on pitkäaikainen ja monia muutoksia tuova urakka, sillä raitiotie tulee keskelle elävää ja toimivaa kaupunkia. Raitiotieradan rakennustyö, Raitiotieallianssin urakka on osalla 1 jaettu viiteen lohkoksi: keskusta, Kaleva, Hervannan valtavyäly, Hervanta ja Hervannan varikko. Raitiotien rakentaminen erityisesti ydinkeskustan keskeisillä kaduilla aiheuttaa muuttuvia liikennejärjestelyjä, kiertoreittejä ja matka-aikojen pidentymistä eri kulkumuodoille. Varsinkin Hämeenkadun järjestelyillä on merkittävä vaikutus koko kaupunkiseudun busiliikenteen kulkuun. Liikennejärjestelyt muuttuvat rakennustöiden edetessä, ja niiden lähtökohtana on, että tonteille pääsee ja että pelastus- ja huoltoliikenne toimii kaikissa tilanteissa. Keskeistä on, että asianomaiset saavat tiedon muutoksista ennakkoon ja riittävän ajoissa.

Muuttuneista liikennejärjestelyistä tiedotetaan eri kanavissa.

Rakennustyöt ovat vuonna 2019 jatkuneet ydinkeskustassa, Kalevassa, Hervannan valtavyälyn varrella ja Hervannassa. Raitiotieallianssi tiedottaa verkkosivuillaan (www.raiotieallianssi.fi) kunkin alueen rakennustöistä. Tampereen Ratikan verkkosivuilla (www.tampereenratikka.fi) on tietoa raitiotiejärjestelmästä. Tampereen kaupungin omilla verkkosivuilla tiedotetaan muun muassa raitiotien toteuttamiseen liittyvästä päätöksenteosta, joukkoliikenteen järjestelyistä, rinnakkaishankkeista ja asemakaavoituksesta. Elokuussa 2019 Raitiotieallianssin toteutusvaiheen 1 projektiajasta oli käytetty 60 prosenttia ja ratainfra tekninen valmiusaste oli 66 prosenttia.

Suunnittelu

Raitiotieallianssin osan 2 kehitysvaihe on käynnissä. Raitiotiehen liittyvät katusuunnitelmat on viidellä kadulla hyväksytty keväällä 2019. Raitiotien yleissuunnittelu on käynnissä Hiedanrannan

tehdasalueella ja Järvi kaupungissa sekä Enqvistinkadulla. Tavoitteena on, että kaupunginvaltuustolla on valmius päättää osan 2 rakentamisesta syksyllä 2020.

Kaupunginhallitus päätti huhtikuussa 2019, että välille Koskipuisto - Tampereen valtatie teetetään tarkentava suunnitelma Hatanpään valtatiestä. Tavoitteena on, että valtuusto päättää syksyllä 2019, rakennetaanko raitiotie Hatanpään valtatielle tälle osuudelle osana ensimmäisen osan rakentamista vai myöhemmin.

Raitiotiejärjestelmän seudullisen yleissuunnitelman laatiminen on käynnissä. Konsulttisopimus on allekirjoitettu heinäkuussa 2019. Tavoitteena on, että yleissuunnitelma valmistuu v.2020 loppuun mennessä ja että päätöksenteko seudullisen raitiotien ratalinjausten varuksista tehdään suunnitteluun osallistuvien kuntien valtuustoissa syksyllä 2020. Yleissuunnitelma ei tähtää raitiotieratojen välittömään rakentamiseen.

Muut hankinnat

Raitiovaunujen suunnittelua on tehty samanaikaisesti järjestelmä- ja materi-

Raitiotie-kehitysohjelma ja Tampereen Raitiotie Oy

Ennuste, milj. euroa	Alku-peräinen	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Yhteensä
Tampereen kaupunki									
Raitiotie-kehitysohjelma, kustannus	-7,5	-1,3	-1,0	-1,5	-1,5	-1,5			-6,8
Tampereen Raitiotie Oy									
Raitiotien rakentaminen, osa 1 (Allianssivaihe)	-238,8	-63,3	-73,8	-75,2	-38,3	-15,8	0,0	0,0	-266,4
* Allianssin kustannukset ja Tilaajan kustannukset	-238,8	-61,7	-65,7	-65,2	-32,3	-12,8			-237,7
* Sisällön muutokset, järjestelmän tehokkuuden lisääminen		-1,6	-8,1	-10,0	-6,0	-3,0			-28,8
Vaunuhankinta *)	-61	-10,8	-4,0	-1,6	-25,2	-35,6	-0,3	-3,5	-80,9
Raitiotiejärjestelmän osan 2 kehitysvaihe			-0,68	-1,6	-0,62				-2,9
Valtiontuki, kehitysvaihe ja osa 1		18,1	20,0	18,9	1,1				58,1
Valtiontuki, kehitysvaihe (KAS2)			0,2	0,5	0,2				0,9

*) Osan 1 raitiovaunujen määrä on nostettu 19 kappaleeseen

*) Vaunuhankintahintaan tulee lisäksi kolari- ja ilkkivaaltoaos, vara- ja vaihto-osat, järjestelmäoptiot ja muutostyöt sekä aktivoitavat konsultoinnit ja palkat

aalihankintojen kanssa alkuvuonna 2019. Ensimmäinen vaunu valmistuu tehdasteihin vuoden 2019 loppuun mennessä ja toimitetaan Tampereelle alkuvuonna 2020.

Raitiotiepysäkkien katostoitittajaksi on valittu JCDecaux Finland Oy. Samaankantintaan kuuluvat myös Tampereen kaupungin alueen bussikatokset. Sopimus alkaa vuoden 2021 alusta ja on 15 vuoden mittainen.

Käyttöönotto

Raitiovaunujen testiajot alkavat keväällä 2020. Kaupallinen koeliikenne on tarkoitus aloittaa 1.4.2021 ja varsinainen kaupallinen liikenne vaiheittain 9.8.2021 alkaen.

Raitiotien käyttöönoton viestintäsuunnitelma on tehty. Vetovastuu on Tampereen Raitiotie Oy:llä, mutta Raitiotien kehitysohjelma on mukana toteuttamassa ja rahoittamassa toimenpiteitä. Näkyvimpänä toimenpiteenä järjestettiin Makettinäyttely Tampere-talossa helmikuussa 2019, kävijöitä oli 15 000. Näyttely jatkuu Rollikkahallissa vuoden 2019 loppuun asti. Kesällä 2019 on järjestetty myös korttelijuhla Hämeenkadun ensimmäisellä valmistuneella katuosuudella.

Talous

Kehitysvaiheen aikana raitiotien osalle 1 määritettiin kokonaiskustannusarvio 238,8 miljoonaa euroa. Tämä koostuu:

- osan 1 kehitysvaiheen kustannuksista 10,5 milj. euroa
- osan 1 toteutusvaiheen kustannuksista, joita ovat
 - allianssin palveluntuottajia sitova tavoitekustannus: 219,02 milj. euroa
 - tilaajan hankinnat 4,2 milj. euroa
 - tilaajan riskivaraus 3,2 milj. euroa
 - bonuspoolin budjettivaraus 1,875 milj. euroa

Allianssin palveluntuottajia sitova tavoitekustannus on laskettu 8/2016 hintatassossa. Allianssin tavoitekustannukseen vaikuttavat rakennusalan ja rakennusmateriaalien yleiset kustannusmuutokset, jotka ovat allianssisopimuksessa sidottu osaindekseihin. Tavoitekustannukseen tehdään indeksitarkastus neljännesvuosittain, jolloin tavoitekustannus joko laskee tai nousee. Indeksimuutokset eivät sisälly alkuperäiseen kokonaiskustannusarvioon. Indeksikorotukset osan 1 ajalta Q1/2017-Q1/2019 on 5,3 milj. euroa.

Raitiotieallianssin bonuspooli on kannustinjärjestelmä, joka määrittelee palveluntuottajille urakasta jaettavan bonuksen tai sanktion määrän. Kannustinjärjestelmän tarkoituksena on ohjata allianssia sitoutumaan yhteisiin tavoitteisiin. Onnistuminen tuottaa palveluntuottajille bonusta ja tilaajalle tavoitteiden mukaista arvoa. Raitiotierakentamisen osan 1 bonuspoolin suuruus on 3,75 miljoonaa euroa. Budjettivaruudessa on arvioitu, että bonuspoolista toteutuu 50 %.

Lisäksi raitiotieinfran kokonaiskustannusarvioon vaikuttavat alkuvaiheen kustannukset ennen vuoden 2016 rakentamispäätöstä, rakentamisen aikana aktivoitavat kustannukset (mm. korot ja palkat) sekä kalustosopimuksen mukaiset varikon koneet ja laitteet.

Valtio on sitoutunut osallistumaan Tampereen raitiotien osien 1 ja 2 infrastruktuurin suunnittelu- ja rakentamiskustannuksiin 74,93 milj. eurolla. Vuosittaisen valtiontukiosuuden suuruus määräytyy hankkeen valtiontukeen oikeuttavien vuosikustannusten toteutumisen perusteella. Tähän summaan sisältyy tuoreimpana raitiotiehankkeen kehitysvaiheen 2 vuosien 2018 - 2020 suunnittelukustannuksiin myönnetty valtionavustusta 870 000 euroa Liikenne- ja viestintäviraston päätöksellä 21.3.2019. Hatanpään valtatie ratahaaran suunnitteluun ja rakentamiseen sekä raitiotien

seudulliseen yleissuunnitteluun on tarkoitus myös hakea valtionapua.

Lisäksi raitiotien toteuttamisen yhteydessä on päätetty toteuttaa Raitiotieallianssin tavoitekustannusta nostavia raitiotiejärjestelmän sisällönmuutoksia, joiden lähtökohtana on raitiotiejärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden lisääminen sekä kaupunkikuvallisten haittojen ja hallinnollisten riskien minimointi. Osa sisällönmuutoksista ovat hankkeen kokonaiskustannusta pienentäviä muutoksia. Elokuun 2019 loppuun mennessä näitä hankkeen sisällönmuutoksia on tehty 6,8 milj. eurolla. Osa hankkeen sisällönmuutoksista katetaan tilaajan hankinnoilla ja tilaajan riskivaruksella, kokonaiskustannusta nostavia hankkeen sisällönmuutoksia on tehty 3,17 miljoonalla eurolla elokuun 2019 loppuun mennessä. Raitiotien toteutusvaiheen osan 1 kokonaiskustannusarvio on elokuussa 2019 266,4 milj. euroa.

Raitiotien osan 2 kehitysvaiheen tavoitekustannus on 2,9 milj. euroa. Vaunukaluston arvioitu hankintahinta on noin 80,9 milj. euroa. Lisäksi raitiotiehankkeeseen liittyviä muita kustannuseriä ovat Raitiotien kehitysohjelman budjetti vuosille 2017 - 2021 7,5 milj. euroa sekä kaupungin rinnakkaishankkeiden arvioitu osuus 56,6 milj. euroa, joista on toteutunut elokuun 2019 loppuun mennessä 31,1 milj. euroa.

Kaupunkiympäristön palvelualue toteuttaa raitiokaduilla rinnakkaishankkeita vuosibudjetin puitteissa, osa niistä teetetään Raitiotieallianssilla. Nämä eivät sisälly raitiotien toteutushankkeen kokonaiskustannusarvioon.